

HELBESTA
HEVÇERX YA KURDÎ

BERGÊ I

AMADEKIRIN Û NIVÎSÎNA
XELÎL DUHOKÎ

SIWÊD 1992

HELBESTA HEVÇERX YA KURDÎ

BERGÊ I

AMADEKIRIN Û NIVÎSÎNA
XELÎL DUHOKÎ

SIWÊD 1992

HELBESTA HEVÇERX YA KURDÎ
BERGÊ I
AMADEKRIN Û NIVÎSÎNA XELÎL DUHOKÎ
ÇAPA YEKÊ
SIWÊD 1992
ISBN 91-971515-2-1
© MAFÊ ÇAPKIRINÊ PARASTIYE

"Ji bo tevaya zarokên di reva mezin de şehîd bîn"
pêşkêş e

PÊŞGOTIN

Her di berê de, helbestên folkloriyên kurdî hebûne. Dev bo devî û dem bo demî hatîne vegêran û ji windabûn û mirinê rizgar bûne. Lê yê ku ji layê nivîskarên nas ve dihatine nivîsîn, wek dîroknivîsên Kurd xuya dikin, serekaniyên wan dizivirine çerxê yazdê "Babe Tahirê 'Uryan" (935-1010) ku bi zaravayê lurî nivîsîne (1). Helbest li ber destên feqe û melayan hatine nivîsîn, çinku her ew bûn xwendevanên wî serdemî. Wan helbest divehandin û belav dikirin. Mîna Melayê Cizîrî, Feqiyê Teyran, Ehmedê Xanî, Melayê Bateyî û heta digehe Cegerxwînî. Piraniya helbestên wan li ser meseleyên tesewuf û evîniyê bûn, lê hindêka ji wan karî ji wî qalibî derkevin û yê siyasî û civakî jî bivehînin. Helbet dezgehên belav kirinê wek rojname, kovar û çapxane nebûn. Lê dest bo destî diçûn û dema yekem

rojnameya kurdî Kurdistan di sala 1898-an de derketî, hîngê wê fiya helbestên hindekan, di nav rûpelên xwe de belav ket. Piştî cenga cîhaniya yekê, çend kovarên din peydabûn û li ser meseleyên, siyasî, edebî û çandî nivîsîn.

Hîngê çend helbestvan, mîna Cegerxwîn, Osman Sebrî, Qedrî Can û Ehmedê Nalbend ji dayîk bûn. Piraniya helbestên wan li ser meseleyên neteweyî û hişyarbûna xelkê bûn. Herwesa Qedrî Canî helbesta kurdî ji qalibê kilasîkî derkir û ya nû anî nav edebyata kurdî. Wan şairan xizmeteka hêja ji bo edebyata kurdî kirin û ber bi pêş de birin. Lê piştî sala 1960-ê û bi vir de, çend helbestvanên hevçerx peyda bûn û helbestên xwe di rojname û kovarên kurdî de belav kirin, hindeka jî çendîn dîwan çap kirin. Wan helbestvanan roleke giring dîtin û qonaxên serketî birîn.

Dema mirov pisyara helbesta kurdî, zaravayê kurmancî, li Kurdistana Îraqê dike, yekser navên çendîn şairan rêz dibin. Em dikarîn wan bikîne du nişan.

Piştî xebateka gerim, milletê kurd di sala 1970-ê de, şiya hindek mafên xwe yê giring misoger ket. Lewre dergehên çand û belavkirinê mife bûn. Hîngê xwendina kurdî li devera Behdînan dest pê kir berî hîngê bi erebî bû-. Eve jî bû sedemê peydabûna bizaveka edebî ya mezin. Hîngê, bo cara yekê li deverê, helbestvanên mîna Bedirxan Sindî, Ebdulrehman Mizûrî, Xelîl Dihokî bi helbestên xwe yê hevçerx, hatine meydana û di mîhrecanên edebî de helbestên xwe xwendin.

Piştî şorefa kurdî, ya di sala 1975-an de ji nav çûyî, zulm û sitemeka mezin li ser milletî hate kirin. Girtin û eşkence, kuştin, sirgûn kirin bo deverên Ereban, wêrankirina gundan, sotina daristanan, kêmkirina xwendina kurdî û çendîn karên hovane yê din jî, li Kurdistana Îraqê, ji layê faşistên Bexdayê ve hatine kirin. Eve hemî bûne sedemê hişyarbûna xelkê me û li rêkên rizgarkirinê digeran. Li çiya û nihalên welatî, pêşmergeyên qareman peyda bûn û li vî alî jî, helbestvanên ku me berê

bi nav kirîn û çendîn xurtên din jî, mîna Mueyed Teyib, Mihsin Qoçan, Mehfoz Mayî, Vehêl Amêdî bi helbestên xwe yên bilind û biserkeftî hatine qadê. Di gel van jî, hindêk helbestvanên din wek Remezan Îsa, Îdrîs Çelkî, Ehmed Qerenî milên xwe dane evên din û di mîhercanênan de, helbestên xwe xwendin û helbesta kurdî ya hevçerx, ber bi pêş de birin.

Nifşê yekê xebatek mezin ji bo pêşxistina helbestê kir, paşê nifşê duyê hatin û gehane karwanî, xizmet kirin û edeb pêş xistin. Dibe niha di nav nifşê duyê de, helbestvan hebin, ku ji yên nifşê yekê bi hêztir bin. Lê ez bawer dikem, ku ev dabeşkirine, qonaxên pêşdaçûna helbesta hevçerxa kurdî, li devera Behdînan destnîşan dîke û rêkê ji bo vekolînerî xweş dîke. Herwesa mirov dikare vê jî bêje, ku helbesta hevçerxa kurdî, ya bi hêz û biserketî, di salên 1970-ê de, ji dayîk bûye, çinku ji layê naverok û formê ve jî guherîn bi ser de hatiye û pêşde çûye. Me li gor nav û deng û senga wan di qada helbesta kurdî ya hevçerx de, li dûf yek rêz kirîne. Lê ez bawer dikim, ku van helbestvanan karîne cihê xwe peyda kin. Dibe çendîn helbestvanên din jî hebin -çi kevî û çi nû- lê berhemên wan li ber dest nebin, yan jî nekevîne xaneyê helbesta hevçerx û ne jî bi nav û deng bin. Lê belê li gor zanîn û têgehiştina min bo helbestê, heta niha her ev in yên hejî hindê ku, mirov li ser binvîsît û danîte ber destên xwendevanan.

Me ev helbeste, ji dîwanên wan, rojname û kovaran, ji hevalan, kes û karên şehîdan wergirtine û yên bi hêz helbijartine. Dîsan piraniya van helbestan bi tîpên erebî hatine belav kirin û negehiştine xwendevanên parçên din yên Kurdistanê dagîrkirî -hindêk tê nebin-. Lewre me bi ferzanî, li ser jiyana û berhemên wan binvîsîn û ji her şairekî, çend helbestan wergerînin ser tîpên latînî û li dawiyê jî ferhengokekê çêkîn. Em bawer in ku dê sûd û mîfayê gehînin û dilê xwendevanan jî xweş kin.

Eve ne vekolîneke li ser helbesta hevçerxa kurdî (kurmancî) li Kurdistanê Îraqê, belku; antologî û pênasîneke biçûk e. Lê

dîsan berhemekê giring e li ber destên rexnegir û pisporên edebyatê, ku wek serekanî ji bo vekolînê li ber dest bît. Em hêvîdar in, ku li dûrewelatî jî bêne wergerandin bo zimanên biyanî.

Min dest nedaye devoka helbestan. Herwesa dibe pir xeletî di meseleyên kêş û xalenîşanên wan de hebin, lê ez bawer im, ku şirovekirina peyvên giran, dê astenga devoka ramalît.

Helbestvanên min di vê pirtûkê de rêz kirin, her hemî cihê rêzê ne û dengên wan di esmanê Kurdistanê de, di bilind in. Kovar û rojnameyên kurdî jî, ji berhemên wan di pir in. Li gor dîfçûn û xebata min, ez tenê karîm van berdest kim û danime ber destên xwendevanan. Hêviya min ew e, ku qulaçeka vala tijî kin.

1). Elaedîn Sicadî; Mêjûy Edebî Kurdî, Bexda-1952, rûp. 147. Çapa duyê, Serdeşt. Îran.

NIFŞÊ YEKÊ

1

1. Bedirxan Sindî (1943-)
2. Abdulrehman Mizûrî (1946-)
3. Xelîl Dihokî (1951-)
4. Mueyed Teyib (1957-)
5. Mihsin Qoçan (1954-)
6. Mehfoz Mayî (1957-)
7. Vehêl Amêdî (1951-1982)
8. Remezan Îsa (1953-)
9. Idrîs Çelkî (1957-)
10. Ehmed Qerenî (1955-)

1. Bedirxan Sindî.

Di sala 1943-an de, li bajêrê Zakoyê ji dayîk bûye. Di sala 1966-an de, li Îraqê zanîngeh bi dawî aniye û di sala 1979-an de, li Înglistanê doktora wergirtiye. Her ji sala 1960-ê, dest bi nivîsîna helbestan kiriye.

Mişe gotar, vekolîn û helbest bi kurdî û erebî jî, di kovar û rojnameyan de belav kirîne. Wî ji destpêkê helbest li ser qalibê klasîkî divehandin û gelekî tê de biserkeftî bû, pafê yên serbest jî nivîsîn. Gelek helbestên wî yên bûyne stran. Çend pirtûkên wî bi zimanê kurdî û erebî çap bûne. Heta niha çî dîwanên wî yên helbestan nehatîne belav kirin. Lê ev helbestên wî me ji kovar, rojname û pirtûkan derxistîne. Ev pirtûkên jêrî gehandîne çapê:

1. Civata kurdî di edebê wîda.
2. Sadiq Behaeddîn Amêdî, nivîskarekî kured e, 1983.
3. Memê Alan ji kurdî wergerandiye erebî.

Niha jî li Bexdayê dijîtin.

BWÎKA KURDAN

Ey felek bote dinalim, bo çi nêrgiz çirmisîn?
Ew çima bextê me ho ye, em bê dost û bê kes in?

Qet dê hêt ew roja me divêt, kehniya warî bizêt
Jê vexwîn destan bihelînîn, jê vexwîn çend me bivêt

Agirê sar û vemirî, çav me lê ye geş bibit
Ew bihara têhnê kuştî, hîvîdar im xoş bibit

Kurdîno rabin bibînin, berxekê jar û zeîf
Dane ber pal û kêşana, xencerek dijwar li dîf

Ew werîsê tê alandî, her ji hirya berxî ye
Pê dikêşin ser birînê, bi wî werîsê noxî ye

Mezinan ji mêje wa gotî, dijminê serê xo kew

Dar bi darê têt birînê, destikê bivrî dar e lew

Nê me nalîne ji bivrî, sed hizar cara hewar
Em bi wî bivrî ketîne, hind ne sax û birîndar

Nê me nalîne ji mêje, bo hetavek rohin û geş
Dawetî rabin semayê, pîç biken berperêt reş

Evro kanê li min wê rojê, pir ji xofî û rengereng?
Vebguhêzin bwîka Kurdan, ew torina fox û şeng.

Kanê kew bo çi naxwînin, kanê warê gulgulî?
Lê diçerînin gurg û rîvî, boş e lê mar û kulî

Kanê mizgefta me tê de, sed nivêj rojê kirî?
Kanê dargwîza tê de, şîn gwîze ter me jê kirî?

Kanê rîbara pir bizav, kanê pêlêt hîviyê?
Kanê bêrî, ka fivan, geş biken kurdîniyê?

Ka gelavêja me dîtî, wextekê zêrîn bijar?
Lew me gotî hinde êdî, her dê mînît ew bihar

Baxçeyê vîna nemay, kê we kir kaviil bibit!
Torina bextê me evro, kê we kir zîz û sil bibit?!

Evro kanê li min wê rojê, pir ji xoşî û rengereng?
Vebguhêzin bwîka Kurdan, ew torina şox û şeng?

Da bibînin kiç û lawan, mil bi mil bêne şahiyê
Bijikînin kul û êşa, li ber hetava sahiyê

Da bihelînim ji Kurdan ala, ser çiyayêt pir ji xwîn
Da hewar kem ji dilek sotî, her bijît serbest û jîn

Ne guneh û ne şerm e jîk, ger me jî ala hebit
Ne omêdek kwîr û dwîr e, bawerî bi sala hebit

Dê ji kiloxêt wan şehîdan, stînekê dirêj vedim
Pêvekim alayê Kurdan, da bigehit tava gerim

Bêjme xelkêt vê cîhanê, navê Kurdan jî heye
Kî dê şet navê me têk det, hindî ku rêber heye

Evro kanê li min wê rojê, pir ji xoşî û rengereng?
Vebguhêzin bwîka Kurdan, ew torina şox û şeng

Bigirnijînin beçkeşêran, ew helal û ew rihan
Biz û zarokêt şehîdan, ew kulîlkêt çi nezan

Bêne bêzkê li nav çinaran, xefk û davêt xo veden
kêl û vêla biçiklînin, bêjne êkdu xo veden

Bêjne şalîl û tivîrka, werne hêlînêt berê
Werne ser gulb û çeqêt xo, bixwînin vê berperê

Berpera jîna me ya nwî, ew jiyana dîr ji jan
Dîr ji saliskî û rîmetî, serferazî bo jiyân

Kutrîno daden ji dadê, bo Xudê dadê nekin
Ahremen evroke pîç bî, sed tilîlî bo veden

WERÍS

Ey werísê hişk û zivir û lwîl û şûr û daketî
Qet te zanî evroke û bo nêr û mê sewdaketi?

Yan te zanî ho weríso bi gerdena kê ve nîsyay?
Marekê dijwar û reş bûy te vegest û pê ve may

Te şivan girt û pê ve da û bûrebûra pezî ye
Kehrika êk salî kuştin Xudêwo hêsta zwî ye

Ho bilindo ser sêdarê tu di mirina xo bilindî
Ho ye tuxmê serfirazan zwî dibînin roj elindî

Çeng bi balindan neman û sosinan rengê xo berda
Dil gemî bo şev ribatê xwîne derya me ji derdan

Te çi haj eşqa kewan e çi dixwînin şev û roj
Çi dinalin çi dikalin xemgir û kovan û soj

Xem ji tembîrê dibarin ax û ox zîman dibê
Dil ji zêmarên bilîlan şirke xwîn û zox jê tê

Xo te baş dît ey werîso ka çewan wî ser heland
Hîngê hatî bo semayê dar sema xo li ber hejand

Ho ye ger aşiq sema kir dîn û dunya dê bin êk
Kew ji bo eşqa nêrgizê bi werîs pîvane rêk

Lew me narîn û serxoş in, şahid î tu ey werîs
Lew me dîlan e ji mêje bo hetavek geş û sîs

Ger Melê hîngê bimaba yan jî Xanî hîngê sax
Ew ji peyvan da vehînin ji kewê nêr rez û bax

Da Melê carek dîtiba li rezî Selwa ciwan
Yan jî Xanî dîtibaye Zîn ji Mem re bî mêvan

Lê werîs qet ténagehî ah û fixana Xecû
Ku Xecê hate miradê lê mirad ji wêrê çû

Lew min jî îro bizav e ez biçînim vê gulê
Gerçî nabim xo şagirt jî ez ji Xanî yan Melê

Ey werîso pêdivî bû tu bizanî çend ji mêj
Kew bi niklan ve dizelînin ta bi ta bendkên dirêj

DERGEHÊ JÎN Û HÎVÎYAN

Dergehê jîn û hîviya girtî ye dîsan çima?
Ma ji jîna kurtejîn bît, ma ji emrê me çima?

Spêdeya bêtin çi lê bikem, ger di gencî de nehat
Nêrgiza warê me werya û xunavek pê de nehat

Taqeta çerx û sema , me nema yarê bizan
Şînî û girîn bo me man, şerbeta ah û xeman

Lew dinalim, lew dikalim, bilbilo hêlîn herift
Sed hizar hêlîn heriftin, dijmino te heq kerift

Bilbilê bêkes mişext e, kaviil e rezê gulan
Agirek berbû hinava û talan e li cerg û dilan

Canêkêt kimêdan revîn, ketine nav çol û çiyar
Rewîna gurgan li niv şevan, piçandin cerg û siyan

Agirek kete dilê me û çirîskek jê vebey
Kete esmanan û nivîsî, Kurdo tu hebî û hey

Dergehê jîn û hîviya, girtî ye dîsan çima?
Ma ji jîna kurtejîn bît, ma ji emrê me çima?

Te divêtin ez bimînin, ketiyê barê xo bim
Ez mêhvanê warê xo bim, derozê malê xo bim

Barekê êkcar giran e û pesar e rêka me jî
Şêx 'Ubeyd û şex Seîd in, rohn e rêka wa li me jî

Fenerêt tarîxê di gef in, rohniya çav û dilan
Dê çi xwînin berperan, avrûyê û êf û kulan

Taziya Qazî ji bîr nekin, bo bikin şînî her sal
Kuzirîn gulêt çiyayan, nêrgizêt şeng û şepal

Ristikêt şenqê bo vedan, canfîdayêt rastiye
Çûne ser sêdar û qinaran, hewar e li kurdîniyê

'Izet û Xeyrî û Qudsî û Mistefa ew çar bira
Rohniya çav û dilan, meşxel in ew çar çira

Ew çirayê milletî ne, şewq vedan bo me lewa
Bilbilên şermîn dixwînin, Kurdo dê rabe ji xewa

Dergehê jîn û hîviya, girtî ye dîsan çima?
Ma ji jîna kurtejîn bit, ma ji emrê me çima?

Zana û nezan her êk in, Kurdîno nabit eve
Lew ji êşa em dinalîn, her li me dinya şev e

Karwanêt şeva dibûrin, lawik û heyran xoş in
Ristikêt stêra disojîn, bo me har in lew geş in

Guh biden dengê bilûlan, ew çewan bo me distirin
Xoş e lê dengê narînan, dilê me tijî kul in

Xewneke bişem bibînîn, deverê dilê min xwast
Nabîtin bo me bibînîn, jêr û jora, çep û rast

Nabîtin bo me tewafa, ew cihê lê Mem û Zîn
Yan biramûsîn ew cihê, lê jiyay Ferhad û Şîrîn

Nabîtin biçim nik Xanî, bo vekem dilê bixwîn
Yan biçim Dêrsimê, bikelêsim dilê bievîn

Dergehê jîn û hîviya, girtî ye dîsan çima?
Ma ji jîna kurtejîn bit, ma ji emrê me çima?

MÎRÊ PEYVAN

Ji seydayê Sadiq Behaedîn re pêşkêş e.

Erê sîlav çima evro melîl û hişk û zuha yî
Kelê bo çî tu bêreng û ne geşdar û verêl hayî
Çira dil tu wesa evro jî kakil re yê arhayî
Gotin yaro nê kew rabî sefer kêşa û zava ye

* * *

Te de rê ey mîrê peyvan, bê saz û maz li pêş te biçin
Şagirtên te heq e çûban, bi mewkib ew cilik reş bin
Heta peyvên te jî seyda, di vê fi'irê de jî geş bin
Xerîbê vê jiyane bûy, şeva mirnê jî ho maye

* * *

Ji warê bêkesan kes bû, li baxê xirş ew pir ber bû
Çi çaxek bû wî dest pê kir, ku kurdî hîngê bê ser bû
Kewek bû lê neçû ravê, ji kewgeran ne kew ger bû
Bi rastî Sadiqî lewre, di dil navê te ava ye

* * *

Te sîng da ber reşebayan, bi xizmet çûye esmanî
Meholên tîj çî car neşyan, bikulin ber derê Xanî
Ji torî re tu dergeh bûy, bi sozî xoş zîrevan î
Bi bîrî jî qelem geş bû, ewî xizmet neberdaye

* * *

Çi tavek bû gelo ya geş, li çaxê karî û şevreş
Çira bû ew li ber çavan, helat û got ez îm ateş
Bi kurmancî gemî da rê, li deryayê zimanê xweş
Ji pêş leilan wî peyv girtin, niqoyanê me Kurda ye

* * *

Mirîdê vîna Zînî bû, nesaxê derdê Memê bû
Rondika Tac û Sityê bû, fîxana Siyo Xecê bû
Xoşviyê tav û mijê bû, evdal bû çav her li rê bû
Gelo lewre disojit dil, ku cih Kew evro vala ye

KURDISTAN ROJNAMA MAK

Pêşkêş e bo rojnama Kurdistan (1898) û
sernivîsevanê wê Miqdad Midhad Beg...

Kurdistan

Rojnama mak

Deyka reben

Berperên te hêšta di mişext in

Peyvên te hêšta di xewna xo de mest in

Hijmarên te, kit kit perîşan in

Pir jan in

Hijmarên te,

Rêvîngên paytexta bîn

Mêvan bîn û hêšta mêvan in

Koçer in. Bêkes in

Ketiyên bextan in

Hêfta li qonaxeka hêmin

Li warekê bêtirs

Bi tirs digerhin

Lê mixabin, çend nêzîk dibin

Qonax wê ve direvin

War dwîr dikevin

.....

Kurdistan rojnama mak
Deyka reben
Rêzên berperên te, êk êk
Di dilê kewekê kwîvî de veşartî ne
Kew têne kehî kirin
Xodan kirin
Ser jêkirin
Têne firotin
Lê delala min, dilên kewa kehî nabin
Kehî nabin...
Çend kewgirên vê dinê
Bênê, rojekê bişênê
Dilê kewî kehî biken
Şirîna min neşênê
Lewa diyê, Kurdistan
Rojnama mak
Kew bi dilekê sotî
Peyv peyv, her sihar
Hemî rêzên te
Hemî peyvên te
Pêk ve dixwînin
Pêk ve dixwînin

.....

Kurdistan, rojnama mak
deyka reben

Tembîrvanê te, til pê ve neman
Şev û roja nwî davên te dijenî
Li hîvyê bû, strana negotî
Tu jê ra bijenî
Lê şîrîna min
Miqdad çû,
Lawê Bedîrxan, til pê ve neman
Ji gerhana, pê pê ve neman
Hemî hibrê vê dinê vexwar
Lê strana hîviya her nehat
Peyvên wê stranê
Hêştta di sîngê Xudê de asêne
Înis Pêxamber,
Ji binê heft behran hate der
Hwîtî berda ji zîndana xo derket
Welê strana lawê Bedîrxan
Hêştta li çî erda diyar nîne
Xurto. Miqdado
Aşîqê tembîrvan
Birawo...Seydayê nivîsevan
Çima...?!
Çima ava xurtan, serhevraz neket!?
Serhevraz neket!?

هه و النامه كينب

HERSÊ LÊDANÊT DILÊ MIN

Lêdana êkê

Min gote biçîkekê

Bikene....

Girî

Bike girî

Kenî

Ketim hizra

Eve min çî got û wî çî kir

Diyar e biçîke... lewa
Biçîk in evan mêjî xava
Lê kevokek ji dwîr, ji hindava
Xwand...Strand...Got
Şairo!

Hizrêt xo neke
Ew rast e
Keniya bi ferman bit
Girî ye
Giriya bi ferman bit
Kenî ye
Dirust e biçîkê sava
Çav rohn e, mêjî ter e
Hêsta yê pak e, biçîkê sava

* * *

Lêdana duyê

Min gote siwarekê
Peya nebe. Raneweste
Min hîvî ji te heye
Neweste
Van du qisêt min
Bigehîne dilbera min
Dilber sil e
Sil e ji min

Siwaro dizanim
Tu û hesp dê têhnî bin
Rê dwîr e...
Evrazî û nişîv in
Hesp kenî
Got: Eve stûyê min
Bila suyar vexutin
Ger têhnî bî
Xwîna min
Dil xoş be, kaxeza te dê gehit
Ger ez û suyar negehiştîn
Dilbera te...
Dê herdu qesêt te, xwînitin
Li ser kevlê min
Li ser zîna girêdayî
Ser pişta canîka min

* * *

Lêdana siyê

Min gote pîremêrekê
Pîr nebe
Rawiste
Min hîvî ji te heye
Nemire
Tijî destê neviya û neví çirka

Nêrgiz in
Dinya ji nêrgiza mişt e
Ha...Ha dê hêt
Bibîne berî çûna xo
Bibîne kakila jîna xo
Got...Mamo
Min ji mêje wê dîtî
Min xewnek wê dîtî
Salek dê hêt
Navê cîhana me dê bite...
Nêrgiz
Peyvên ezmanê me dê bine...
Nêrgiz
Nivêja xo em dê kîn...
Lê li ser şemilkeka pîr nêrgiz...

DILO MIN Û TE...ME DERSOKA ŞIRÎNÊ RIST

Me rist û me rist û me rist...

Ji davên dilan...

Ji rengê gulên...

Ji rihên bab û bapîran û

Mijîlankên...

Zarokên li ser milan...

Me rist...

Lê mixabin... Sed mixabin

Ser û bin...

Tevna me hat, ne dirust

Tevna me hat, ne dirust!!

* * *

Me rist û me rist û merist...

Ji pirça Selwayê

Ber kevrê Melê pifta xo didayê

Me rist... Ji nivêjan

Ji semayê...

Lê mixabin... Sed mixabin

Girkên gir...

Ketin nav liban

Li yên jêk fir...

Lew ser û bin,

Tevna me hat, xar û sist

Tevna me hat, xar û sist

* * *

Me rist û me rist û me rist

Me bo Şirînê teşya xo rist

Me bada û bada û bada...

Wefaiyê derwêş

Kewê Şemzînan, yê sewda û gêj

Li ber teşya me sema kir

Lê mixabin... Sed mixabin

Derwêş beyî...

Teşî şikest û dav verist

* * *

Me rist û me rist û merist

Bi şaxên kîviyan

Ji kerba Siyabendî

Ji hewarên Xecê

Xo li ser kelexî weşandî

Ji hemî çfrokên evîniyan

Evîniya bitirs

Me rist
Lê mixabin, tevna me hat helweşan
Kesê nekir lê çi pirs
Ne Xudê û...
Ne xorist û...!
Me rist û me rist û me rist
Ji davên birîsiya
Davên zêrîn...
Li esmanên fireh...
Li nivên şeva diteyisîn
Gilola avirmîşî, me hilkir
Li nav dilan
Li nav cerg û siyan...
Lê mixabin... Sed mixabin
Mîrê tevne rêsa
Ber berê siharê
Ji bê xewî, ji pê ve nivist...
Ji pê ve nivist
Me rist û me rist û me rist
Dersoka Şirînê
Dilo me rist
Ji homêdên birîndar
Ji kizgiryokan
Bo delalê
Bo kewê,

Li hişyarî li xewê
Te rist û min vehand
Lê dilo
Pir jan û tijî kulo
Dersoka Şirîne
Ne ya hejî bû
Havêt û êxist!!
Havêt û êxist!!

EYAZ

Çoxê mino...

Çoxê Eyazî

Ji hirya beranan

Beranêt zozanan

Zeriyân... Esmeran... Periyân vehandin

Davên wê ristin

Rondikên xo, zîvavê lê riştin

Bi beybînan... Bi nêrgizan

Bi xîna bihareka vekuştî

Xemlandin

Te pîroz bît, çoxê te Eyazo

Hejarê vê dinê, çima evro...!?

Şehlîl li bajêrê xerîbiyê

Ji têhna dimirin. Dimirin

Gelek zwî dimirin. Dimirin

Zwî ava bî dinya reş e!

Bêsoz e

Şehlîlêt vê dinê, li vê sibê

Rabîn xandin

Çoxê mino...
Çoxê Eyazî divehejand
Ji perêt kewan
Ji bêhna binêt sêvan
Ku gul dan
Li bihareka nehatî
Dilan vehand
Ji pisyarêt ser lêvan
Bo çi...?
Kengî...?
Çima...?
Te bar kir bê xatirxwazî
Ji nişkekê ve!
Di rojekê de!
Dilo... Hewar
Me kir gazî
Tembîr şikest
Bilîl têk bîn marê reş
Bo çi...?
Bwîka homêda me
Bi strana hêş nehatî
Bi strana di nav cergê sibê
Gest... Gest
Çoxê mino...
Strana te bî, dengzêrîno

Xonalîno

Dilê milletî tembîra te bî

Eyazo...

Hîvîxwazo...

Lê çi bikem bira,

Çoxik teng e

Dil pir peng e

Rohniya çavêt te Eyazo

Dizên şevan birin, birin

Gelek zwî birin, birin

Çoxê mino...

Çoxê Eyazî li ber me ye

Me hemiya stranêt te li ber me ne

Me hemiya dav, dav ezîz in

Peyv, peyv dixwînîn

Dengê te hevalo pir zêrîn e

Rengîn e

Lê çi bikem suyaro

Roj li dîdara te gotin...

Kanê Eyaz?

Ka dengê bisaz?

Çima...?

Ji xew ranebî

Lê Eyaz çû

Eyaz taqek bî

Ava bî

Xewnek bî

Ji xewnan bî

Eyaz nivist

Nerabî...

Zwî zwî nivist û nerabî...

2. Ebdulreman Mizûrî.

Di sala 1946 an de, li gundê Êtotê, li bajarê Dihokê, ji dayîk bûye. Xwendina xwe li Dihokê dest pê kiriye û di sala 1969-an de, li zanîngeha Bexdayê bi dawî aniye. Yekem helbesta xwe di sala 1967-an de, di rojnameya "Birayetî" de belav kiriye, lê ew dibêje: "Sala 1970-ê, destpêka rast ya helbestvehandinê ye li cem min."

Mizûrî, di destpêkê de, hozanên klasîkî divehandin. Paşî kari rêya xwe ya taybetî bigire û dest bi nivîsîna helbestên bi kêşa serbest bike.

Wî bi dehan gotarên edebî jî di rojname û kovarên kurdî de belav kirîne. Di piraniya mîhrecanên edebî de beşdarî kiriye. Endamê Yeketiya Nivîskarên Kurd e li Kurdistana Îraqê. Heta niha du dîwanên helbestan bi pîtên erebî çap kirîne:

1. Ji Evîna Çirayên Kevin, 1980.
2. Li Xelkê Tehlê, Li Min Şirînê, 1987.

Eve jî amade ye ji bo çapê.

1. Twêjandina dîwana Şêx Nûredîn Birîfkanî.

Niha jî li Kurdistana Îraqê ye.

DEYKA ME BARAN DIVÊ

Dadê, dadê
Ez dizanim
Dilê te derya êşan e
Kuçkê tijî,
Pel û jan e
Qonaxa dîmahiya karwanê...
Derd û xeman e
Benderê gemiyên pirî,
Ah û kovan e
Ez dizanim
Hizreta zaroka nan e û ...
Bihara te zivistan e
Zivistan e
Dadê, dadê
-Pisyar dikeyn
Ji te re em goftar dikeyn

Te çi divê?!
Lezê bike,
Bide destê me bersivê
-Ho lawên min
Dil û mêlak û çavên min
Naveşêrim
Deyka hewe, evîndar e
...Evîndar e
Derman divê
Baran divê
Binaxkirina maran divê
Vemirîna emrê çewt û...
Xwaran divê
Ji dil revîn û şikestina,
Şev û qeyd û hewran divê
Wê "lawik" û "heyran" divê
Girnijîna yaran divê
Baran divê
Baran divê
Dadê, dadê
Peyman bîtin careka dî
Xoliya koçkên vemirî...
Bikeme agir
Hespê min ê bîr û bawer
Sîngê xo, bo hejar û pepûkan...

Danim çadir
Di rêka te de
Di rêka serkeftina te de
Xo bikeme mûm,
Bikeme kavir
Xo venedem
Rêka karwanî bernedem
Hesp û keêlên Şikakan...
Li gola Wanê av bidem
Ne, nerînim
Zêriyan ji avê birevînim
Bo deyka xo, careka dî
Tevên baranê ez bînim
Erê bînim

22.4.1973

BERPERÊ YEKÊ JI DEFTERA XEMÊN MIN

1

Hey yara min
Ez nizamim
Çewan ketme bin perên...
Tarî şevan
Çewan wekî kengir peran...
Keftime ber,
Hinga teva
Çewan zemanê xar û vîç...
Heyva ûmêdên min reva
masiya jînê kete nav
Giriyên kirêtên nehingan...
Nav gerî û devan
Tivîrkan baxê min hêla
Êş û axînk û kovanan...
Zevîka xoşiyên kêla
Herift hêlîna hîviya û
Herift bêla.
Jaro dil
Ma heta kengî dê kevye...
Xefk û têla?!
Xefk û têla?!

Hey yara min
 Ez melevanê behran bûm
 Xendiqandim
 Behran pir kwîra çavên te
 Sivorê darên gwîzan bûm
 Keftime xefk û ...
 Davên te
 Befra hejaran keviyên zozonan bûm
 Helandim wê,
 Tirojka rû xunavên te
 Bilbilekê nivistî bûm
 Hişyar kirim girnijîna şirînan,
 Wan bîtanokên lêvên te
 Bêhna rihan û beybwînan...
 Min nedizanî
 Heta min hilkêşa bêhna,
 Biskên ta belavên te
 Xwezî bes carekê yarê
 Berî belgên min biweryên...
 Bigehne min,
 Silavên te
 Silavên te

3

Hey yara min
Ma gulê... Çi biha heye
Bêyî bilbilî?!
Çavî... Ma çi biha heye
Bêyî evîna,
Reş kilî?!
Xunavê... Çi biha heye
Ger nekevîte ser rûyên
Şengekulîlkên mexmelî?!
Bwîkê... Ma çi biha heye
Eger zavayekê şeyda...
Destî nedanite ser milî?!
Hey yara min
Ma Memoyekê wekî min biha heye
Eger Zîneka weke te,
Palnedete textê dilî?!
Eger Zîneka weke te,
Palnedete textê dilî?!

4

Hey yara min
Kî stranên evînê...
Ji dil bo te xwînît
Ez nebim
Kî dê herdem

Bo te ji stêrên esmanan...

Ristika vehînît?!

Ez nebim

Kî dê qeftên sîsinokan...

Kete gilwaz,

Di stûyê te alînît?!

Ez nebim

Kî dê bo te toq û berbenan...

Gula çemînît?!

Ez nebim

Kî dê bo mêrgên jîna te

Bo çîmenên evîna te

Teva barînît?!

Ez nebim

Hey yara min

Kî dê rast bê peşîmanî

Li ser deftera,

Dil û canî

Wek rezvanî

Navê te çînît?!

Ez nebim

Navê te çînît?!

Ez nebim

Hey yara min
Xwedana wan çavên wekî,
Kaniyên zelal
Xwedana wê pirça wekî,
Tavgeh û celal
Dê were dê:
Bibe peyv bo rêzên...
Deftera min
Bibe bişkojeka vebî...
Bo jîna pir kesera min
Bibe perdaxeka pir mey...
Bo hişkelêvên têhniyên,
Cegera min
Tên... Bo zevera min
Gemî... Bo wexera min
Çirîsk... Bo fenera min
Dê were dê,
Bibe heyveka çardeh şevî û...
Silava bike pencera min
Hey yara min
Hey yara min

18.8.1975

EGER EZ

1

Eger ez koçerek bame û ...
Gotibane min:
Kewalên xo,
Bibe behîştê biçerîne
Behîşt cihê giyayê şîn e
Da bêjim ne
Berê pezî
Dê dem zozon û kêriyan
Warê nefel û tevriyan
Bo nav govend û şergehan...
Şengebiyan
Da nebêjin
Çi warekê bêxudan e

Xudanên wê ji xo nagirin,
Bixoy bikene
Hevşî û koz û çerwane

2

Eger ez çîçîkek bame û ...
Gotibane min:
Here hêlînekê dane
Her da zivîrim
Li giş qolaçên dinê çewrim
Dîmahiyê...
Darmaziyeka
Serbilind a betenokên te welat û,
Bo hêlînê
Bo tozgevizka vê jînê
Da helbijêrim
Helbijêrim

3

Eger ez nêrgîzek bame û...
Gotibane min:
Here binve di qafkekê de
Xo bihejîne û vira dane,
Di nav dîwan û ...
Koçkekê de
Da bêjim ne
Mala min ji wê derê bar kin

Bejna min ya şeng û zirav...
Di ber toq û biska bêriya,
Vî gundî re
Xwîl û xar ken
Ger şivan hat
Da bileyzît ji keyfa de
Ev sed cara xoştir e...
Ji dîtina tilgeniyên,
Di text û telar û koçka de

4

Eger ez şairek bame û ...
Gotibane min:
Here hozanekê birêse
Bistire mîna Bilêse
Da ez çikek?!
Da qeqeba kewan berdem
Direwên darkokan birim
Wekî bazirganê dilsoj...
Gulan kirim
Serhevraz, berif jêhel
Bo gopîtka jêhatiyên...
Rastiyê firim
Eve ye ristika hozanan
Eve ye tîra kivanan
Da bizanin

Bo hetavê
Bo ewê bîka çiravê
Çitov dildarekê çirim
Çendî çirim

5

Eger ez rîbarek bame û ...
Gotibane min:
Ka navê xo bo me bîne
Ka hewiya xo
Ji me re bixwîne
Da bêjim ez
Rîbarekê xudan pêl im
Qira ku ava min bidizît...
Bo nahêlim
Tu bizane:
Her hîviyeka xelkê firot
Her Memoyê di gel Zîna xo...
Nebûye cot
Her Huseynê di Kerbelayê de...
Av negehiştîyê vexot
Her birsiyê Qoçalîyê...
Tibla dimêjît, nav mişot
Her sêwiya li qesra axay
Nefêt kaşî û ...
Cilka bişot

Li kenarên xo ez av didem
Bo maçîkirina rojeka,
Pir ron û geş...
Ez pal didem
Ez pal didem

6

Eger ez Derwêşek bame û ...
Gotibane min:
Wekî teyrê,
Mest û serxoşê nav refê
Hilo pilavêje defê
Da bêjim ne
Me jî veda ew berperê
Qirf û kefê
Ez ê rabim
Lawkekê nwî, ji we re xwînim
Keziyên Xecoka Silivî...
Ji dil vehînim
Tembîra Feqiyê Teyran...
Bo pizokan
Bo bîtanok û kevokan
Çak şarînim
Wekî xurta
Ava vî gundî serhevraz,
Bo serekaniyê zivirînim

Zevîkan ade kem, şe kem
Tev dergehên daêxistî...
Bo xatwîn tîrojê vekem
Ew landika nav daye min
Ew dara sîtav daye min
Dar û bera,
Têwer nekem
Têwer nekem

7

Eger ez kaşoyek bame û ...
Gotibane min:
Bo çi te pişt,
Ya çemyaye xaro ve?!
Piştta xo rast ke hilo ve
Da bêjim ez
Bo çi xemên pirteqalên,
Cinîka Mehmûd Derwêşî...
Bûne gilwaz û tilove?!
Bo çi werzê
Xanî ji dil perçan kirî...
Herê bê dan û bê tov e?!
Ew bihara Nîrodayî pal daye nav,
Xert û şov e
Xanima dilbera Lorkayî...
Ji nav deftera şî'irên wî,

Rabû çûve
Lewre pişta mina qof e û
Rast venakem
Yan dê mirim
Yan lîsekê,
Bo dîkilên bangên spêdan...
Dê ava kem
Dê ava kem

8

Eger ez şahînek bame û ...
Gotibane min:
Lo şahîno
Xemkomkero, xemrevîno
Çima dengê te nahêtin?!
Takê ku te, dadaye ser
Nabilind bît û hejyêtin
Da bêjim ez
Teva barana dengê min,
Çik nebûye û ...
Her dê hêtin
Ji mêje bapîrê min gotî:
Coka av lê çûyî carekê,
Dê her lê çît û ...
Dê zêtin
Evîna cama dilê me mişt kirî,

Ne xar dibe û ...
Ne tê rêtin
Ew Mîhrebana Berwarî...
Hindî şeva dirêj bîtin,
Spêdê meşka xo dê kêtin
Nebêje min
Mêw êdî nadetin tirî
Nebêje min
Bazê ji hêlînê firî
Nebêje min Derwêfê Evdiyê mirî
Êdî şepal e Edlayê...
Narevêtin
Nebêje min
Nebêje min

20.5.1977

STRANEKA NWÍ YA KAWÍS AXAYÍ

1

Lo Xalo

Sahî nema

Payîz hat û...

Dada çema

Kirosk ji bo spêda naxwînin...

Ji ber xeman

Xalo çima?!

Mêwa tirî

Ne bêsiyre da û ne tirî

Tenwîra sewkan ya mirî

Kûza mamê Xemo...

Barovê xwar û vedurî
Sumên hespê xo biçîne,
Li serê girî
Paşî temaşa ke Xalo
Hêza şevê
Hêza xemsarî û nelivê
Wa çi li me kirî!

2

Lo Xalo
Siyar ji kimêdan direvin
Nişanên evroke di geş...
Zik û devin
Tirên berwar
Rêka dîwana rastiyê...
Vênakevin
Şalok û das...
Bo maçîkirina guliyên şenggenimî,
Qet nalivin
Vede bi xo kêleka nwî...
Kêla berê,
Bo beroka pêla kevin
Hîviya me
Bo bîka nedîtî xena
Bo terzina kezî zerbûy...

Li ber betena
Şêlkên baranê ne û tev in
Xalo tev in

3

Lo Xalo
Dinya dihiyêt, xirab nabît
Befir xatwîneka sar e û ...
Lê venabît
Ew siyarê...
Jor de nehêt û nekevît
Li ser pişta
Canî û keêlên ku wekî,
Bayê bezê
Duta nabît
Roja bête,
Hindavî axa welatî...
Xort û sîpe,
Ger lê hestin
Dest û piyan lê bibestin
Ava nabît
Tîra şeyda û sotiya...
Du belek çavên nişanê
Gazî diket,
Ka ew kivanê nivistî?!

Bila rabît
Bêje qolqolên tariyê...
Sibera dara gwîza me,
Hemî gava bo te nabît
Bo te nabît

4

Lo Xalo
Benda Romiya bendeka dirêje Xalo
Hat leşkerê şepola reş...
Wekî belgên daran e Xalo
Evro li bêdera xwast û hîviyên...
Xanê Lepzêrîn,
Talan e Xalo
Şûrelewendiyên kevokan birîn,
Neke tirane Xalo
Gurzên me bo pencên tariyê...
Find û çira ne Xalo
Kê gotiye me berên sengers xarîne Xalo
Kê gotiye me xewnên dilbera
Sotîne Xalo
Me ji van
Berdî qareman e Xalo
Me ji van
Berdî qareman e Xalo

5

Lo XAlo

Ewrên me, direwan naken

Dê baran hên

Bihar ji zomên me bar naken

Dê kanî zên

Dê bîte barbara karan

Hey heya xurt û siyaran

Dengê stran û xoşî û...

Serniqaran

Dê gehîte

Hemî xîvetên koçeran ...

Hemî waran

Straneke bo te dibêjim

Lo Xalo

Belkî tu bîye ji guhdaran

Tu ji guhdaran

23.6.1977

ÇEND WÊNEYÊN SAVA

1

Ronabiyê carekê gote tariyê

Were, bo te du çavên geş

Têr binêre,

Bejnên keleş

Tarî tirsinok e, revî

Wekî qolên çekçekîlan...

Kete şikefta û dar û devî

Min wê gavê

Zanî eger

Zilkek tinê

Xo bisojîtin bo rastiye

Milletek dê pê bît xinê

Tarî dê ji ber,

Mişext bîtin

êdî naket ripinê!

2

Mêwa tirî

Carekê gote histirî

Ger tu nanê jaran nebî

Fêqiyê rêbaran nebî

Sîbera şengebêriyên...

Waran nebî

Meya lêvên hevri û...

Dildaran nebî

Baran nebî

Baştir ew e, her tu nemînî û ...

Tu nebî

Her tu nebî

3

Spêdeyekê

Rîbarî gote aqarî

Piştî êşim

Natebitim

Hevsara cokan dikêşim

Ewrên esmanî digivêşim

Da baran bêt û av bidem,

... Zevî û axan

Da şîn bikem

... Hîvî û daxan

Tu çi nakey

Lewren her pîş û pelexî

Bo sum û solên biyaniyan ...

Her kelexî

Ciwan kevokan
 Carekê gote çeqokan
 Bo we şerim û fihêti ye
 Hemî gava,
 Bîsta we li ser me ketiye
 Ya çûy çû
 Ji evro pê ve:
 Yê ava gundî şêliket
 Yan zêliket
 Weku kelem û dasiyan...
 Bidîf êlî ket
 Ger diwêrin
 Herin navê wê veşêrin
 Yan bes hwîn bo
 Ciwan kevokan,
 Xort û mêr in?!
 Xort û mêr in?!

23.10.1978

HEYRANOK...

Kiçkê dinê

Kê gotiye

Tu li ber çavêd min

Ya ketî yan dê kevî... ?!

Kê gotiye

Dê carekê masî sil bît,

Ji ava şetî... ?!

Her evîndarê caran im

Evroke tu

Li evê deşta pan û berîna dilê min

Tinë, tinê

Xudan reşkon û ...

Xîvetî!

Kuirko dîno

Perîşan im min xew naê

Leylîxana çilkezî me...

Keftî me ber, hinga tayê

Dê were destê xo

Di gerdenoka min werîne
Berî mercank û moriya...
Rarevên dwîlkê dunyayê

Kiçkê dîne
Çenda dûrî, ya nêzîkî
Te bi awirên xo vekujtin,
Şikak û Millî û Kîkî
Ez ê xewnekê dibînim:
Zavakê barovê ez im
Tu jî ciwanê,
Li textê azadiyê bwîk î

Kuriko dîno
Yê min dixwazin
Şuwa nakem
Dest û berîkêd bavê min
Pir gotin û jivan biken...
Bi ya wa nakem
Piştî bejna ter û tola,
Siyabendî û Memê Alan...
Jehremar bît,
Mêran nakem

Kiçkê dînê
Evroke aşiq neêk e,
Ew tijî ne
Ez im, Cizîrî û Xanî ye û ...
Cegerxwîn e
Bawer bike ciwana min ê
Peyva ji bîrkirina navê te
Di defterkêd me de nîne
Di defterkêd me de nîne!

29.8.1982

HEYV

Dengekî got:

-Bo çi dema heyv dihelêtin

Tu berê xo,

Jê werdigêrî û...

Te nevêtin?!

-Min nevêtin:

Çunku herro têt û meşka,

Dînekê taze dikêtin

Car xo dikete

Naneka gerim û qelandî...

Bo birsiyan

Car xo zirav û dirêj diket,

Wek qamçiyên

Careka din

Şîr û şalok e di destê,

Tev Ejdehak û tajiyan
Heyveka sara wek twîla...
Herro xo di axekê vedet,
Min nevêtin
Xo ew bibîte ciwaneka kenîtera
Çardeh salî û ...
Dergehê dilkê min biqutît
Ez dergehî lê venakem
Bila zîz bît û nehêtin
Min nevêtin!

1982

LAWIK

Kekê min o
Çerxa van rojan û şevan...
Çenda xar e
Ne şilqek bi vê gomê dikevît
Ne pêlêd rûbarê zuha,
Têne xar e
Eve serê hinde salan û mehan e...
Dibizivim
Xo dihavême gera mirinê
Di nav agirî de dinivim
Da lîsekê,
Bo zarokên xo binijînim
... Çû ne diyar e!
Kekê min o
Xemêd min naçine nav,

Çû deftera
Kulî beşkî...
Xerzê xo rête zeviyan
Sibera xo,
Kêşa hindavî geliyan û...
Çi tişqilî di va deveran... ?!
Dê rabe kekê min rabe
Hespê xo têz ke
Rima xo gerim ke
Çavekê li dûr û piştêd gundê me bigêre
Vî derdî ji canê wî bişû...
Vavêre keseran
Kekê min o
Çi dareka rihdirêj im,
Di vî warî de
Ba û bahozêd payîzê,
Belg werandin...
Ta qirandin...
Çi bêbext in di vî karî de... ?!
Belê keko
Hemî bihareka taze
Êşa dikujim
Şaka dihavêm
Kesk dikem xemlê
Wekî xortezavayekê...

Di jiyê çardeh salî de!
Kekê min o
Ava vî rûbarî çima,
Şêl û bêl e... ?!
Bo hindeka
Qend û hingivînê mêşan e û...
Bo me jara hemîşeyan,
Xar û xêl e
Ez ê rabim berê vî rûbarî rast kem
Serhevraz kem
Da bigehîte,
Com û omêdêd têniya û ...
Gişt nihêle
Kekê min o
Eve hateve û xerzê,
Qelereşka
Xewin sotin...
Hîvî dotin...
Mirandin miştaxên tirî û ...
Xêrêd meşkan
Dê rabe destêd xo helke û ...
Hêrişeka mêrane kel ke û...
Bihêle tu teşmokê wan
Careka dî,
Bikevît teşkan

Kekê min o
Hayê hayê
Min û te û evê êşê û ...
Vê belayê
Xo berdaye şar û gundan û ...
Dar û beran û ...
Zevîk û bêderêd kayê
Dê rabe kekê min rabe
Xo bike teveka baranê û ...
Gurmêneka
Heyva gulanê û ...
Bişû kolanêd gundê me,
Ji vê tayê
Kekê min o
Ez dizanim bi kul û janî
Ne ev şeva tehil û giran...
Rihêd xo ji nav me dikêşt,
... Diçît bi ciwanî!
Ne ji evan tarî ewirkan...
Têt baranek,
Bizêt kanî!
Ka baxve
Çitov teyrî...Çi siwarî
Di ser sînorêd sê dewleta re difirî,
Xir dikey danî... ?!

Kekê min o
Siyabendê Silivî me
Şeva dibirim
Li ser banêd ewran difirim
Perdaxeka azadiyê min divêtin,
... Pêdivî me
Hindî reş çavêd Xecokê...
Biteyisin...
Bilqan biden
Wekî steyrokêd esmanan...
Şilqan biden
Li ser evîna xo yê riştim
Lê venabim,
Bi hîvî me
Kekê min o
Di nav çeperan de omêd bûyîn
Di nav çepera de dê mirîn
Em ê çavêd ronahiyê û ...
Şengesolavêd rastiyê
Bi cana dikirîn
Roj bo rojê bilind dibîn
Berfstêra
Berferşê gurd û mêran
Bo serbanê rojê,
Difirîn

Kekê min o
Evî kewî çî qebqeb e... ?!
Nêçîrvano
Hey tajî yê ravêd xelkê û ...
Serşûrvano
Di nav rikê de
Di nav berfê de
Di nav agirê dozexê de
Ez namirim
Li hîviya mirina min,
Qet nebe!

28.6.1984

XEM KIÇEKA KURD E

Em û ew di şevê de,
Xudê dayne
Vêkra em mazin bûyîn... Rabûyîn
Ew bû bok û ...
Em zavay ne
Di gel rûbarêd me dizêtin
Di gel zarokêd me şîrî dixut
Li ser textekî... Li ser cihekî
Em û ew pêk ve dirazayne
Heçiyê xem nediye
Xem kiçeka kurdî ye
Hera bi kiras û kurtek û ...
Guharêd Heyderanî ye
Sola di lingê wê de jî,
Ji çêkirina hostayekê Babanî ye
Xoş xoş diçîte govendê û ...
Keyfa wê li ser Şêxanî ye
Ev xema he

Di gel koçerêd me yêd dêrîn...
Herdem dihate zozanan
Hay jê hebû
Bigire û bikêşa şivana
Li ser çerwana
Bi çavêd serê xo dîtiye:
Demê Xecoka çav belek...
Siyabend kujtî,
Bi kovanan
Ev xema he
Di gel birsî û zîvarêd me,
Diçû aqara...
Komir dibirî... çulî dikêfa
Kezî-biskêd xo girê didan
Zend û baskêd xo heldikirin
Bivbiva wê bû ji tiraşê bo tiraşê
Nola mêşan
Êvarî jî dizivirî kulk û zincêd me,
Fire westiyayî û kerixî...
Can lê têşa
Ev xema he
Li mala Cizîrî dinivist...
Hevgura wî û Selma yê bû
Ne ji wêrê diçû... Ne jî dimir!
Hestîgiran...

Wek tayê bû
Di ser hindê re jî sil nedibûn
Hersêya ji qazanekê dixwar
Bo wan ew şûna dayê bû
Ev xema he
Carna difirî
Diçû dadida Burca Belek,
Li dîwana Bedixanî...
Di nav qehwa wî de digerya
Di bin kurkê wî ve diçû lîsî û ...
Mîna peloxêd agirî,
Li ser qelona wî didanî
Heta li serî befrê spî kir
Bextê wî rekir, vajî kir...
Heraftin lê nav û xanî!
Ev xema he
Salekê tev çûl û çiya...
Bitinê birîn,
Çû def qazî
Her weku têşka roviyan,
... Bi fêlbazî
Rabû kopalê wî fikand,
Li wî hevrazî
Qazî jî pîrekê kalê bargiran bû
Rahejya û ket

Hemî şadî û xoşiyêd wî...
Bonêf tazî!
Ev xema he
Birastî diya bavê min bû
Lew digotnê Salihê Xemê
Xemêd wî jî gelek hebûn
Dibarîn mîna keserêd,
... Zînê û Memê
Ketiya wî,
Zevreka xar û werpêça...
Rêya wî di nivê re tor bû...
Ev xema he
Vê êvarê li mala Şêx Mûsa,
Distirî
Gûmêd coşa wî şilqandin...
Sikrêd soza wî peqandin...
Pawanê hîviya lê durî
Bi carekê
Cegerê têk perityê wî,
Bo derd û xon û...
Kuzirî
Ev xema he
Hindek şeva lebleban e...
Dergeh-dergeh malan diqutît
Diçîte jor

Dileyzîtin
Saz û awazan gerim diket,
... Dijenît bilûr
Pis û zarok...
Jê ditirsin... Xo vedişêrin
Nifrîna bi zarê xo dibênê û ...
Naçine dûr
Ev xema he
Heyamekê...
Desgirtiya hevalekê,
Hêjay min ê bi zend û mil bû
Herro destê xo di stoy diwerand
Xo têvedida...
Di gel di lorî...
Dizanî hêlê dil kul bû
Roj ava bûn...
Hevalê min, çûl bi çûl, berî bi berî
Xo jê qetand û teriqî
Hind nema bû
Hemî bûna wî ji ber wê,
Tev de helyêt
Wesa pil bû!
Kiçê xemê,
Xapînokê
Aşîqa lawik û beten û ...

Çiyakêd me
Wek tevri û batînokê
Dê carekê:
Ji ser mijganêd me yêd çemyay...
Were xarê û dakeve
Ji nav nivînkêd me,
Derkeve.
Hema bihostekê xanim
Ji kincirekon û reşmalêd me,
Dûr keve
Te mala bavê şewitîyê
Şev û rojan...
Me ji ber te her xar û rev e
Em ji dijwar e tîrêd te qurtal nabîn
Tu bi Xudê key bes ke,
Bi dûf me nekeve!
Bes ke,
Bi dûf me nekeve!

14.12.1985

3. XELÎL DIHOKÎ.

Di sala 1951-ê de, li bajêrê Dihokê hatiye dinê. Her li wêrê seretayî û navincî xwendiyê. Ji sala 1970-yê û pê de dest binivîsîna helbestan kiriye. Çendîn çîrok jî nivîsîne û belav kirîne. Di piraniya rojname û kovarên kurdî de, helbest û vekolîn belav kirîne. Endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd bû û niha jî endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd li Swêdê ye. Di piraniya mîhrecanên edebî de helbest xwendîne. Jimareka wan jî wergerayne ser zimanê erebî û swêdî. Di sala 1982-an de, ji ber terora rijêma faşîst ya Îraqê reviyê û gehaye rêzên şoreşa kurdî. Di sala 1987-an de, hatiye welatê Swêdê. Heta niha ev pirtûkên he bi tîpên erebî û latînî gehandîne çapê:

1. Te çi viya û min neanî, dîwana helbestan, 1982.
2. Gaziyek ji cergê Asya, dîwana helbestan, 1989.
3. Min digot û te vedigêra, dîwana helbesta, 1990.
4. Ragirtin, dîwana helbestan, bi kurdî û swêdî, 1990.
5. Leheng, vekolînek li ser çîroka kurt ya kurdî, 1983.

Herwesa çendîn pirtûkên din, li ser helbest, çîroka kurt û vekolînên edebî jî ji bo çapê amade ne.

KELEKVANO

Kelekvano!

Aveka bûş e pir pêl e.

Me nehêle.

Evî qîtê me komkirî, wî lê bike.

Derbaz bike.

Ji destên dijminê neyar.

Bê birîn û paş bê hewar.

Kelekvano!

Were bibîne zarokê day lê mirî.

Gorî kirî.

Vê bijina mêr lê nemay,

Şehîdkirî.

Birîndarê birîn evro lê kulkirî.

Kê sax bikem!

Kê ji pencên van dirindan rizgar bikem!

Lê nêzîk e difna dijminan bikem bêder,

Ji dil cencerê li ser bikem...

Kelekvano!

Kavlekê hey li ber girî,

Bê dergeh e, ew yê me ye.

Hindek zarok tê de dijîn,

Şepirze ne!

Hêj biçîk in, çî nezan in, ew yê n me ne!

Zûbe vî qîtî bigehîne.

Ji destên xwînmêjan derîne.

Hêj nû mal in...

Kêm heval in...

Li cem dijminan em çî nînîn.

Ya ji wan ve, em qaçax in...

Yan rêgir in...

Em karwanan dişelînîn.

Yan zarokan diqelînîn.

Ne we nîne...

Ne bi gorên tev şehîdan, ne we wenîne...

Belê me divêt em jî bijîn

Wek milletan.

Bes bimînîn li bin destan.

Kelekvano!

Bîstanên me hişîk kirin...

Av jê birin.

Zarokên me ser jê kirin.

Ev sorgulên bi xwîna me hatîn çandin,

Ji nav birin.
Di ser hindê re we dibêjin!
Lê ya me divêt rojek nwî ye.
Buhareka xemlandî ye.
Gulên weryay sera rakin.
Ev hejare kolkên heriftî ava kin.
Me ev divêt, lew dibêjin
Kurd qaçax in... Kurd rêgir in...
Kurd karwanan dişelînin...
Kurd zarokan diqelînin...
Kelekvano!
Hindî kulyên xore hebin
Li nav genimî dirinde bin
Dê carna em jî birsî bîn...
Xudan kelem û stirî bîn...
Welê bila ew her hebin
Her mişe bin
Ew bi tinê dê rûreş bin
Demê rojeka nû dihêtin.
Zû dihelêtin.
Dê her êtin.
Kelekvano!
Rabûre bêje cîhanê
Bêje cîhanê rastiye.
Kîne hevalên aştiyê û tenahiyê?

Bêje çî ne?

Kurd çî tuxm in?

Rast qaçax in!

Rast rêgir in?

Yan divên mafan wergirin...

Dê wergirin... Dê wergirin...

Dihok, 1973

GAZÎYEK JI CERGÊ ASYA

Ho birayno
Rêvîng în em her bê çira!
Erê çira!
Li nîva şeva reş û tarî.
Ne heval û hogîr hene,
Hilgîrin harî me barî!
Ma dibîtin
Kotirkên me mişext bibin!
Hêlîna bihêlin derbibin.
Werin evroke bibînin
Kelexên çîçik û poran,
Li çal û koran, îro rizîn.
Kevokên me, li hemî nizaran qirqiçîn.
Masî hatine daîran yan xendiçîn.
Lê birayno
Her çend kelek, dar belav e.

Rûbarek pir tor û dav e.
Lê me xebat û bizav e.
Çinku gelo
Kewên me her yê diqebin...
Mahînên me hemî sihara dişihin...
Gulên me çandîn namirin,
Her digehin...
Bawer biken, dê rojek êt
Her çar qulaçên dilê me,
Geş bin, vebin.
We diyar e tev dijminan ne li bîr e
Yê ku evro şehîd dibît
Gorî axa pîroz dibît
Bi serferazî... Bi şanazî...
Gencekê dî
Bi tîfing û rextan radibît
Çinku birayno ew bêhna,
Paşerojeka geş û nû
Dihelkêşît... Dihelkêşît...

Dihok, 1974

AGEHDARÎYEK

JI BO CIVATA MILLETÊN YEKGIRTÎ

"Piştî pezî ser jêdikin,
Digurên û kevil dikin.
Lê evroke li welatê min,
Berî mirovî bikujin,
Di zîndanên de kevil dikin... " (1)
Erê gelî daxazkerên serbestiyê
Yên aştiyê û tenahiyê
We dîtiye?
Dîroka milletê me jî bihîstiye!
Li welatê min, ker û gulkan,
Gêrê dikirin.
Niha dizirin.
Li gelyê Zîlan(2) û Çarçira(3)
Hizaran xelk, bin ax kirin.
Li Sorya(4) û Dekan 5) sotin.
Gullebaran kirin.
Zîndan di pir in.
Lê xelkê me,
Şengedoza xwe bernedan,
Xendek, çeper çol nekirin.
Pa dê werin!
Hûn li çi digerin!

Xwîn ya pengî.
Li kîrê û kengî,
Zikê jina avis bi şert
Dihêt dirandin!? (6)
Li kîrê û kengî,
Mirov bi saxî dihêt veşartin!? (7)
Li kîrê û kengî,
Li şûna diyaryên sersalan,
Napalm û top,
Ji bo zarokan dihên hinartin!?
Lewre gelo
Di nav kelexên mirovan da...
Di nav daristanên sotî da...
Di nav xanîkên heraftî da...
Li azadiyê ez digirim...
Her ya fere pêş de herim.
Lê bawer im.
Rojeka nû wê ji me re bêt.
Buharek û kanî bizêt.
Li serê gir û kupêt çiyar
Li serên riyar
Agirekê geş hilbikîn...
Kurdistanê bixemlînîn, himbêz bikîn...
Newrozekê ji dil bikîn...
Cejna hewe û xelkê jêrdest,

Pîroz bikîn...

Pîroz bikîn...

Dihok, 1974

1. Ji helbestvanê Ereb, Ebdulwehab Beyatî hatiye wergirtin.
2. Piştî şorefa kurdî di sala 1928-an de têk çûy, humûketa hov ya Turkiyê, hizaran xelkên çendîn gundên Kurdistanê, di geliyê Zîlan de, dane ber topan û piranî şehîd kirin. Dibêjin: Rûbarê di gelî de diçû, ji xwînî sor bibû.
3. Di roja 23.1.1947-an de, di qada Çarçira de , serekê komara Mehabadê, Qazî Mehemed û hevalên wî, bi destên rijêma Şahê gorbigor hatine bidardakirin.
4. Sorya, gundek e dikevîte devera Behdînan, nêzîk bajêrê Zaxoyê. Di sala 1963-an de, hukûmeta faşîst ya Îraqê, gişt xelkê gundî ku ji Fileh û Musilmanên Kurd pêk hatibû, hemî gullebaran kirin.
5. Dekan, navê gundekê û herwesa yê şkeftekêye, dikevîte devera Badînan, nêzîk bajêrê Şêxan. Gişt xelkê gundî ji ber top û firokên rijêma Îraqê, revyabûn û çûbûne di şkeftê de. Lê kirêgirte û leşkerê Holakoyê Bexdayê agir berdane şkeftê û hemî tê de şewitandin.
6. Di sala 1963-an de, jineka Kurd kete destên leşkerê hov yê Îraqê. Ji ber ku jin ya ducanî bû, lewre şertanê kirin, da ku bizanin, ka jinê kur heye yan jî keç!! Bi hovane zikê jinê dirandin...
7. Di sala 1963-an de, li bajêrê Silêmaniyê, ji heftê kesî pêtir, bi destên faşîstên Îraqê, bi saxî hatine bin ax kirin.

DASTANA PALEYEKÊ KURD

Ho birao.

Sîngpîlao.

Weku niha, bîra min dihêt,

Dema tu hatiye karxanê,

Bi zikê vala û zaro di birsî.

Li te jî dixurîn, here, here,

Kî dizanît tu çi kes î!?

Hîngê kekê jar min zanî,

Tu jî mîna min bê kes î!

Tu çi dixwazî, tu li çi dipirsî!
Erê ma te ne li bîr bû,
Demê volkana Bêkesî (1)
Peqî û digotî bê tirsî:
"Bîst û hewt sale min rênçberî tom
Be nan û aw û cil û bergî xom
Xizmetim kirdî le Îran û Rom
Le pê nawî tu \$ikawe estom..."
Lê birao, sîngpîlao.
Weku niha bîra min dihêt
Gava te çav bûyne du stêr.
Te deng bûye hurmênek û tu bûye şêr.
Rast te gotî:
Ez pale me.
Barê min tev cara xem e.
Mera min bo zile çavên tev dijminan,
Kêr û çeçok û kelem e.
Bizava min ya herdem e.
Her ya fer e xwe hişyar kîn.
Zulm û sitem karyê rakîn.
Lewre min divêt
Gurg û rîvya rateqînîm.
\$êr û pilingêt meydanan,
Vezivirînîm gêrê dîsan.
Kew û kevok û mirîşkan,

Ji mişextbûnê vegerînim,
Carek dî hêlîn û lîsan.
Ji tev kaniyan,
Ramalim kirim û zêriyan.
Gewriyên jar û têhniyan,
Ji qirçiqînê. Ji hişikbînê.
Av bîdem carek dî, dîsan.
Bipeqînim, bidirînim.
Genîzikên, noker û xwînmêj û pîsan.
Lê birao.
Sîngpîlao.
Taca serê tev jarao.
Min hind dît tu li min berze bûy.
Lê kerr nebûy.
Bêdeng nebûy.
Li hemî layên esmanî dengê te veda,
Gelê bêdeng û kerr û lal,
Neken zaro bimînin bîrsî...
Ne çî jîn e ya ku dibûrît bi tîrsî...
Ne çî jîn e... Ne çî jîn e...

Dihok, 1975

1. Helbestvanekî binavûdeng yê **Kurdistana Îraqê ye.**

MIN DIGOT TE VEDIGÊRA!

Narîna min

Min digot û te vedigêra!

Min digotî:

Jiyana min, biyabaneka têhnî ye

Qirqiçî û hişk û bê av e!

Te digotî: Min xwîn av e!

Min digotî: Esmanê min,

Ji mij û moranê girtî ye û bê hetav e.

Te digotî: Çavê min roja li hindav e!

Min digotî: Sorgula min,

Çirmisiye û bê xunav e.

Li nexşeya şenge buharê, ya bê nav e.

Te digotî: Ez im nexşey divehînîm

Wê ji te re ev silav e.

Min digotî: Qonaxa min,
Rêkeka pir stirî û dav e.
Te digotî: Min ji bo hindê bizav e!
Hey narînê!!
Pa ka dilê lîsê caran?
Ka ew sîngê derya mezinan
Dildar û evîndaran?
Ka ew axiftinên şîrîn,
Te vedigêran, bo me êxsîr û hejaran?
Kanê? Kanê?
Her ho zûka,
Te armancên xwe ji bîr kirin!!
Te tev hîvî û omêdên min, ser jêkirin!
Erê naête bîra te, wek te digot:
Payîza te, dê kem buhar û xemlînin!
Sed hezar dermanên bijar,
Dê li birînên te werînim!
Dê te ji derya kovanan,
Qortal kem û zû derînim!
Pa te bo çî ev agire berda dilî!!
Ew buhara te digotî nexemilî!!
Lê narînê
Ger careka dî tu hatî
Dîsan te viya evînê bikey.
Haj xwe hebe, kurkê nezanîn û fêlan,

Nekey ber xwe û dilîn nazik
Pir kovan û axînk nekey!
Baxê Îrem kaviî nekey!
Da navê te li ser dilê min bêî çap kirin...
Sexmeret hîvî û armancan,
Xwe bideme gorî kirin...
Gorî kirin...

Dihok, 1976

DEREBEG

Derebegan li ser rûbarê,
Gundê min sikir çêkirin.
Hizir kirin.
Tev cinîk dê ji têhnê mirin.
Lê ji bîr kirin.
Ku li dûrên şenge gundî.
Kanî di pîr in...
Kanî di pîr in...

Dihok, 1977

RAGIRTIN

Erê bira te zaniye,
Li hindek qolaçên cîhanê,
Qazanên xwarna zarokan
Di tijî ber in!
Li zîr û giran,
Giya bijare û buhar e,
Lê kar û berxên hejaran,
Lê naçêrin!
Li cih û dira,
Demê xanya bi xuha enya xwe çêdiken,
Biyani dibêne xudana,
We bo me yên ava kirîn,
Hilon herin!
Lê di gel hemî
Birsatiyê...
Hejariyê...
Zordariyê...
Xwe radigirin...
Xwe radigirin...

Dihok, 1978

NOBEDARÊ MEH Û SALÊ

Bo raperînên milletê Filistîni yê xwe ragir...

Filistîne

Ay li min û vî agirî

Ay li te wê kûrbirîne.

Piştî ezyet û lêdanan,

Ya fer ew e her biazirî.

Alay nedanî, helgirî.

Bawer bike û şore fgerên te dizanin.

Ger nobedarê şevê bî,

Yê şev û meh û salê me!

Ger birîndarê gullê bî,

Ez hogirê,

Êş û axînk û kulê me!

Ger esmanê te tarî bît.

Yê min li taryê top dibarin!

Ger rûbarê şenge jîna te şêlî bît.

Yê min pirî dirinde û neheng û mar in!

Ger li paryê keda te har in.

Parî û tev hîvî li min xwar in!
Zarokên min di bêwar in...
Gişt zordar û kirêgirteyên cîhanê
Li min neyar in...
Lê tev milletên bindest û azadîxwaz
Li min heval in.
Evca hevala dil birîn...
Dibên çira li me û li te jî vemirîn...
Nexêr... Nexêr... Nevemirîn...
Bi hezaran me şehîdên,
Di vê rê de gorî kirîn...
Şoreşger alahilgir e,
Kî dibêtin em dê revîn!
Li hemî tengavyan dibêjîn:
Dê serkevîn û pêşkevîn...
Dê serkevîn û pêşkevîn...

Dihok, 1979

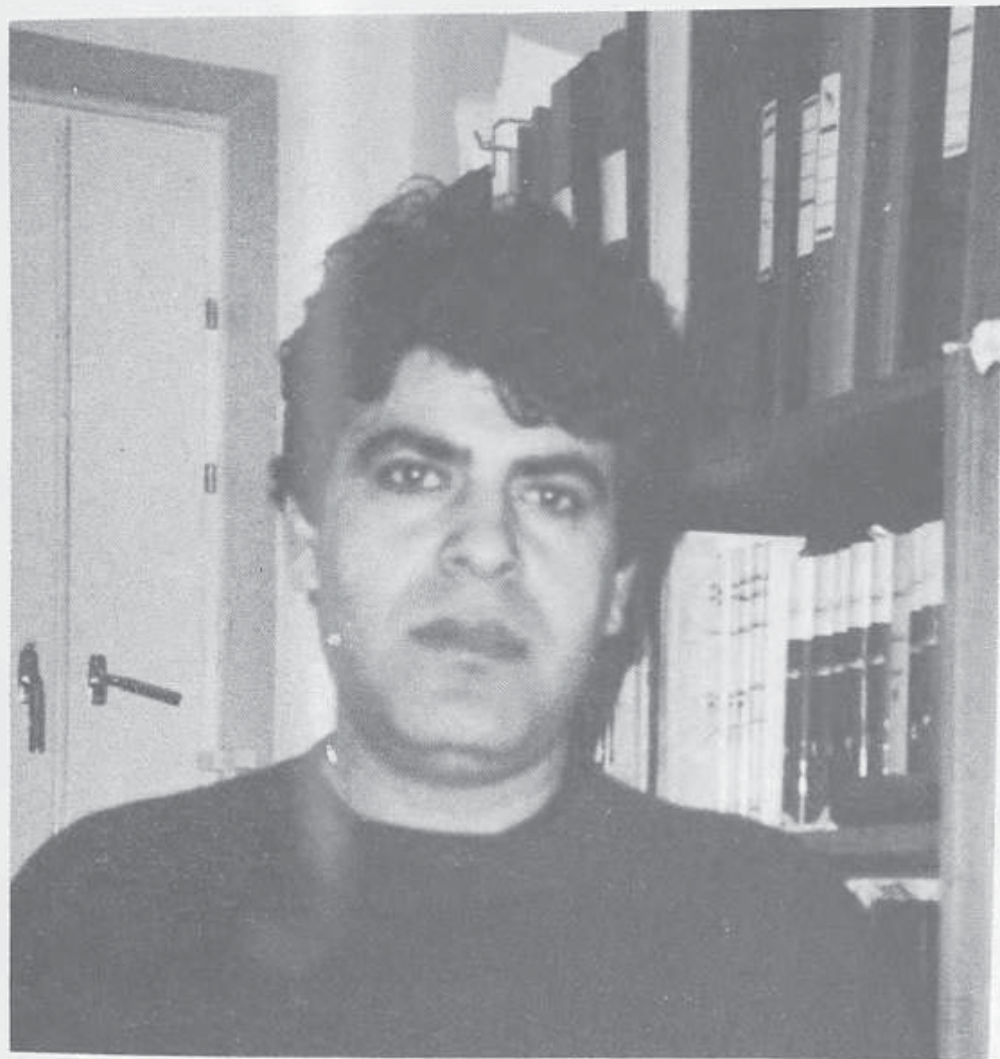
HEJARÎNO!

Ey hejarên vî welatî
Pir dirinde û çî gundek lê,
Nemay ava...
Sedan sal e û ta ku niha,
Rojê bi dehan bin ax dibin,
Ji pîr û genc û keç û savan.
Ne dijminên we dirawistin.
Ne hûn dikarin xwe rizgar kin,
Ji tor û davan!
Hejarîno!
Koçerên bêwargeh û kon!
Vî dijminî deşt û zozan wêran kirin,
Dê kî ve zaroka hajon!
Dawiya çerxê bîstê ye û hêştâ,
Jin û dayîkên we, ji şêxan re,
Nanî dipêjin. Cilka dişûn...

Hêsta keda destên hewe,
Derebeg û axa dixwin!!
Hejarîno!
Heta kengî, dê xaniya ava ken û
Qet nagehin tê de rûnin!
Qurbaniya den û dê her
Hejar bimînin!
Rêkê bibînin!
Şax û daxên welatê me,
Bi hizir û bîrên,
Rast û dirust bixemlînin.
Bawer biken,
Paşeroja geş bo we ye,
Dê her bînin...
Dê her bînin...

Dihok, 1983

4. MUEYED TEYIB.

Di sala 1957-an de, li bajêrê Dihokê ji dayîk bûye. Her li Dihokê xwendiyê û paşî di sala 1982-an de, ji ber terora rijêma faşîst ya Bexdayê, nekariye zanîngeha Bexdayê bi dawî bîne û gehaye şoreşa kurdî. Her ji sala 1974-an û pê dê, dest bi nivîsîna helbestan kiriye. Helbest û berhemên edebî jî di piraniya roj-name û kovarên kurdî de belav kirîne. Di piraniya mîhrecanên edebî de beşdarî kiriye. Endamê Yeketiya Nivîskarên Kurd bû li Kurdistana Îraqê û niha jî endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd li Swêdê ye. Di sala 1983-an de, gehaye welatê Swêdê. Dîwana helbestan ji bo çapê amade kiriye.

FIREKA BAY

Kurdistanê!

Fireka bay

Ji çiyayekê befir lê may

Evroke çavbeleka min ya girêday

Li bin kûnekekê reş û diryay

Li nav deşteka bê bav û day

Roja aryay

Xîzê şaryay

Zerya min ya di xuhê re may

Ez ê ditirsim

Ji dilbera dêmbefir û xwîn

Ji enya kever

Ji bejna şîrîn
Ji dilê evîn...
Lê bûy birîn
Ji cergê zozan...
Lê bûy kovan
Ezê ditirsim...
Roja aryay...
Kirêt biket
Hizar deqan li enyê biket
Rengê çîyan ji dêmî bibet!

Besra, 1975

GULYA GENIMÎ

Heta serê gulya genimî nebirin.
Cencer neken.
Ducarkî li aşê hûr neken.
Hevîr neken
Li bin sêla reş,
Agirekê sor helneken...
Nabîte nan!
Ewir heta nepeqîtin
Gurrî û agir jê neçîtin
Nabît baran!
Dilê min jî heta destê xem û janan,
Negivêşît,
Nabîte "Lawik" û "Heyran" !

Bexda, 1978

EW ÇIYAYÊ BÛYE GIR

Hebû, nebû
Li pala gundê me yê biçûk
Çiyayekê bilind hebû.
Spêdeyekê, riya xezalekê vêket.
Êdî ji eşqa wê xezalê
Çiya şîn bû...
Têk de bû gul.
Xezal di himbêza wî de ma.
Êvareyekê, nêçîrvanek hat û
Xezal ji çiyayê me vebû.
Spêdê gundê me hişyar bû
Ew çiyayê ho yê bilind
Ji xerîbiyên xezala xo...
Yê bûye girkekê biçûk!
Ax gundîno!
Ew çiyayê bilind ez bûm!
Ew xezal jî yara min bû!!

Dihok, 1979

STRAN Û BEFIR Û AGIR

1)

Ne ez benî!

Neke kenî!

Welatê min, befr e... Befr e

Kengî befir bûye tenî!?

2)

Ne ez benî!

Neke kenî!

Welatê min, ne rwîbar e

Li nav deryayê berze bît.

Welatê min, ne buhar e

Havîn dê hêt û çirmisît.

Ne. Welatê min çiya ye û

Çiya ji cihê xo nalivît.

Befra me jî hera ketî û

Her dê kevît.

3)

Welatê min!

Hey befir û xwîn!
Tu ne bax î, da ez bêjim!
Ew baxê garan tê çerîn,
Min nevêtin!
Tu ne Lelixanî û ez Hesem axa me,
Da ez bêjim:
"Ew sîngê hatiye perxîn
Min jê nevêt maç û evîn. "
Ne. Tu behr î û
"Behir bi devê sa pîs nabît"
Dil ji eşqa te rîs nabît!

4)

Welatê min!
Hey befir û xwîn!
Demê şev û tarî direvîn
Rojê hêdî
Tîrojên xo belav dikirin
Min çavêt xo jêk vedikirin
Da hêv keme...
Çiya û dol û nihalên te
Min digotî:
"Hewar tu çendê mezin î
Tu behrek î û ya bêbinî!"
Lê rojekê...
Birînek di sîngê min çê bû

Derê birînê her vebû
Heta ku bûye pencerek
Min tê re dît:
Te bi çend çiyên û dolêt xo ve
Dilê min yê kirye hêlîn.
Hîngê min zanî sîngê min
Ji çiya pir e!
Tu yê biçîkî û dilê min
Ji te mezintir e!

5)

Welatê min!
Xwîn û kevî!
Kê gotiye?
"Tu yê ketî yan dê kevî"
Ger tu ketbay...
Çewan gemî da bi rûbaran de hêne xar?
Çewan roja me da helêt û ava bît...
bîte spêde...
bîte nîvro...
bîte êvar?
Çewan şivan da bilûrêt xo helgirin?
Çewan şêrêt te da xurin?
Çewan perasî da dilê min vegirin?

6)

Welatê min!

Çend du çavêt reş û belek
Dikevne serêk,
Du nêrgizêt şeng û şepal...
Dikevne berêk.
Û hosa, dê rojek hêtin
Dê biye mêrgeka xemlîn
Stirî nabin
Dest û tilêt zarokêt me xwîneloken
Evca demê êvariyan
Ji aqarî tên
Dê sirûda aştiyê bên
Bêrîvanêt gundê me jî
Şûna şkeftan
Dê li derê xanîkê ava
meşkêt xo kê!

Dihok, 1979

SIBE NEKE GIRÍ DAYÊ!

Sibe dayê!

Hêşta tarî...

Berî roj bête vî warî...

Berî hêlîn vala bibin

Berî pale hişyar bibin

Min û sêdarê jivane!

* *

Sibe dayê!

Kevir û tiraş û befr û xwîn

Ew dilbera min ya torîn

Dê dest di stoyê min werînît

Dê firîn çîne esmanan,

Hemî çiya

Hemî derya

Serevraz dê destêt xo bo me ragirin

Gazî me ken

Dê hêyne xar

Roj û buhar

Tavyeka barana pîroz

Bo çend mêrgêt napaliman

Kirîne qêr, hêlayn beyar.

* *

Sibe dayê!

Pêlava min...

ji taca mîrî bilindtir e

Daweta min

ji hemî govendan xoştir e

Bejn û bala min

ji buharê bi xemiltir e

Evca çewan dê key girî?

Sîngê xo yê temet derya...

dê vequtî?

Pirça xo ya wekî befrê...

dê veçirî?

Ne dayê! Ne

Nekey! Nekey!

Cil û bergêt xo reş bikey...

Dergehê kolkê me yê xoş...

bo xem û nîharan vekey!

* *

Sibe dayê!

Xanî dê "serkê zavay" bo me bêjît û

tu vegêre.

Sibe dayê! Neke girî!

Hemî zeryêt gundê me dê hêne vêre.

Ger du rondik ji bêdestî,

Ji herdu çavêt te ketin

Tu Xudê key zû veşêre!

Da yara min, nebêjîtin:

"Lawê min mir

Ew tivenga di destan da

Mizgînî di lûlyê re jenî...

Dîsan li koçka Sultanî

Dê bîte êxsîr û benî"

Ev da rabît...

Ew kirasê ji serê kopan

Ji davêt rojê.

Min bo înay

Di şevê vedet

Bikete tenî

Ne dayê ne!

Ne yarê ne!

Bexda, 1979

EW KAXEZA NAKEVÎTE DI POSTÊ MIN DE...

Wek dayîka ji bêrê dizivirît...
Yan balavê bi nîvê dihêlît,
Landika kurê xo vediketin.
Wesa bi germî...
Ez têm û postê xo vedikem.
Lê postê min...
Wekî rextê pêşmergekî yê vala ye û
Çi nakeftê.
Ho yara min!
Ez ê li hîvî ya kaxeza te,
Kaxeza te jî bilbilekê kîvî ye
Awazê te xo li çiya dixwînît
Ne di qefesa postê min de.

* * *

Kaxeza te,
Dastana eşqa Zînê ye
Ji Memê Alan re dişînît
Posteçî jî Bekirok e.

Stokholm, 1983

BOYAXÇI

Ne kurê min ne!
Nekey... Nekey!
Firçê xo ji axê ranekey!
Ew postala di koşa te de,
Mejyê babê te yê pê ve,
Boyax nekey!

Stokholm, 1983

XEWNEK

Şevê dî da!

Min xewnek dît.

-Xewna te xêr e kurê min,

Hêdî bêje, dîwar bi guh in.

-Yadê! Min dît,

Goya zemîn dibû mehfûrek.

Xudê ji esmanan hate xar,

Wî serek girt

Min serek girt

Me daquta. Me daquta. Me daquta.

Paş em firîn

Çûyne ser stêreka bilind

Hem çiya û bajêr û gund

Bûne zeryek nivistî û rîs

Şane... Şane me hêv kirê,

Ne tac mayne

Ne postal mayne û ne polîs.

Stokholm, 1984

SÎNG Û POSTAL

Ew sîng berî çardeh salan...

Çîmeneka zozanan bû,

Helalên sor

Li herdu milan sema dikir.

Ew sîng berî çardeh salan...

Zinareka Laleşê bû,

Hemî çava,

Di gel rojhelat û rojava

Tewaf dikir.

Ew sîng berî çardeh salan

Rûmeta mala giran bû

Sîng û dilê heft biran jê re perjan bû.

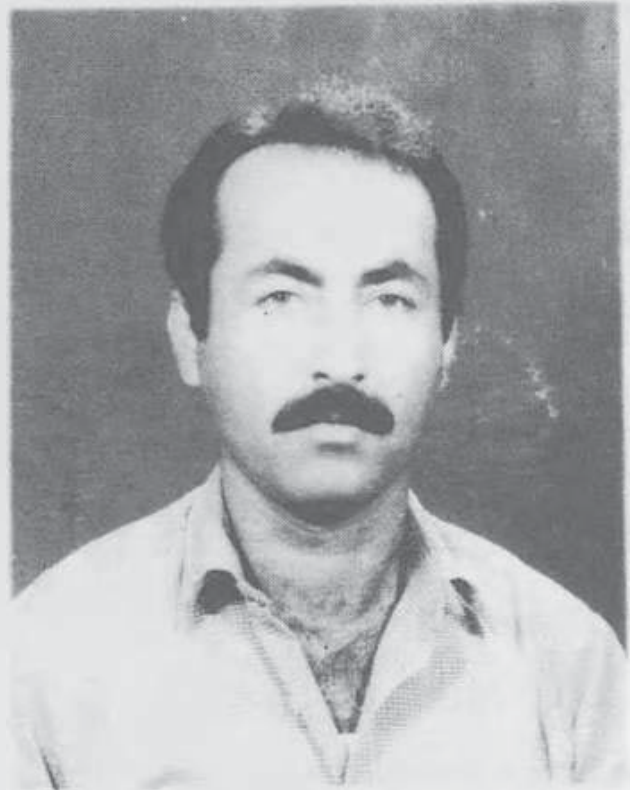
Ew sîng berî çardeh salan

Lawekê Kurd pawan kir û

Dilê xo li ser kire ala.

Ew sîng piştî çardeh salan...
Du keviya li ser dada,
Bayê kela eşqê lê da û
Heft zarokan jîn jê vexwar.
Ew sîng piştî çardeh salan...
Çardeh cara reş û şîn bû.
Çardeh caran lê bû nîhar
Çardeh terim, himbêz kirin.
bahoza reva reş hat
li cergê Kurdistanê...
Ew cergê evroke bûye...
Berderazînkî cîhanê...
Ew sîng û çîmen û zinar û rûmet û
Pawan û kevî û goristan...
Kete jêr pistala cendirmeyekê Tirk.
Oh agirî!
Ey beriztirîn çiyayê Kurd...
Te çav lê ye... Raneweste!
Yan bipeqe û
Kevrêt xo ji xwînê sor bike!
Yan jî heta ber pêt xo
Serê xo şor bike!

Katrînaholm, 1991

5. MIHSIN QOÇAN.

Di sala 1954-an de, li gundê Bamernê, nêzîk bajêrê Amêdiyê, ji dayîk bûye. Li Dihok û Mîsilê xwendiyê û di sala 1976-an de, zanîngeh bi dawî aniye. Her ji sala 1970-yî û pê de, dest bi nivîsîna helbestan kiriye. Endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd e li Kurdistana Îraqê. Di piraniya kovar û rojnamên kurdî de, helbest û berhemên xwe belav kirîne. Di piraniya mîhrecanên edebî de beşdarî kiriye.

Heta niha, dîwanek bi navê "Befra li vêre" li Kurdistana Îraqê, bi tîpên erebî çap kiriye. Dîwaneka din jî, bi navê "Wêne ji filmekê pîrçiyayî" ji bo çapê amade kiriye.

Niha jî li Kurdistana Îraqê ye.

BEFIR YA LI VÊRE

Helo...

Li nik me befir wa dibarît

Li ba hewe jî befir dikevît?

Mitayê me... Erê... Erê

Yê li kolanan

Yê hewe jî

Li kolanan e?

Yan jî avahî bi dest dikevît

Helo...

Esmanê me yê azirî

Car yê qêriya radihêlît

Ji helma wê diçîtin gurî

Hindek diket girî

Heku li birîna xo dinêrît

Ew birîna...

Çavêt stêra bo derkirî

Befrê nihâl yêt pir kirîn

Dawetêt me yêt bir kirîn

Rêkêt li gundê me birîn

Helo...
Seh kene me...
Em yê li nav derya befrê de
Li kolanêt me
li ser banêt me
Li ser mijîlankêt çavêt me
Befr e... Befr e
Li derazînka
Li nav zevîka
Li ser mil û pirçên biçwîka
Befr e... Befr e
Evê befrê...
Rûyêt kiçêt me sor kirin
Maçî kirin
Li pêş çavêt me negot şerm e
Helo...
Dar û barêt me dil mazîn e
Hemî tîşt li ba me ditezîne
Ji bilî xwîna dilê me...
Tinê germ e...
Tinê germ e...

Amêdî, 9.12.1977

LI TE DIGERHAM

Kulan... Kulan

Koz û kotan

Min têkvedan

Derzêt berî

Derî... Derî

Min têkşêlan

Teraş... Teraş

Piş û helaş

Min dane bay û min hêlan

Paniyêt pêt min bûne çam

Li te gerham

* * *

Piştî li ba me ...

Bûye temar... Mij û kadî

Hat û li min bûrî revendî
Sivik silav kire gundî
Ne weku xelkê jê digotin
Ne ya kwîvî
Ya di dilê xo de ava bû...
Pirî hîvî
Hat sîtavek
Bûrî perî,
Ne gehiştîm biçime serî
Ne şiyam ji ber zêrevana...
Hişyar bikem
Bêjim şirîn
Koremar e di rêka te de
Bûye gerî

* * *

Şirîna ciwan
Evcar were bibine cihî
Ne bi serdan.
Bi ramûsanana...
Herdu rûyêt min bikole
Bike nişan.
Viyana te...
Wa di dilê min de bûr dibîtin
Şaka dihavêtin
Kesk dibîtin

Mezin dibîtin
Şenge kulîlkêt xemla wê
Xwîna min in
Belgêt wê
Ji keskatiya...
Herdu çavêt
Kevne... Kevne yara min in.
Li hemî payîza dierinin.
Ne zer dibin û nedikevin
Bêhna evîna me şirîn
Bêwîjan e
Mar jê direvin û
Dwîr dikevin

Bamernê, 17.8.1978

MIN ÇEND TU DIVÊY?

Ez aloz dibim
Çend carekê pisyar bikey
Te çend ez divêm?
Lewenda min...
Viyana te ne hozan e
Birgeyên wê bihên kêşan.
Ne reşatya pirça te ye
Da davêt wê ez bihejmêrim
Dirêjahî bihêt pîvan.
Ne keseke ez bibînim...
Da carekê lê bim mêvan
Ku bizanim min çend tu divêy
Lê bizane...
Ew sîbera dar û baran
Hemî berî û çînanan
Lêv û rûyêt te digezin...

Maçî dîken.

Ji tîrojka rojê diparêzin

Ne ku rûyê te birevên...

dax biken.

Hemî xewnê...

Li pêş çavê te dibine îşî.

Ew bayê ku tu heldikêşî.

Rwîbarê rêka kadiza

Ku nizanî...

Dwîmahî li kwîrê dipengîtin

Û ne ji kwîrê têtin pêşî.

Hemî çipkê peritîne

Bi weraz in...

Ne di akincî ne

Peşkên evîna min in.

Bamernê, 18.10.1978

REWÎNA SA...MIZGÎNÎ YE

A... Xanima şevêt giran
Torina min
Tu dizanî...
Çend xem û jan
Te yêt kirîne dilê min
Bawer bike...
Her careka şev dibîtin mar
Marekê reş yê ejdehar
Xo li dûr gundê me dialînît
Tîrojket rojê dadiîrît
Gêriyêt xo yêt reş û giran
Li ser dilê min dinihînît.

Ronahiyêt mala ditemirin.
Xelk dinivin
Çavêt min dibine perwane
Dwîr difirin.
Li beyara
Li dûr agiran dizivirin.
Da pasiyêt hemî karwanan
Hemî rêvîng û şivana
Êk... Êk bixwînin.
Da mizgînyê bo min bînin
Guhêt min diveçinîne
Li hîviya rewîna SA
Pêjna pêt te
Dê kengî dergê me vebît?
Ku ez dizanim
Her tinê yara min nebît.
Sotiya dîtina min nebît.
Kesê dîtir...
Li tariya
Şevêt ho yêt bi sehim naderkevît
Se narewît.

Qediş, 24.1.1979

WELATÊ MIN

Welatê min...

Ne te viyan serece ye

Da li dîf rihêt wê biçim û

Êk... Êk ji dilê xo bibirim.

Ne karîş e...

Da ji nav baxçê xo ade kem û bidirim.

Viyana te...

Di hizrêt min de

Periyeka şeper spî ye

Vebizivîne... Hivî ye

Ger bizanim...

Ku viyana te sotine...

Ser birîne û girtine.

Yan egera...

Dîmahîka jîna min e.

Heta dimirim...

Wek "Heme Korî" û "Sînemê"

Dê bi şoxî û şengiya te xurim.

Qediş, 17.2.1979

GERIM Û SERMA

Gerim û serma ger bigehin êk

Dê xo kujin

Ala rojeka hîn raken.

Eger kulî

Li kulîlka bîn mêvan.

Dê xemla wan ya şox û kin

Lê xirab ken.

Perwane jî...

Her carekê,

Bigehin çavên yara xo

Dê bejnêt ter

Di guryê raken.

Bes lêvêt min

Eger bigehin lêvên te

Ez bawer dikem...

Beheştika nwî ya mezin,

Dê ava ken.

Qediş, 2.1.1980

BÎRHATINÊT...ZAROKÎNYÊ Û EVROKE

1)

Ji biçîkatî ez têr dikenîm
Dixurîqêna de dixendiqîm
Heku digotin:
"Di demekî de...
Diviya nêçîra heyvê biken
Şiva Dokanê li ber veda"
Paşî ez bi xo
Bûm nêçîrvanê yarekê
Sîtaveke difirît... Difirît
Bo min nadadet carekê
Xerîbiya wê nişterek e
Cerg û hinavêt min dibirît
Xewê ji çavêt min didizît
Ji ber tena nabim şevêkê
Li vî zemanê ho neliv
Min hizra xo dikir Dokan e û
Tîrojka çavêt xo kir şiv
Belku bikevîtê carekê.

* * *

2)

Ji biçîkatî li nav rezî
Heku şev têk diçû û ditezî
Dibin berêve...
Da ez li komêt stêra nêrim
Min hewilda ku bihijmêrim
Da esmanî weku rezê me
Keme lat
Hemyê da parçe parçe kem
Da hejmêrim heta sedê û
Da hejmara xo berze kem
Evroke jî
Heku min divêt
Xem û janêt xo bizanim
Dê seh kem xo
Her ji serî...
Heta ku neynokêt piya,
Xem û jan im
Lê ka çend in?
Ez nizamim...
Ez nizamim.

* * *

3)

Her ji hingî

Min dizanî

Ku ev çiya ye dayka min

Tavyeka barana bûş e...

Hevala min

Min gelek... Gelek hez dikir

Heku baran dihat ya tena

Pirça serê min ter dikir

Tilêt min ji keyfa digirnijîn

Heku mûy, mû maçî dikir

Evroke jî...

Ez her kurê wê dayê me

Aşiqê tavyeka bûş ya

Baranê me.

* * *

4)

Hingî dayka min digote min

Evrêt dihên...

Biçîka ji dayîkê wan didizin

Di nav bendê xo de diveşêrin

Naberden heta ku dirizin

Dihok, 6.3.1980

HETA KENGÍ

Ez nizanim ...

Heta kengî dozexa he,

Pîşê ji yara min dê sojît ?

Heta kengî... Dê mînît

Ho helkirî?

Ez ditirsim...

Ji dîtina te

Ji çavêt te û xerîbiya te

Di dilê min de sax diketeve
Viyana girî.
Herro... Herro...
Hezar reşa didene ber min
Dibêjin... Dibêjin:
Evê zerya nazik û kin
Heçî kesê hejêkirî
Xudê eşqê jê sil dibît
çavêt wî kil didet bi agirî.
Hemî şevan...
Li serê riya dihelawîsît
Da pîrhevok...
Xwîna leşê wî bialîsît
Û di gel spêdê... Dadihavêtin,
Zîndaneka teng û tarî... Tarî
Pir î stirî
Dibêjin... Dibêjin
Evê zerya nazik û kin
Viyana wê nihêniyek e
Ne çî ser e û ne çî bin e.
Heçî kesê çav lê niqand
Lê dibin dijmin...
Hemî Efrît û Ecn e.
Di ser hindê re...
Hezkirneka gelek dijwar

Min pal didetin

Serê xo bi sîngê te venim.

Peyvêt straneka eşqê...

Ji xunava lêvêt te bijenim.

Hezkirnek e min pal didetin

Li ser sîngê te bimirim

Di nav destên te de bibuhijim

Bibim çine.

15.2.1985

TINÊ EZMAN E BO MIN MAY!

Entîke ye...

Her ev... Her ev

Weku periya,

Ji pêlêt nebûnê dizêtin.

Derya çava buharek e

Strana rwîbarî dibêtin.

Ji kwîr ve dihêtin. Ji kwîr ve dihêtin

Aya....?

Ji nav perêt deftera min?

Ji gêleşoka hizra min?

Ez nizamim...

Lê pa her şev li min mêvan e û
Çak dizanît...
Li pirça mêvanî aşiq im
Keskatiya çavêt delal
Pêtir şî'ra xo min divêtin
* * *
Her şev dihêt rûy weku sêvan
Ji viyana dijwar...
Girya li lêvan.
Weku guryan...
Rûyê helaşî dihilmêsît
Xo dihavêt ser û stuyêt min
Dikenît... Digirît
Maçî diket min,
Kezî kurê nizanîtin...
Ji barê xemêt viyanek dî
Jiyana min kengirper e
Li berê bay.
Nizanîtin...
Ku dilê min
Tevinpîrkê tevin dabû
Nazdarekê...
Ji hingî were...
Ez bê dilim
Dilê min yê bi destan ve may.

Nizanîtin...
Hemî egerêt bûna min,
Mişxanen e
Tinê ezmane bo min may.

22.4.1985

6. Mehfoz Mayî.

Di sala 1957-an de, li gundê Mayê, ser bi qeza Amêdiyê, ji diya xwe bûye. Li Mayê û Dihokê xwendiyê û di sala 1983-an de, ji ber terora faşîstên Bexdayê reviyê û peymangeh bi dawî neaniye. Her ji sala 1975-an û pê de dest bi nivîsîna helbestan kiriye û di piraniya rojname û kovarên kurdî de bilav kirîne. Di çendîn mihrecanên edebî de beşdar bûye. Endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd bû li Kurdistana Îraqê û niha jî endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd li Swêdê ye. Her di sala 1984-an de çûye nav rîzên foreşa kurdî. Heta niha dîwanek bi navê "Ez û Şev û Bêdengî" (1987) çap kiriye.

Di sala 1986-an de hatiye welatê Swêdê.

Bilbilo...

Bilbilo xêr e binêre
Bilbilo, li halim binêre
Ew çi narîn e... Stran e?
Ev çi şebyan e li vêre?

.....

Were binêre bilbilo
Girî û nalîna van dilan
Qehr û kovanêt van gulan!
Ew çi xêr e?!
Bifre were def min rûne
Awazêt xwe hema bîne
Bilbilo ev çi narîn e?
Bes veşêre!!
Binêre xêr e binêre
Bilbilo li halim binêre
Ew çi narîn e... Stran e?

Ev çî şehyane li vêre?

.....

Bilbilo bi wan peran

Lez be bifire

Were dade ser milê min

Bi wî nîklê wek xenceran

Hêdî kun kun ke sîngê min

Pîç bibre

Suhbeta bike bo dilê min

Wan hemî awaza bêje

Lê dilê min evîndar e...

Bêje bi awazê evînê

Hişyar be dil birîndar e...

Ne êşînî wê birînê!

Belê bêje:

Hilo ey dil

Rabe ey dil

Dilbera me her mave sil!

Bilbilo bêje her bêje...

Wan gotina hema bêjê

Suhbeta bo bike hêjê

Ne tirse bilbil biwêre!

Binêre xêr e binêre...

Bilbilo li halim binêre

Ew çi narîn e... Stran e!?
Ev çi şehyan e li vêre?
Aveka boş ez yê birîm!
Warekê dûr ez yê dizîm!
Axînêt min hemî rijyan
Ketine nav dehl û diran
... Û berze bûn!
Stirya dil yê tazî kirî
Nalînêt min...
Ez yê kuştîm ji ber kulan
Taryatiyê ez yê girtîm bilbilo
... Te nabînim!
Bes e, tu bes xwe veşêre!
Li min vegêre
Li min vegêre
Binêre xêr e binêre
Bilbilo li halim binêre
Ew çi narîn e... Stran e!?
Ev çi şehyan e li vêre!?
Mim nevên dawet û şahî...
Ger dilê min zava nebît!
Nagirim gerya govendê
Bilbil li ser çemkî nebît!
Heku guhêt min têr vexwar
Ji heyranok û awazêt te

Herdu çavêt xwe kil da...
Bi rûmet û dîtinên te...
Hîngê gelo, dê dil vebît
Dayka şîrîn
Hinde sala hatî dizîn
Li bin xîvetêt reş girê day
Dê zivirît û dê derkevît
Dê şîr înit
Bo zarokê têhnî vemay
Day dê kenît
Dayîka ji zaroy xerîb bûy
Lêva ji bêşîrî hişik bûy
Dê gehne êk û jîneve
Hîngê dilo dê kem gazî:
Dilê min evroke şêr e!
Binêre xêr e binêre
Bilbilo li halim binêre
Ew çi narîn e... Stran e?
Ev çi şehyan e li vêre?!

Dihok, 1976

ÇEND PISYAR JI RÊVÎNGÎ

Ho rêvîngo...

Dilê min pawanê çîyan

Şehmizarê kovana te

Çav dizilin bo hatina te

Da bêjîyê:

Boçî şev e û roj nehelat?!

Ezmanê min...

Têhniyê xuhdana te ye

Çipik, çipik ji te malît

Kuçik û tenûrêt hîviya,

Pê bihunît...

Pê bihunît...

Min ji mêje guh helanin!

Kuzriyêt gotina te ne

Were bêje:

Erê we ye?

Babelîska riya kevin,

Rabûyeve?

Yan jî dîsan...

Roja zelal hindayeve?!

Erê we ye?

Parzûnê bêrya me kun e?

Şîr meşka tê de bê bin e?

Kevne bîrhatin rêtin e?

Erê we ye?

Kevir jenî?

Dengê birûsya jiyarê

Tîrojêt geş...

Li rojeka xweş

Ewir ji esmanan verenî?

Ka bêje min...

Te nedît e, pîkê buharan carekê,

Xuh day enî?

Çiyayekê gelek mezin,

Bo te kenî?

Tu çûy esmana bapîran

Te kir hewar?
Ho xudano ger mezin î,
Bo seh nakey vî rebenî?
Boçi te got:
Ez bilind û
Hûn jî hemî wek êk benî!
Paşî ho zû
Gotina mêran te sot û te kir tenî!!

.....

Ho rêvîngo...
Bor li çi kar e?
Her şelî ye û pir sîpel e?
Peya darê rêya giran
Her sotî ye û hinav pel e?
Erê we ye?
Rezê babê me çêkirî...
Bûye biş û pir dehbe ye?
Kolkê me tê de rakirî...
Mezin kirî hîvya mirî!!
Evro kavl e û xirabe ye?

.....

Erê we ye?
Gelî ji kovana xwe peqîn...
Çiya hejîn...
Birînêt Mem Ebasîkê

Sax bûneve, êdî vejîn?
Yan jî şûna Eysê û dayê,
Kinêr û tevrî bo girîn?

.....

Ho rêvîngo bextê te me...
Rext û şiroxa bişidîne
Xwe bi esmanan re bigehîne
Ewir û birîsyan bijene...
Av û baranan jê bîne...
Çend têhnî ye ev reben e?!

.....

Were... Were...
Eger baran e, tûfan e...
Bila çiya pira te bin.
Eger tav û kelîjan e,
Mazî û kevot...
Dê sîbera hindav te bin.
Eger mij û tarîstan e...
Bila nalînêt kewekî,
Stêrka pêhingava te bin.
Eger birsî û ne te nane.
Xwîn û goştê nav leşê min,
Bila zad û ava te bin.
Were... Were...
Heta kengî

Çav dê li serê riya te bin?!

Were... Were...

Bila hindî stirî hebin!

bêje zinar û kêriyan:

Zû bixinzirin wekî şêrî...

Evro pezê me li mexel e û

Çaverê ye...

Bihêt berî...

Bihêt berî...

Dihok, 1978

DERSA NÛ

Seydayê min

Hîvîdar im

Derseka nû bo min bêje

Nîşa min bide

Ka ce çewan

Ji davêt rojê

Pêstureka mukum çêkem?

Da ku biste lê ser kevîm

Maçî bikem devê rojê

Dê mê omêdeka nemir?!

Nîşa min bide

Ka ce çewan

Di tarîstanê zîndanande
Ji enya min dê çît gurî
Dê çît agir?
Hîvîdar im seydayê min
Derseka nû bo min bêje
Gurgan dilê dayka me xwar!
Hirçan tiryê rezê me xwar!
Ne bêje min:
Du cara du, dê bîte çar!!
Seydayê min
Giryê min têt demê dibînim
Evî warî...
Hemî kavil û xwelî tê ve!
Demê dibînim
Zûrê can û mêrg lê beyîn
Buharekê hêla bi rê ve!
Tu hizir ke seydayê min
Girya min têt
Demê dibînim
Rihêt şenge darberûyê gurr yê pê ve!

.....

Tu xwedê key ho seydayo
Pisyar ji min nekey bêjî:
Bo xemxori?
Rojek e... Carek e bûrî!!

Ne... Nebêje çû!
Baş bizane serjinûka
Li dilê Xanî agir hilbû
Dilê Le'lixan a reben
Ji nû çar ker bû...
Cergê Xec û Siyamend a
Xwîn lê derbû...

.....

Seydayê min...
Ji kûratiyêt vê birînê
Dil dikuzirît
Sed hezar ahîn û nalîn,
Min dikelojin
Qêjî û dengê qamçiyar
Hinavên min pir disojin
Pidî û didanêt sêwiyan
Ji tirsê memkê dayîka me
Yê hestiyên min diverojin!

.....

Tu hizir ke seydayê min
Xirîqênk û kelêt giryan
Li tarîstanêt şevêt çiryan
Dikevin derê gewriya min!
Da hewarekê nekem!
Memê ji zîndanê dernekem!

Da nehêlin...

Biçim Sîpanê Xelatê

Ji kele evîna Xecokê

Ravekê ji kûviyan rakem

Siyamendê evîndijwar

Bo wê Xeca ho dîn û har

Ji sirt û zinara peya kem!

Da nehêlin...

Bibim siwarê hespekî

Xwe li Dimdimê bihejînim

Ji nû xanê Lepzêrîn rakem

Dalehêt koçerêt warî

Li dirêjiya sal û meha bo xweya kem!

Da nehêlin...

Biçim nav kavle warêt Mehabadê

Ji dil û hinavêt dotî de

Bikem qêrî

Bikem gazî

Da ji dengê min

Ji gorî rabîteve Qazî

Seydayê min

Wan nehêla, welê neşyan

Girî hemî bûne stran,

Narîn pê re.

Car car, ji devê min dibarin,

Dibin hozan, awazeka sivik jê re.
Direşin ser landika savay
Yê ku çû car nedîtî day
Ne narînek û ne layelay
Direşin dudka şivanekî
Li kêvî û nihâlêt Mêrdînê
Ji kele vîna Mem û Zînê
Jê dijenît nirêna şêran
Wî her got û
Sêwî û hejarêt vî warî
Lê vegêra...
Lê vegêra...

Dihok, 1979

XWEZÎ XWEZÎ

Herê xwezî...
Kirmê dilan...
Xwezî tu di sîngan de nebay!
Te koçerê xwe bar kiriba...
Ji nav dila derketibay!
Ber av bibay!
Xendiqî bay!
Di hizra mirnan de mirî bay!
Xwezî tu kar û biryar bay!
Yan jî êkcar her tu nebay!
Qet tu nebay!
Xwezî xwezî...
Pîrejinê gundê me da
Li ber berojka xir biban û
Nifrîn hemî
Kirban barban
Bi ser te de baran diban...
Bi ser te de baran diban...

Silêmanî, 1981

EZ Û ŞEV Û BÊDENGÎ

1)

Li vêre şev e!

Hûtî roj ya lê da'îray

Taryê gundê me yê pêçay

Bêdengiyê

Stran hemî yêt vexwarîn

Her mitî ya may!

.....

Li pişta çiyakê nepenî

Befra dibarît

Dibît renî

Baran ya dibarîtin befir

Befir... Befir!!

Rûbarêt me yêt qerisîn

Bûne helan

Bûne kevir
Serma her ma, nemir...
Nemir...
Germa nema
Havîna me jî sirê bir!!
Esman ji hindav me berze bû,
Çiya man şûr!!
Ew yalêna ji dûr dihat
Ne dawet bû!
Tev bû behî!!
Ew strana,
Dayîka min li şevbêriya digot,
Di sîngê min de
Lawaz bû ve û bû dalehî!

.....
Mitî ye...
Bêdengî ye...
Ne bankek têt e hildêran!
Ne çû deng tên,
Ji zengilên banê dêran!
Ne stêr li esmanan dileyzin!
Ne ewrêt hindav me bi lez in!
Ne huşêna belgan têtin!
Ne dengê rûbarê mezin!
Ne giryê zaroyekê têt!

Ne biçûk li kolanan dibezin!
Ez û şev û bêdengî
Li kolanêt gundî mêhvan în...
Bo dengê dîkilê spêdê...
Guhêt vî gundî yêt gez în.

.....

Ji bêdengiyê
Ji ber mitiyê
Mirov neman. !
Hind ser nişîv...
Hind ser evraz...
Hind çep hatin...
Hind rast de çûn...
Rev e...
Rev e...
Hemî yê direvin!!
Biskêt dayîka min spî kirin
Xemêt befrê û xemêt kevin!!
Di çavêt min de bûne tevin,
Min kir hewar:
Çî ye eve?!
Di guhêt min de
Dengê dayîka min deng veda!
Heku ez yê biçûk da bêt:
Hiss...!

Hiş kurê min nederkeve,
"Şev e... Şev e...
Gurgê di dev e...
Dê me bete di kunca xwe ve!!" (1)
Hinde cara...
Deng da li serê min deng veden:
-Hilo... Here...
Tu jî bireve...
Hemî kesa...
Hemî tiştê li vî gundî
Rev e... Rev e!!
Ez jî da bê m:
-Ne, narevim
Vî gundî jê dernakevim
Min di gel tarî û bedengiyê
Rik e... Şer e
Min guh lêye
Mitiya kerr e
Min çavêt heyn,
Tarya kore ye her e
Bila ... Bila...
Hindî şeva dirêj bîtin
Spêde dê hêt taryê mêjît
Hindî zivistana sar bît
Dê buhar hêt germê rêjît

Hîngî gelo
Dilê min jî
Dê qîr kete stranekê û
Lawkekî nû ji wera bêjît.

(2)

Min li ber difna mitiyê qîrand
Min kir hewar
Guhêt min pêjneq nebihîst
Min her xwe dît
Bo kevrekê mirî dev in!!
Min di gel tariyê kir şerenîx
Min diviya
Şevê bikeme roj
Bibim siwarê hetavê
Wekî xurt e lawekî zîx
Min hind xwe dît...
Hizir û bîrê serê min de
Ez bi xwe têk da,
Hemî şev im!!
Lewma gelo
Min jî bes e şerê şevê
Mejyê min jî di gel xwe revand
Koçer û karwanê revê
Hosan ez jî
Gundê hero

Dawetêt wî dibin zêmar
Dê jê çim jê derkev im
Dê bi dûr kev im
Da ji dûr... Ji dûr
Herdu gubêt min têr vexwin
Deng û awazêt vê defê
Ji mêje bapîrêt me gotî:
"Ji dûr xweş e dengê defê..." (2)
Ji dûr xweş e dengê defê...

Kurdistan, Buhara 1984 - Payîza 1985

1. Gotineka folklorî ye da ku zû zaro bêne mal û ta direng li derve nebin.
2. Gotineka mezinan e.

ZEKÎYA

Ez vê helbestê diyarî giyanê keça Kurd Zekiya Alkan dikem.

Min ji darê pirsî:

Tu ji çi ditirsî?

Darê got:

Ew bivrê ku destê wî her ji darê ye.

Birîna wî pir diêşî.

Min ji rihyan dibirî û dikelêşî.

Dihincinî, diket parî bo êtûnê.

* * *

Min ji sindanekê pirsî:

Kîj çekoçî

Hêza wî ya girantir e?

Sindan her ma

Li du zendên Kawey nêrî

Paşî gotî:

Serê zordaran bişkênî

Ji nav kuloxê Sultanî

Bipeqînit mejî û xwînê...

* * *

Min carekê ji Ehmedê Xanî pirsî:

Kîj helbestê

Ji hemyan gelek pitir

Cerg û dilê te hijande?

Xanî ferhenga helbestan

Ser û bin kir, hemî xwendin.

Paşî ji dil

Axînek hilkêşa û got:

Ew helbesta min vehandî

Ji lêdana dilê Memê û

Denda davên zulfa Zînê

* * *

Min ji Zînê pisyarek kir:

Kîjan agir

Ji hemiyar gelek pitir

Pirî gerim û têhintir e?

Zînê hûrik li mabeyna

Herdu çavêt Memoy nêrî

Axînek jê hat û gotî:

Ax... !Şewitîm

Bi pêt û gurriya evînê.

* * *

Dûmahiyê

Min agir dît û jê pirsîm:

Hinde sal in

Kurdan tu kirye nişan û
Hemî sersal û Newrozan
Te diperêsin
Tu nabêjî:
Li nav hemî Kurdistanê
Di nav perestgeha te de
Ji nav Kurdan
Kî mirad e?
Agir gerya
Li kavi û xweliya gundan
Gerya... Gerya...
Seranserî Kurdistanê
Gerya ... Gerya...
Heta gehişte Diyarbekerê
Li ber derê
Danîşgeha pizîşkî da
Ji dil qîjand û hewar kir:
Ax...Zekiya
Zekiya...
Zekiya...

1990

7. VEHÊL AMÊDÎ.

Di sala 1951-ê de, li bajêrê Amêdiyê ji diya xwe bûye. Her li wêrê xwendiyê û di sala 1979-an de, amadekariya çandinyê li bajêrê Zaxoyê bi dawî aniye. Di sala 1968-an de, dest bi vehandina helbestan kiriye. Lê destpêka wî ya dirust ji sala 1974-an û pê de ye. Helbestên xwe di kovar û rojnamên kurdî de belav kirîne. Endamê Yekîtiya Nivîskarê Kurd bû. Di çendîn mîhrecanê edebî de beşdarî kiriye. Cihê daxê bû ku di roja 17.4.1982-an de, bi lêkdana du tirumbêlan şehîd bû. Ew hêsta xort bû û dibe helbestvanekê mezin jê derketiba. Mixabin negehişt dîwana xwe çap biket û me jî di rêya binemala wî, karî çend helbestên wî peyda kîn. Hêviya me ew e, ku dilê xwendevanan xweş ken.

ÇI LÊ BIKEM

Kanîka ava şîrîn çî lê bikem

Ger neşêm avê jê vexwim!

Giyanê pir êş û derd bît

Xanîkê banê wî keft bît

Bo çî ye?

Ger neşêm tê de bijîm!

Çî lê bikem

Bo çî ye zerî bi perçan!

Ger ez ê bê yar bim ji berê

Bo çî ye pezê bêxudan

Ger neşêm bidoşim?

Çi lê bikem
Sorgula belgê wê weryayî?
Baxçeyê bêbêhin û bêgul?
Bilbilê bêdeng û yê mit
Bo çî ye ... Hebît yan nebît!!
Çi lê bikem!
Erê gelo
Kanîka ava min e
Giyani min e
Yê birîndar û tijî rondikxwîn
Çi lê bikem
Ez neşêm derman bikem
Xanîkê min e
Banê lê keftî
Yê kavi bûy
Çi lê bikem
Ger neşêm ava bikem!
Erê gelo rezê min e
Yê bê perçan û ...
Bo hemya çerwanê pezî...
Pezê min e
Yê bêşivan û bêxudan
Bêrî û şivanan biyaniyan
Bo xo didoşin û dixwin!
Li pêş çavêt min

Çi lê bikem

Erê gelo

Bilbilê bêdeng û mit jî

Her ez im!

Naxwînim

Çinku awazê min,

Digel yarê firîn...

Amêdî, 1975

LANDIK

Landika şêr û pilingan
Derya moxan û nehingan
Dêdîka Mem û Zînan
Colana kul û kovanan
Kes nîne evro bihejînît!!
Bileqînît!
Kela Dimdim
Kela Narîn
Kes nîne ava biket!
Kes nîne Xanê Lepzêrîn
Ji xewê hişyar biket!
Sengerê papora Nohî
Kanîka jîna zemîne
Dayîk û dara jiyanê
Bîka narîna cîhanê
Ya digirîtin...
Dibêjît bê kes im...
Xencera Seîdê Pîran
Ya dinirît...
Dibêjît ax...

Kes nîne min bihelgirît
Da li ser gora Bedirxanî
Zêrevaniyê bigirît...
Çeperê Simkoyê Şikak
Komara Kurdistanê pak
Bîr diket li qazî Mehemed
Dibêjît ax bo te xak...
Hespê Şêx Mehmîdê nemir
Dişihît...
Pêkolê li erdî diket
Gazî diket
Ka siwarê lixavêt min bigirît!
Da rêka xebatê bibirîn
Da bigehîn ava jiyanê
Bo vî milletî bînîn...
Şêr û şimşîrê şeran
Kanê tu!?
Siwarê hespê hewaran
Bigehe me...
Me ji destêt,
Mejîxor û Ejdehakan
Bîne der...

1976

DIJMINÊ MIN

Dijminê min
Dijminê mirovayetiye
Dijminê aştî û serbestiyê
Têhniyê xwîna min
Hindî xo reng reng bidey
Hindî peymanana bidey
Tu neşêy
Dîmenê min ji te helgirtî
Li pêş çavêt min bibey
Dijminê min
Têhniyê xwîna min
Goristana Gawirbaxî

Şînewarêt bomba fosforî
Rondika pîre dayekan
Kurê êkane lê çûy
Giryana zarokekê sêwî
Yê bab lê çûy
Li rojeka cejin
Hemî pesin
Çaroka mirovatya te ya direw
Li ser çavêt te veden.
Dijminê min
Têhniyê xwîna min
Sêpêk û kinifêt Bexdayê
Hêşta divenayne
Bêhna Leylê(1) jê neçûye
Hêşta kinif nebizdiyayne
Şeqam û pira Dihokê
Hêşta yêt sor in
Bi çipka xwîna Kurdistanê(2)
Ava baranan
Dil nehêlaye
Wê xwînê
Bişût û di gel xo bibet bê tol
Dijminê min
Têhniyê xwîna min
Kavile warêt Qeladizê(3)

Damay û xodîk
Hêşta helnedayne
Hêşta kelexêt pîr û zarok û cihêlan
Yê di bin kavlêt wêran ve mayn
Dijminê min
Dijminê mirovayetiye
Dijminê azadî û serbestiyê
Têhniyê xwîna min
Hindî xo reng reng bidey
Tu neşey
Dîmenê min ji te helgirtî...
Li pêş çavêt min bibey...

1976

1. Leyla Qasim di sala 1974-an de, bi destên celadên rijêma faşîst ya Îraqê hate li sêdare dan.
2. Kurdistan, keçeka Kurd ya xwendekar bû. Di sala 1974-an de, li ser pira Dihokê hate gullebaran kirin.
3. Di sala 1974-an de, zanîngeha kurdî li bajêrê Qeladizê hate bombebaran kirin û bi sedan xwendekar şehîd bûn.(Xelîl Dihokî)

NARÎNA MIN

Çirakê şev û tariyê
Hizra nav balgêt xoşiyê
Xelesa xewnêt hîviyê
Narîna min
Bwîka hîvya bi tinê hêlam
Bo kovan û janan
Bo ax û axînka
Bo dilekê pir hîvî û keser
Narîna min
Te ez hêlam...
Narîna min
Vemiriya çirakê jîna min

Herift dîwarê hizrê min
Bizdiya xeleka xewêt min
Bone hîvî
Hîvî di dil de mane keser...
Narîna min
Te ez hêlam
Demê can bedenê min
Ji dil tu di parastî
Te ez hêlam
Demê di dil de min bi xo
Tu vediguhastî
Te ez hêlam
Demê min bi xo
Tu ji xudayê dildara dixwastî
Ji çavêt neyar û dijminan
Min bi xo tu diparastî
Te ez hêlam
Yar te hêlam
Narîna min
Buhar bû demê te hêlaym
Borîn dîf te re du buhar
Felek zivrî
Careka dî ya hat buhar
Paşê te hêlam
Narîna min

Karwanê dost û hevalan jî ez hêlam
Narîna min
Hindî gazî te dikem
Hîvî ji ba û hira dikem
Min di gel pêlêt xo birevînin
Bi karwanê dost û hevalan
Yan bi yarê re bigehînin
Dengê min
Bi şax û çiyar dikevît
Bê bersiv
Li cotê guhên min dizivrît
Narîna min
Dengê şivan û bêriya
Di gel dengê pezî
Mangekê têkel dibît
Qebqeba xurte kewa
Şirşira tavgeh û rîbaran
Kengê ma têkel dibît
Di gel dengê bilbila
Dengê te narîna min
Dê kengî li min zivirît?
Da di gel dengê dildaran û
Min têkel bit...

Zaxo, 1977

MIN SWÎND E

Min swînd e

Dê min swînd bîtin

Te nehêlim yarê

Min swînd e bi du çavêt damay û xodîk

Min swînd e bi wê poşya pirî belbîk

bi wî dêm durê hemî dema bo min xodîk

Min swînd e

Dê min swînd bîtin

Bo kesê

Ji bilî min û te, tu nebiye bîk

Swînde mi bi wê bejna nazdar û nazenîn

Swînde mi bi vî dilê pir keser û birîn

Swînde mi bi nişan û navêt te yêt şirîn

Swînde min

Dê min swînd bîtin

Ji bilî Memê
Bo kesê tu nebiye Zîn
Min swînd e yarê
Bi wî agirî
Min û te pêk ve helkirî
Min swînd e bi wê gula
Av lê çik bûy, ne bişkurî
Bi wê barovê
Xoşê û seyran ji me kirî
Min swînd e
Dê min swînd bîtin
Nehêlim te
Heta şilîta serê min
Tu di dirî
Min swînd e yarê
Bêy te seyranan ez nekem
Şahî û dehwetan nekem
Bo te nebît
Destî li govend û dîlanan nehijînim
Min swînd e
Dê min swînd bîtin
Nerînim ez
Heta dergehê evînan
Min û te ez venekem
Min swînd e yarê

Jê bibem sorava ser lêv û rîyan
Jê bibem
Wan xalan ji gerden û enîyan
Bişkênim
Bazin û xilxalêt piyan
Xizêmê ji difna te bikem
Boyaxê ji dêmê te bibem
Min swînd e
Dê min swînd bîtin
ew kirasê ne ji dil kirye ber te
Ji ber te bikem...
Çirçir bikem...
Ew kirasê min divêt yarê
Peyman bîtin
Bo te bikem
Min swînd e
Şenge pirça te
Can şe bikem
Spî dave miyan...
Helkêşim berze bikem
Vehînim...
Pirçê bikem bisk û kezî...
Bisk û kezî...

Zaxo, 1977

HO YARA MIN

Ho yara min

Nêrgiza lata dilê min

Bilbilê baxê jîna min

Dê bifire

Were ser takê dilê min

Bo min awazekê bixwîne

Torîna min

Stranbêjekê şeyda me

Stranên min

Gul in ji kakilka dilê min dimêjin

Awazêt min
Hemî zîmara sêwiyekê sava ye
Tembîra min
Dengê girvana dildarekê dil maye
Tomar dikem
Da bo te yara min bibîte diyarî
Şirîna min
Rewfena cotê çavêt min
Xwîna demarêt leşê min
Nê palekê hejar im ez
Tevrê min e
Wekî xencerekê dilê min dikulît
Merbêla min
Gêsineke, kovana tê de dikêlît
Xuha min
Wek tavekê bîrhatinêt me dişêlît
Axîna min
Serkêşa hizir û xemêt min
Hîviya paşeroja min
Şivanekê bêheval im
Parzînkê min
Yê vala ye çî xwarin tê de nemaye
Şimşala min
Ya berze bûy, lewma pezê min mit maye
Bêriya min

Dê were tu meşka dilê min bikêve
Xatîna min
Kilîla kulêt dilê min
Tîrojka xewnêt şevêt min
Nê hozanvanê te me ez
Pênivîsê min
Moyeke can ji wê pirça te ya belav
Kaxeza min
Per ke dilê min yê pir êş û edav
Peyvêt min yar
Ket ket hemî bo te dibine nîşan û nav
Serbinêt min
Hemî gul in ji baxçekê bêhin û xunav
Ji baxê evîna xo jê dikem...
ji dil de pêşkêşî te bikem...

8. REMEZAN ÎSA.

Di sala 1953-an de, li bajêrê Dihokê ji diya xwe bûye. Li wê derê xwendiyê û di sala 1974-an de bûye mamoste. Her ji sala 1975-an û pê de dest bi nivîsîna helbestan kiriye û di pîraniya rojname û kovarên kurdî de belav kirîne. Di çendîn mîhrecanên edebî de beşdarî kiriye. Jimareka helbestên wî wergerayne ser zimanê erebî. Endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd e li Kurdistana Îraqê. Her di sala 1986-an de çûye nav rêzên şoreşa kurdî.

Heta niha du dîwanên helbestan çap kirîne.

1. Dastana îşqa nemir, 1990.
2. Kelîna hestan, 1991.

Niha jî li Kurdistana Îraqê ye.

BENDA VÎNÊ

Meya min di kaxa jînê
Jehremar e
Dilê bi kovan ji benda vînê
Bendewar e
Halê ho ye di gel dînê
Lewanê dil giriftar e... !
Erê yarê:
Çend te dibînim
Ya xemgîn î
Her ya bi kîn î
Ew geşrûyê mîna heyvê
Her yê bi mij e

Tu bi xo dizanî
Vexwarina wexma mijê
Xudan kuj e
Vêca zwî be
Mijê vede û bigirniye
Dilê reben
Di mîhraba wan lêva de
Hew bisoje
Yan jî ciwanê
Bikêşe dava hevbendê û
Bihilçine
Hemî gulên te li mêrga
Xewna çandîn
Hemya biçine
Ji bê avî yêd çirmisîn
Bêhn û beden
Yêd jê firîn
Êdî bêbext ma bo çi ne
Ew bo çi ne...

Dihok, 1976

HOZANÊD MIN

Her careka radibûn Monxol

Ser welatî de digirtin û

Dikirine çûl

Her careka

Weku qira milletê me

Diînan û serêd Kurdan

Li ber sersimêd pistalan

Di bûne hûl

Li tev carên her carekê
Sed kulav diçûne serekî
Tazî û şînî
Dikete ber her derekî
Her carekê
Min her dikirine hozan û
Belav dikirin li her derekî
Lew Monxolan dîwanêd min
Havêtin nav ava Dîcley
Ho bi berekî
Lê nedizanî
Hozanêd min
Mişêna sîpelêd xwîna
Çend salan e
Deng vedidetin
Ji ber her kevir û berekî
Ma nedizanî
Hozanêd min
Nalînên gişt rwîs û xwas û
Belengazên xelkê ye li her
Kîşwerekî
Das û mer in
Li ser milê her cotyar û rêncberekî
Hozanêd min
Li şwînwarên hatîn sotin

Li berê spêda
Li ser sîvandên kavile gundan
Di gel qebîna ciwan kewan
Her diêne vegêran û
Dihêne gotin
Hozanêd min
Her hozanek
Peyame wek
Peyam û gaziya her pêxemberekî
Ji mêje ye
Wêd belav bûyin
Li mêjûyê li berperekî
Lewa hêşta
Heta êsta
Li ser minara azadiyê
Herê berze
Bang û kibara şairekî
Ya...şairekî

Dihok, 1978

HEYVA AŞIQ

Heyva geşa
Şeva dirêj ya aşiqan
Ji kwîratiya tarîstana evî çerxî
Wê serî hilda û
Li dûr kwînên taryatiyê
Ho çerixî
Ji nîva şevreşê wê ve
Wê tava xwe jor de ber da
Beref hê ve
Heyv aşiqe û aşiqa rind
Hilda warê kevne işqê û
Çû tewafa kopên bilind
Kevir kevir,
Sehek lê kir
Xatwîn befir,
Kevî kevî

Xo tê werkir
Ji dil mêtin lêvêd şevî
Şewqa şepal
Da zozan û fereşîna
Arama xir kehnî û rwîbara îna
Hêwiryek da daristanan
Gîz û kezan û maziyan
Her di gavê de
Govend di nav de girêdan
Kew û bilbil û bazî ya
Çitov heyv e we xemilî
Mîna bwîka
Hêdî hêdî bi wê xemlê ve
Meya nav bax û cinîkan
Hêj ji dwîr ve bo gîrnijîn
Sêve sorên mayin bi binê ve
Ewey hingê ji nwî rohin bû
Rêya wî aşiqê bi rê ve
Yê ku qesta yarê diketin
Da ku zwîka bigehîtê û
Di gel elindê
Sîng û berî bikete xêve

Dihok, 1980

DASTANA IŞQA NEMIR

Her weku roj

Di gel bangê

Mizgîniya berê spêdê

Spêdeya rind ya çî rojan

Ji bîsa êlçiyêd şevê

Beref kinarê omêdê

Divejîtin

Her weku roj

Bo maçîkirina gerdena spêdeya nwî

Digirnijîtin

Bo xatira ewê gavê

Li wê gavê

Ser dinyayê de dihelêtin

Li wî demî
Li wê derê
Meşka evîné dihejîtin
Jîneka nwî... Ya pir xweşî
Dest pê diketin
Ew dikêt û her dikêtin

* * *

Û mîna heyv
Ji rewşa kenya zinciyekî
Kilî dihavête reş çavan
Demê ku ev
Di wê şevê de
Ser periya hemî şevan
Şeva...Bwîkînya befrê
Xatwîna rewşa deverê
Demê ku heyv
Ji telara refa ya xo
Hêdî hêdî dihête derê
Li dehwata şenge çiyay
Dibît mêvan
Pîroz diketin işqa kevrê
Nexrî û xoşdiviyê diyê
Û ya bejin kezîzerê
Dar berûyê
Û ji dil bo roja qiral

Di hinêrîtin silavan
Ji xwazgîniyêd işqê re
Bo çî yê bûye işiqvan
Da ku jêra bibît jivan
Bibît jivan

* * *

ka çawan kela Dimdimê
Kela mêran
Ew kovana li dinê geryay
Ser û berê hilgomînî
Di gişt dilan de deng veday
Demê kaniyan
Xilwedara cergê çiyay
Lihiya bêbextiyê lê day
Şirîn ava pak û dilsoz
Xwîna mirar têk de şêlay
Û bi tev nivêj û dua
Derya mezin ya esmanî
Mîrat bîtin
Hwîr baranek jê re nezay
Jê re nezay
Kela Dimdimê
Ferşek mukum
Ji dîwarê kelê mabû
Ew e yê may

Hûn binêrin
Ji hingê were
Ferşê bûye kêlya kelê
Li ber serê Xanê Xan
Ewî Xanê hindê aryay
Yê ta kuştîn
Li ber dirba negotî ay
Ji bilî çerxa felekê
Çi şahana lê nekirî ray
Ferşê hêja
Bilind kêlî
Ew kêliya hinde sal e
Ne livlivî... May çikilî
Li ber gefêd
Giregir û birisîyên reşe şewran
Nerabijyay
Li ber Sultanê barovan
Qet neçemyay
Ku evroke
Bo canê kel yê lwîliyê
Wê lwîliya
Hîvî û mafên derbederan
Çak rapêçay
Sebetanan
Ji derdê işqa fişekê

Her nehewyay
Çawan kêlî
Lê bûn xudan
Bûye çeper
Bo lêdana lêbebûna
Soz û peymanana kevlê gay

* * *

Iha wesa ciwana nazdar
Pêjna te jî
Ji karwanê daxwaza re
Wa bûy rwîbar
Xemla te ya xemla peryan
Bo çerîna şirîn xewnan
Wa bûy aqar
Belê ciwanê
Kengî hat û
Ew herdu çavên bêkinar
Kengî ew bi rengê kilê
Kovanêd min
Xemilîn û ketine kar
Û kengî yar
Geşedêmê dibêjite stêran
Wêve herin
Li ber wexma kela rondikan
Ew germixî û têna gerim

Da seqaman
Tê de dijîtin dilê jar
Û kengî dil
Dilê te yê ji vê wexerê
Herê heyran û bendewar
Bo vegêrana stranan
Işqa nemir
Bibîte tembûreka har
Iha hingî
Dilê min dê bîte hozan
Helbestek û
Di nav davên pirça te de
Dê bît teşî û ji hingê re
Çaxê govend dihêt gêran
Dê xo badet
Danît viran
Kezyên dirêj dê det rêsan
Iha hingî
Ji devera hindabûnê
Dê vegerim
Û li qonaxa tarî şevê
Dê bime şevgêrê şevê
Û dê bim hevgurê heyvê
Û dê bime
Serkêşê dehwata befrê

Û dê ta roja gerim
Li spêdeya bi dîv de dihelêt
Çaverê bim
Sîng berfireh
Hema biherim
Da di rê de
Silavekê bidem kelhê
Silaveka ho ya bi şerim
ser ji nwî
Bo dîrokê
Saloxên derbederya xo
Hwîr vegêrim...Hwîr vegêrim
Hingî yarê
Li ser sîngê evê jîna
Hîviya me
Dê bît buharek mîrnişîn
Dehwata şoxe işqa me
Dê li wêrê bît
Dê li wêrê bît

Dihok, 1983

BWÎKA PERÎ

Li wê şevê, rewşa şevan
Bwîka perî...Ji bin peryê
Ew bû...Reva
Derdê zavayê perîşan
Vêca yê bûye vecwîna
Hemî devan
Hindî dihênê li ser çi hizra
Dev û ezman nabin teva
Hin dibêjin:
Dêwê mezin ew ya birî
Li pişt çiyayê Qafê ya
Asê kirî
Hin dibêjin:
Dêwê navê

Yan yê pê de
Ew in bi şevê diçine ravê
Hin dibêjin:
Marê çiwarserî
Li danga kehniya gundî
Hwîn bi xo dizanin
Her carekê
Bi yê bwîkekê
Gundiya diêxîte lavelavê
Hê binêrin
Berêd aşan avê birin
Pa ji kî ve hat lihiya avê
Pîrejin jî herê dibêjin
Dê jê vebin
Ecna reva
Derdêd xudê divêt hebin
Iha hosa hemî pêk ve
Herê dibêjin û vedigêrin
Lê ji dil kes dîv de naçît
Naket pêkol û bizavê
Lew bwîka bêseraşîn e
Ta vê gavê...Ta vê gavê

Dihok, 1984

ÇIRAYÊ HER HIL

Hir û bayê
Feleka tim li me bêbext
Li vê şeva
Hêj ji warê rojê mişext
Li pêşiya rêbaza sext
Rêya dirêj ya Kurd tê de
Dîsan rabû û çirayek dî
Da ber çerxa û çerxek lê da
Hey felekê
Çima wesa dîsan aryay
Bi çî dil te wesa dil da

Geşe çiray
Bideye ber çerxa reşbay
Û karwanê
Xebata li ber dihajotin
Ew hind qonax
Hêjta jê may
Lê felekê
Vê carê jî tu qet nayay
Bîr û baweryên mukum bi ronahiyê
Şaş bikey û
Ji rêbaza wa ya rewa
Bihêlî vestay
Bîr û bawer nê felekê
Ji terha bejna çirayî
Li qonaxêd hemî şevê
Wêd ava bûyin telar û kel
Bîr û bawer
Ji gurya sora çirayê
Li ser her kêr û kumtekê
Wêd bilind bûyin mişe mexel
Bîr û bawer
Ji tênan hulma çirayî
Li nav lihya
Sir û seqema befrê
Serê xo dixwin bizot û pel

Bi tinê evro dîtina çiray
Xerîbî ye û xerîbiyê jî
Behî ya xo di tev dilan de
Rast û çep ya gerim kirî û
Ji çavêd me
Ya dibarîtin rondikêd kel
Lew felekê
Çirayê me nevemiriye û
Her û her dê mînîtin hel
Dê mînî hel
Dê mînî hel

Zêweşkan, 1987

MIROV LI VÎ DEMÎ

Li vî demî

Demê xewn dibin hizir

Hizir êkser dibin şî'r

Şî'r êkser dibin xewn

Xewnêd bêper

Lewa gava

Çi helbesta

Çi çirîska ronahiyê

Biket wexer

Berî kinarê tariyê bikete der

Dikevît û dibîte kelex

Devên dehba li ser kelexî
Dibin xencer
Dibin cencer
Li vî demî
Bizava mana mirovî û jiyana hemî
Hat û bat e
Ger kê dîtiye û guh lê bûye
Giya...Li ser binê xo
Kulb lê rabûye û bi derdê
Birsê mirî
Berê bestê
Li ber sîngê şeh rwîbarî
Têhnê birî
Kê dîtiye û guh lê bûye
Werîs...Pitir ji marî
Rengê marî bidet
Mexela komêd kelexan
Bibîte govend û dawet
Çewan çê dibît
Çiwar niv mirov
Bi çîwar rojan
Bibin dewlet
Û çil milyonêd mirovan
Li ser bextê xir cîhanê
Her bimînin çîwar ker xîvet

Ma kê dîtiye û guh lê bûye
Bi hizaran zarok û jin
Di gerewa
Pêngaveka revînê de
Sax bisojin
Û di gerewa talanê de
Rondik birijin
Çewan çê dibît
Rondik bibin bela vegêr
Bibin tola gulêd xwînê û
Dil û wijdan qet nehejin
Pêpkêd kursiya nebijin
Li vî demî
Rondkêd giryê û rondkêd kenyê
Di têkel in
Wek hev dikelin
Jîn û mirin
Êk hizr in
Hêj guman e ku zor caran
Jîn mirin e û mirin jîn e
Gelek caran
Jîna ji bîr e û
Mirin jîneka bijwîn e
Li vî demî
Pitir ji berê

Çi paryê bêt daîran
Diviya ji gerya jarekê
Birsiyekê
Bête derê
Çi sorava
Rwî û lêvên xanimekê
Bixemlînît
Diviya gulên buharekê
Xira biçinin
Diviya davên taveheyvê
Bo bihilçinin
Çi sopera
Her qeşmerek bihajotin
Diviya gundek
Bête sotin
Diviya guhanêd xîretê
Bi êkcarî bêne dotin
Li vî demî
Dest bo destî
Neviyên û dijya mirovî
Bo mirovî
Ya digehîte nîva hestî
Kulavê ciwanê rastiyê
Wê şepiliye
Hêjê xîwar e û siûdşkestî

Yê dî... Wek xo
Herê li kar e û
Serpê direfane bi serbestî
Ser...Li vî demî
Yêd bûyne pê
Yêd bûyne pêlav
Pê...
Yêd bûyne ser
Serêd çîwar çav
Lenger... Bo xardanê bilezin
Beref jêhel
Ew sernişîf herê dibezin
Mafê jînê û yê nejînî
Kor e bo me yêd nivîsin
Paşerojê
Sernişîf yêd hilawîsin
Bîr û bawer
Li kolanêd mirovayetiye dirwîsin
Gemîvanêd
Mirovayetiye mîrin
Bîr û bawer bo mîra jî
Tenha lîs in
Li vî demî
Li nav bera gelî û mîrî
Herçende bi çavan çepek e

Lê li çûnê
Hizar qonaxa tu ji wî wêvetir î
Çi qonaxa jê bi qebr î
Pitir dwîr î
Yê bivêtin zwî bigehîte
Divêtin ew bibîte se
Yan jî twîr î
Ger dê çewan
Mirov li ber derazînka
Hizir û bîr û mafêd xo yêd
Rast û rewa
Her mişext bît
Hindî li bîr bît
Vehewyayê
Birîna kevna bêbext bît
Çewan çê dibît
Mirovêd jînê bi vejînin
Tenha ew bo jînê bijîn
Tenha jî jîn
Bi jîna wan bijîtin
Bo wan jîn hera sext bît
Lew ez dibêjim:
Mêjûya nwî
Ji ya kevin, kevintir e
Heke bo çi

Nav ji nav berperan direvin?
Peyv ji ristên xo dikevin?
Rwîdan û hevbend û rêçûn,
Têkde evro penc û dev in?
Penc û dev in?

Îran, 1988

BIRÎNEKA DÎ

Weku ferman

Careka dî li me rabûy

Çaxê hovey

Birandin û tera û bera kirina **Kurdan**

Bi xerdelê û siyanîdê

Mîrat bibin

Dayin mor kirin

Weku çeper

Hatîn berdan

Liwîliyên kelên

Tivengan hatîn şûr kirin
Qewil û qerar
Vêkre hatîn çirçir kirin
Şoreşa man û nemanê
Bo cara dehê hatiye
Serbûr kirin
Doza mezin
Tî û tî hatî bergor kirin
Simkuy...
Şêrê garey
Yê Metînî
Hevgurê Zêy û Rwîşîn î
Aşiqê gerdena rind ya
Sebetanê
Jê şaş nebûy û ma li meydanê
Berdana Kurdistana xo
Ji ber fermanê
Nekir eger
Cerg û zever
Ji revînê rizgar kirin
Kirine dever
Biş û kinarên hevguran
Qonaxa pir sexta nwî ya
Kurdîniyê
Kirine wexer

Li xopana wa şwînwarên
Xerîb û posîde û damay
Simkuy...
Sefera dwîr
Hajot û zwî lê kire der
Û li ber soyê
Çeperê bêdeng û pêjin
Êkser
Tuxîbên sîtafka bejna
Xo ya bilind
Li wê derê kirine çeper
ji çeperî nehate der
Nehata der
Ji çeperî nehate der
Jê derneket
Çinku neviya ne li warê xo
Xo bivêtin
Çinku neşiya
Xir welatî
Xir milletî
Xir şerefê
Ewan soz û ewan swîndan
Bi kaçkekê xwînê bidet
Çinku neşiya
Hevalîniya Mihemed Salihê Botî

Û Burhanî

Ya Xisroy û her çîwar kurêd Helîmayê

Ji bîr biketin

Nexêr neşîya

Hevalîniyê ji berik bibet

Hindî hatinê

Hûn binêrin çitov hîmet

Hindî hatinê... Birîn

Birîna xo ya kwîr û dwîr

Neda bi xîvet

Neda bi Rajan

Neda bi Kereç

Neda bi Nemsî û neda bi Swêd

Mirin...

Neda bi xîyanet

Vêca kurdo

Vêca millet

Kê dî heye wek te hosa

Sergêrekê

Bi carekê wefa û xîret

Wefa û xîret

* * *

Hê... Hevalo

Silav li te bin

Hindî silav li dinyayê hebin

Silavan jî tu bi Xudê key
Bigehîne
Her hev kêşê li wêderê hey
Xirê dibêjin
Te rwî spî bin
Çend wexerê dwîrtir bibey
Li bîra te ye
Weku me digot
Mirov...Berî bimirît
Diviya bizanît
Piştî mirinê ka dê çi ket
Te baş zanî
Ka dê çi key
Vê gavê jî birîna xo
Bi dinyayê xirê nadey
Dinya hemî hîviya dixwazin
Birîneka wesa hebît
Tê ve bijîn
Da ku çi caran nemirin
Da nemirin
Kore bin jî
Heçî çavên
Xulkê çavên te ji bîr biken
Û di xewna xerîbiyê de
Ger awirya jê re neden

Binbir bibin
Ew axînk û ew hîviyên
Mizgînya serketinê
Bo kurê te eger neben
Eger neben

Îran, 1989

ÇI TOV ŞOREŞ

Helperist û

Bazirganên kurdîniyê

Ji ser û bina

Li dîmahiya her şoreşekê

Wê şoreşê

Text diken.

Di gel netevên şoreşê

Bi tevayî

Wê rewacê cext diken.

Her delîveka dirust ya

Liberxwedanê sext diken.

Hîviya paşerojê
Ji vê jînê xir yê mişext diken.
We dizanin
Bizava wan
Sergêra yekaneya
Şoreşê ye!
Eger bi ser ket,
Alaya serxwebûnê bilind...
Li ser koxa bilinda dîrokê
Bi destên xwe,
Wan çikland
Ger jî bi ber ket, birevin.
Teqeza welê hat û hind!!
Evên henê hosa di şoreşa û
Şoreşgêriyê digehin...
Êdî çewan
Bizav û hizirdana wan
Li ser sinûrê dîrokê nabehin!!
Rastiya bêxiş jî,
Hindî şoreş hatîn û
Welê hatîn...
Hemî reh in.
Terhên nwî şînên şoreşê ne
Maka wan
Şoreş e û ew şoreş jî

Hêf ne li pêşçav e...

Di şkêrekê.....

Ketye rikê

Şkêr jî bênav e.

Dibêjin:

Eve şoreşa çilê ye,

Kurd digêrin!!!

Lê kîş Kurd in

Ew jî dibêjin:

Aşvanyê diken û kîşk in jî

Hevranê wa şoreşa dibêrin... !!

1990

9. IDRÎS ÇELKÎ.

Di sala 1957-an de, li gundê Çelkê ser bi qeza Amêdiyê, ji diya xwe bûye. Li Amêdî û Dihokê xwendiyê û di sala 1982-an de, zanîngeha Bexda bi dawî aniye. Her ji sala 1978-an û pê de dest bi nivîsîna helbestan kiriye û di piraniya rojname û kovarên kurdî de belav kirîne. Endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd e li Kurdistanê Îraqê. Di sala 1982-an de, ji ber terora rijêma faşîst ya Îraqê, gehaye rêzên şoreşa kurdî. Heta niha şiyaye dîwaneka helbestan bi navê "Şevstranê zê" çap biket.

Vekolînek li ser jiyana û helbestvaniya nemir Qedrî Canî nivîsiye û ji bo çapê amade kiriye.

Niha jî li Kurdistanê Îraqê ye.

DENGÊ MIN

1)

Dengê min hewrekê reş e

Tijî birîsî û baran e

Diyarî ne...

Birîsî... Ji bo zincîr û dîwaran

Baran hemî... Bo cinînkêd evîndaran!

2)

Dengê min îro çirîsk e,

Çirîsk e ji kwîra Kawe ye

Ji gurya agirê Newrozê

Ji kadî û dwîkêla çeperêd

Emê Gozê!
Ji birînêd Ferhad û Memê
Vîna Şîrînê û Zînê ye
Axînkeka...
Kwîr û dwîr e
Dengê Derwêşê Evdî ye
Ceng e li ser yasayêd kevin
Ji sîngêkê tijî kovan e û
Pir birîn e
Gazî û nalêna" Xanî" ye û
Cegerxwîn e!
Hişyarî ye ji xewa giran
Rêya azadiyê û jînê
Ron diketin
Geş diketin!

Bexda

Payîza 1979-an

PEYVÊT TE HEVAL

Bo Mueyed Teyibî

Heval peyvêd te bûn kaniyek

Tijî viyan

Dilêd hizar genc û lawan

Li hev kom kirin!

Bûne ewrek tijî baran

Zevyêd hizar rêncber û cotyaran îro

Têr av kirin!

Bûne gurzek pir seng û jan

Malêd gelek sitemkaran

Xopan kirin

Bûne stranekê xemgîn
Awazekê tijî kovan
Serhatiya birîna me...
Tê de hate tomar kirin!
Bûne gemiyek dirêj û pan
Deryayê xebatê şeqand
Dengê "Xanî" û
Ringêna çekoçê Kaweyî
Li cîhana me belav kirin!
Peyvêd te...
Dergehê xem û kovana yê vekirî
Agirekê li nav sîngê me hilkiri
Cerg û hinav kirine gurrî!
Lewa heval
Dilê min jî wek dilê te
Îro bûye meşka giryê kovanêt dikên!
Her şilqekê sed awaz in
Stran wekî rwîbara dizên!
Rast e we ye...
Evro bekrok gelek hene
Lê ew neşên
Çirakê viyan û jiyane vimirînin
Stranên me...
Dê xelkê kêşne govenda Mem û Zînan
Zerî dê hên kene dawet!

"Xanî" bi çavêd xo dê bînît
Çewan roja... Tacdîn û Sityê zwî helat
Herwesa bejna Zînê jî
Dê bo Memê keyne xelat!

Bexda, 6.5.1980

JI RAZÊD ÇÎYA

Piştî yarê...

Rondikêd me berdayin hizar

Heyranok û stranêd me

Kirîn zêmar!

Gurtya kevne bîrhatinan

Ser bijand û cergê me xwar

Xewê reşmalêd xo birin

Nivînêd xo...

Sivik pêçan û kirine bar!

Ji germa eşqa çav marê

Mam çaverê...

Mame hişyar!
Belkî qela mizgîniya
Rojekê silav kete me
Dermanket dilê birîndar!

* *

Êvariyekê...
Li perê gundî rwîniştî me,
Pêlêd derya kwîr ya hizran...
Veşartî me
Bayek hat û di gel xo biim
Bilin kirim...
Heta geham rasta çiyar
Rasta zozan û kwîriyan
Min hewar kir ji dilek sotî:
-Ho çiyao!
Bo çi serê te yê spî ye û
Rondikêd te xof dibarin
Dikeye girî?
Diyar e nîşanêd pîryêne û
Evro, sibe
Tu dê mirî?
-Ji tirs û sehma dêwêd mezin
Çavêd hewe dixapandî ne
Ji hizir û bîrêd jengî û kevin
Hişêd hewe dinivandî ne?

Ew spiyatiya bi serê min ve
Kulavê minê befrê ye,
Ew rondikêd tu jî dibêjî
Avebefr e
Bo tevriyan
Bo hevala te û kwîviyan!
Tu çi dibêjî û çewan diaxvî
Girî... Bi vêre nakevît
Pîrî... Bejna rind û bilind, nagirît û
Naêxîtin
Ev çiya ye her tolaz e û
Çi car... Çi car
Nakevît û namirîtin!!

Dihok

Payîza 1980-yî

EŞQA MIN Û ZÊY

Herê "Zê"-o

Zêyê mezin

Şehmarê pir sehmê kevin

Pêlêd te diên û xoş dibezin

Wişên û deng û awaz û swîlavêd te

Her dibistirin!

Ew kefên dikevin swîpelan

Dîmen spî ne û têr digirnijin

Birinciyêd rijd û dijar
Sîngê xo vediken û dikenin!
Eve çend sal û zeman e
Ez û tu vêkre heval în
Pisyar nakey ji halê min
Evro li min şînî û behî ye
Van stranan... Bo kê dibêjî
Nabêjye min!
-Berahya te Feqiyê Teyran
Pisyarek ho ya ji min kirî
Ez çawan bersiva te bidem
Van nihêniyêd têkwerkirî!
Kovana bo te vekolim
Birînêd tijî ji agirî
Kî dibêjîtin
Ev stran e...
Laqirdî û gîrnijîna he...
Nahên ji xem û kovanan,
Nahên ji girî?!
-Rwîbarê pîr raz û evîn
Were... Were
Tu guhdêre derdê eşqê
Derdê xeman
Derdê evînya dilberan
Gerden şema

Keyf û kenî pêk ve firîn
Xoşî nema
Ez bûme evdal û gûyên
Li dûrêd çema!
Kovana... Sîngê min hinî
Birîna kenyê min çinî
Eşiq û evîna dilberê...
Dil girt û têk de hincinî!
Lewa ez bo te vedigêrim çîroka xo
Dimdima "Xanê Lepzêrin" keft û herift
Berê serî hate binî
Rista xwazgîna evro hate bizdandin
Yara min sil bû û arinî!
Belkî barê min sivik key...
Hindek xema ji min bihelgirî
Tu ji mêje hehalê minî!
-Barê te pêş barê min ve
Ka û pembî ye.
Evînya te...
Ya bê qorban û bê hewar û gaziye!
Kengî welat...
Te hêlaye ji ber dêmdirê?
Kinarê çepê ji govenda azadiyê
Te berdaye...
Bo tewafa lêv şekirî?

Dergehê bîr û baweran ... Pê ve daye
Ser xatira çavêd dilberê
Eger tu qorbanyê nedey
Viyan nabêjîtin erê,
Tu li buhara sîngê yarê
Çi cara nakevye çerê!
Eve çend sal û zeman e...
Ezê keftîm
Gazî û hewar û heyhayê
Sotim... Sotim
Evî derdî û evê tayê!
Nav dengên eşqa min ya bê dwîmahî
Bijyane hemî dinyayê
Piştî min kefte welatî...
Evro min ji warê xo bar kir
Ser xatira...
Eşiq û evîna dilkewîna deryayê!!
-Eger dilê min di eşqa yarê de bibezişt
Welate hêza jîyanê,
Eger dilber evro dixwîna xo bigevizîst
Dê bi çepî rêsim hozanê!
Ew kesê hate govendê û li kinarê me
Neleyizîst...
Rwîreş e li gera dîlanê!
Ew kî ye dê bîr û bawerêd min dizîst

Nwî hizrêd min...
Bet û kujît?
Efsanêd Dêw û Sîmûrxa
Ya barkirî ji vê cîhanê
Piştî min roj maçîkirî
Çavêd xo li jînê zilkirî
Çewan Ehrîmenperês im
Çewan nehême meydanê?
Hindî rojek...
Li jiyana min mabît "Gelo"
Ez hevalê soza xo me û
Naşkênim evê peymanê!!

4.7.1981

PEYV DÎWARA DISIMIN

Li pişta dîwarêd kerr û lal
li pişta heft dergehêd pîla
Li kwîratiya serdavêd tarî,
Çavêd girtî...
Destêd di zincîra de arî,
Qamçiyêd reş
Wekî marî...
Kevlê jeniya, leşê xwarî
Heta çûka "pê" di avê de û
Serma ji her çar dîwara dibarî!
Dengekî pîs û peritî

Hat gote me:
-Eger tu giya bî li binê derya şîn bibî
Evro tu çûy
Eger wekî Eskenderî
Tu li ava jiyanê bigerî
Divêt evro...
Destêd xo li jiyanê bişûy!
Hindî peyvêd te xencer bin bo sîngê me
Herdem dê vê paşîvê xoy
Ji evro pê ve...
Tu hespê xo li mêrga jiyana hajoy!
-"Qutan birincî spî diket" û
Dikete befir
Dengê kirêtî êlçiya
Ringêna qeyd û qamçiya
Bawerya min...
Dikete befir!
Bazinkêd we bûne kilîl...
Derê xanyê peyva vekir!
Wî çaxiyê...
Peyva kurdî ya berhingar
Serdavêd tarî ron diket û
Li reşekêd we...
Dixurît... Dindirît
Girtîxane tev de dihijt

Peyva şerker digel tivengê
Li dirêjahiya Kurdistanê
Çeperêd Faşizmê disimît
Sengerêd swîxura disojît!!

Çelkê, 2.9.1982

JI BÎRHATINÊD PÊŞMERGEYEKÊ

Pêla germa evîniyê
Wekî tolazêd gundê me
Ez danabûme nav derya!
Dava eşqê...
Ez girtim û di pêd min aliya,
Çingexinga bazinkêd zer
Dêmê xir û enya kever
Ez kirbûme...
Zêrevan û şanê zerya!
Di wî çaxê de...
Gurra eşqa dilbera min
Mewter bû ji gurra welatî û
Ji hemî gurra!

Min hizir dikir
Mirov hemî... Li ser vê yasayê diçin û
Mest û serxoş in bo periyan!

* * *

Spêdehyekê
Hêf tarî bû
Hêta roja... Di nav pirasîyêd şevê re
Li piştta çîyan...
Nivistî bû
Herçar kinarêd gundê me...
Hatine girtin!
Reşek û rêgirêd fevan
Çeperêd xo li hawîr bestin!
Wek swîxuran...
Berê stiryêd xo dan gundî û
... Pêk ve hatin!
Du evîndarêd bin peryê
Li paşya xanî derêxistin!
Êlçiyekê...
Piştî hizar kirêtiya
Ser û çav lê bi tifê şîştin!
Gotê çîma...
Dihî nivşev
Borya sopa evê malê
Di çirîska re hera sor bû

"Se" yêd gundî nedinivistin?!

* * *

Ji hînge were minê zanî

Li sîbera koçka siltanî

Evîn xew e

Hindî qamçî neên sotin

Jîn direw e!

Ji hîngê were...

Enî û dêm û bazinêd zer

Bûn bîrhatin,

Kevalê kotir û periyân

Bî... Perestgeha dilê min!...

Komate, 24.2.1983

HERANEKA KOÇER

-Kurko dîno

Hey lolo li min heyrano

Kê dîtiye...

Ji heft dewrên heft zemanan

Li nav warê xo

Li nav gundê xo

Li nav mala xo

Mirov bikevîte zîndanan?

Kê dîtiye...

Sal û zeman

... Warê mirov perçan ketin

Gundê mirov pawan ketin

Xanyê mirov ava ketin
Bo mirovî bibîte zîndan?
Kurko dîno
Heyranê min...
Evro li dwîr û deraziyan
Li koçeriyê
Çi bikem ez... Destêd kurt in
Sikrêd jengî...
Hêta hêza may û dixurtin
Hîviya mina li rwîbarê Zê
Di gel stran û sîpelêd şoreşgêrêd xo
Bigehînte min...
Silavêd agirînêd min
Silavêd min!
-Kiçkê dînê
Hey lêlê li min heyranê
Evîna te...
Dîwarêd kiriye çar keval
Nexşê çar kinarêd "Mîdya"
... Tê ra dibînim!
Du çavêd te
Yêd bûyne kunzirî û metal
Lewa ji bendê 200-î ya yasaya rêlî
Bê bakim û di xemê nînim!
Kiçkê dînê...

Te çav marê heyrana min
Piştî zistanê buhar e!
Rwîbarê Zê
Herdem xurt û wefadar e
Demê hat û
Telya evînya min û te
Rwîvî girtin û şireqî
Nihala Geverê peqî
Ew çî qirş û çî dîwar in
Dê şergeh û pêla birrin!
Yan jî çî sikrêd kevnar in
Xo li ber sîngê...
Lehî û lêsera ragirin
Xo ragirin?!

Loristan

Buhara 1984-an

ÇEND NIVÊJEK DI PERESTGEHA WELATÎ DA

Bo zarokêd Q. Q

1)

Peyva êkê...

Zarok bi xo digirît "da" ye

Peyva êkê...

Sofi diperêsin "Xuda" ye

Aşiq pîroz diken "wefa" ye

"Welat" jî peyva êkê ye

Di nav ferhenga ramyarî de

Min helbijartiyê û viyaye!

Bo Nûrî Şawîsê nemir

2)

Ji mêje were hatiye gotin...

Demê ez nivîsînê dikem

Hestê dikem... Ku ez yê hey

Bizavê dikem... Pa ez yê hey

Ez diaxvim... Pa ez yê hey!

Welatê min

Herwesan î...

Demê rwîbarê evînya te yê pir mey

Bi ser dilê min de dihête xarê

Zistanê lê dikete buhar

Hîngê ji kwîratiya dilê xo

Ezjî hestê dikem ez yê hey!

Bo dastana qehremanêd Ebû Xerîb

3)

Di pêlêd rejiyêd taryê dê

Di nav pîrasyêd bêgengiya pîr sehim de

Bazinkêd polîsî destêd min radimîsan

Mîdalyêd zerêd Siltanî

Li ser leşê min...

Belave hatibûne çap dan

Leşkerêd şevê di davêd xo yêd aloz de
... Ez werpêçam
Hêdî di dilê xo de min got:
Çend nexoş e
Çend xopan e...
Dil... Hêlîna kovanan bît...
Qamçî, marek û çar dîwar
Li mirovî bibine zêrevan!
Lê ya xopantirê ewe...
Şîrîn welatê mirovî
Li nav çar dîwarêd mezintir de
Binalît û hawar biket...
Ka serxobûn
Kanê jîyan?!

Bo şehîd Cotyar Amêdî Memo

4)
Temet hîviyêd zarokan
Min tu divêy
Temet ciwaniya kevokan
Min tu divêy
Temet xurtiya çevokan
Min tu divêy
Welatê min...
Min tu divêy

Temet kêliyêd şehîdan
Min tu divêy...
Temet dalxên penehendan
Min tu divêy...
Temet serhildanêd Kurdan!

Tehran
Havîna 1984-an

ŞEVISTAN

Ev cîhan e...

Hemî evîndaran rojê ye... Ez nebim!

Ez heyvim û min şev divêt

Çunke tinê...

Di nav pêlêd reşêd şevê de

Ez dişêm yara xo maçî kem!

Tinê... Tinê...

Di nav pîrasyêd şevê re

Ez dişêm dijminê xo bigirim... Helawîsim!

Ez heyv im û min şev divêt...

Çunke kirasê min fev e... Çiya û berrî ne

Min bawer e...

Nîva dastana jîyanê

Di paşya şkeftan ve binvîsim!

Min şev divêt...

Çunke di fevê de cejna me dest pê diketin

"Biromîsyos" her sal buhar

Hêdî... Hêdî...
Bi dizî ve...
Ji çiyayêd "Qewqas" dihête xar
Destê Zerdeştî digirîtin
Ji dil dibêjîtin...
Cejin pîroz,
Di şevê de ciwaniya agirî xuya dibît
Sitayîş bît ev agire
Herdem sitayîş bît Newroz!
Lewre... Lewre
Demê roj rojê dihêlît û
Kezya şûr dikete nihalan,
Demê li ser kaniya gundê me
Hirkêd şivan û gavanan
Têkhel dibin...
Di gel dengê çavrî û kewalan!
Demê vala dibin hêlînêd çekçekîlan
Hêlînêd din ava dibin...
Bi zivîrîna çîçik û tewalan!
Lewre... Lewre
Demê ji ber wîrwîra beqan
Hêr dibin zevî!
Demê li ser gopîtkêd çiyar
Diqerisîtin befr û kevî!
Demê silav dikete çeman

Tirîfa heyva kewçera çardeh şevî!
Lewre... Lewre...
Demê li nav şîv û percanan
Dibîte firtêna çirkunan,
Li nav aqara...
Xo dibît kibara Gûhînan!
Demê esman...
Dibîte peraşûteka reş
Vedigirîtin...
Şax û nihâl û betenan!
Lewre... Demê...
Demê... Demê,
Hingî gava xoşya min e
Xoşya min şeveka dirêj û bê bine,
Çunke hingî...
Pêngav dibezin bo jivanan
Tibil û dev hêdî digezîtin
Pirç û stivank û kivanan
Hingî barût...
Eşqa azadiyê dihelgirît
Semfoniya aştiyê dibîjît,
Hingî hêlînêd zarokyê
Geş diken derazînkêd xewnan
Dil radiçinît...
Hizar parzînkêd hîviya û hizar tevnan!

Hingê dihête pêş çavêd min
"Zîna" bi dîwarêd xo dîkenît
Hinde nêzîk e, çi nema...
"Şîrîn" dê Bêstonî simît!
"Direfşa" her ya bilind e û
"Nahîd" ya awaza dijenît!
Hingê "Celwa" dibêjîte min...
Şeve şahiya perî û horiyan!
Şev e beheşt û Yotobiya,
Li evî warî...
Şevistan e
Bendera paporêd xozyan
Êzga xewnan û hemî xoşyan!

Tehran

22.6.1984

*Nahîd yan Anahîta di Avêstayê de hatiye mîna Xudêya zaxyê
Elxusobe û evîniyê, beranber Vînosê, Efrogdotê û Semîremîsê
di

efsanêd Romanî û Yonanî û Aşûrî da.

*Celwa... Pirtûkeka pîroz ya Êzidiyan e.

*Yotobiya... Bajêrê kamîraniyê. Şarê bexteweryê. El-medîne
El-fadile.

SÊZDEH SIWARÊD BEHDÎNAN

Dem êvar bû...

Rojê kezyêd xo divehînan

Tavyêd reş warê me dinixavt!

Salê kirasê stwîr dihavêt

Balava xo...

Danabî ser kanî buharyeka bihelim

Çermê Efrîtê sermayê

Eyhot û Zengel û Enter

Li ser pişta xo radikirin û
Kepenê barova digivaşt!
Ji nişkekê ve...
Şirîqên kefte welatî
Gul û xencer ji binî hijyan!
Herçar çiya, xo çemand û
Ji kwîratiya birînê giryan,
Roj bî rejo
Stêr ji esmanê bala rijyan!
Avêstayê per reş kirin...
Darberûyan... Ta... Lê qiryan!
Revde... Revde kotir firîn
Bêdengiyê vegirt cîhan!
Rondikêd germêd Gîvara
Li cengelêd Bolîvya
Wek baranê hatine xarê!
Birincê Viyetnamê belgêd xo werandin
Spartakûs kefte nîharê,
Hingê min zanî karwanê... Faris-Cengo
Her sêzdeh siwarêd Behdînan
Çû mêvandariya dîrokê
Çû wexerê
* * *
Heyv û roj û yazdeh stêran
Evê carê...

Ne ji bo Yosif,
Bo çiyayê spî... Bo berê spî
Ji bo "Lale" sucde birin!
Sêzdeh siwarêd Kurdistanê
Faris... Diwazdeh siwarêd Merîwan)
Cengo... Hemî siwarêd Germiyan
Her sêzdeh siwarêd Behdînan
We çend rwîbar û tixobêd direw birîn
Bûsêd dijminan şeq kirin!
Rêl û rewal
Têlbend, sîrme... We bir kirin
Pêk ve hwîn hatin welatî
Da careka dî...
Hîviya li nav xewnêd zarokan biçînin!
Kevne tevnêd Saykis-Lozan
Helweşînin
Stivankê şirîn yara min
Bi gullêd tivengan vehînin!

S

T... !

Ew bwîka perî lêkeftî

Ew kulîlka nebişkiftî
Govenda wê bigirin... Bigirin
Bihijînin!
Lê derebeg û faşîstan
Wesa zanî...
Piştî we dê ... Gernasêd welatî rwînin
Rêncber êdî dê mirin û
Serê xo qet nahelînin!
Ne...Hevalîn...
Nexêr... Nexêr
Xewnêd wan zwî zwî dê firin!
Mîlêd çerxan...
Bo paşiyê nazivirin!
Kaniyêd resen zuha nabin
Rwîbarêd xurt û jêhatî
Gelya vediken
Çiya dibirin!
Heyf e, heyf e rojek bêtin
Tivengêt we...
Li koçk û civatêd begleran
Êxsîr bibin
Li nav hizar destan bigerin
Xelk bibêjin...
Eva henê
Kevne tivenga Faris bî

Kevne tivenga Cengo bî
Niho xanêd wan hafirin!
Komêd kevzê tê de diçêrin
Kurdistsn welatê xeman
Kevne warê...
Birîn û govend û seman
Herdem koçk û civatêd wê
Ji gencan di pir in!
Ber û daran
Gund û şaran
Evroke di gel we peyman e
Tivengêd we zwî helgirin!
Hestîkêd we dê bin xencer,
Gorêd we dê bine volkaneka ,
Tijî hizir û bawer
Ji bilindahiya...
Hêdî... Hêdî
Wekî baraneka pilê
Dê vegirît hemî waran!
Tev giyanewer...
Hemî zîwan û xemegor
Dê kevne nav şergeha lehî û rwîbaran
Perêd dirokê kovan e...
Warê me warekê bi zax e
Her çipkeka xwînê bikevît

Dibîte gaz û
Çirayekê nwî hel dibît
Ron diketin rêka rênçberan
Geş diketin rêka hejaran!!

Şoşan
Zistana 1985-an

10. EHMED QERENÎ.

Di sala 1955-an de, Li bajêrê Akrêyê ji diya xwe bûye. Li wê xwendiyê û paşî bûye mamoste. Em nizanîn kengî dest bi nivîsîna helbestan kiriye, lê wek ez agehdar im, ew piştî sala 1974-an hate qada edebiyatê. Helbestên xwe di rojname û kovarên kurdî de belav kirîne. Endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd bû li Kurdistana Îraqê. Herwesa di nav rêzên şoreşa kurdî de, me Yekîtiya Nivîskarên Kurdistanê ava kiribû. Ew jî di sala 1983-an de hate cem me û bû endamê wê û her ji hîngê were pêşmerge ye...

Gotar û vekolînên edebî jî nivîsîne û heta niha pênc dîwanên helbestan çap kirîne:

1. Cokek ji Rûbarê Evîna Min, 1978.
2. Man, 1982.
3. Tulîta, 1986.
4. Şoreşa Evînê, Maka Evîniya Şoreşan, 1989.
5. Bêdengiya Xalên Sor, 1990.
6. Kani, Folklor, 1984.
7. Şoreşên bêdeng yên edebî û peresendina îdeolojiya kurdî, Vekolîn, 1990.

Mixabin ji her pênc dîwanên wî, tinê du li ber destên me hene, ku ew jî bi tîpên latînî ne. Ev helbeste ji van dîwanan e:

"Şoreşa Evînê" û "Bêdengiya Xalên Sor"

Dîsan mixabin dîroka nivîsîna helbestan nehatîne nivîsîn, lewre me jî li gor bihêzbûna wan helbijartîne.

Ew niha jî li Kurdistana Îraqê ye.

FALIKÊN XAÇA EVÎNÊ

1)

Hindî hebin, rengên mezin.

Dengên mezin.

Bîrên mezin.

Ji evînê meztir nîne...

Lew çaxê min welat viyay,

Bûme dildar...

Pêşmergeyê dostê çiyay...

Wek sîqala

Di nav befrê de jiyay danay

Bo azadya welatê xo

Emrê gulan minê hêlay...

Weku işqa
Qeqnesekê di nav agirî de
Sotin bêney
Ji evîniya welatê xo
Boxçikeka zer,
Pir maçên ter mina pêçay...
Bi wê evîna hinde sal e
Qonaxa dûr min pê kêlay
Girê-Girê
Fîstana sor, bo welatî
Min yê dirî, min yê pîvay...

2)

Gîvalên esmanê buharê
Xebata gelê min
Ji behra firmêskên sêwiyên
Soryayê derbûye... !?
Sêryana meydana
Wan rêkên bê sinûr
Ji dengê şivanê
Pahîzok hebandîn ter bûye...
Davdozê "gul sotîn" wextekî
Lewendiyên govendan
Birîne û kirasek
Ji rengê Helgurdî... Berbûye...
Xencera şergehan

Şevên reş, ji asinê
Kwîrheka bêagir sor bûye...
Jarekê wek min jî
Di gundekê winda de
Bê kar û bê avrû
Maye û xweser bûye...

3)

Adeya giyayê şîn û rind
Ser avê sema kir!!
Xwe hejand
Her davê awazên
Şengiya xo cema kir!!
Aviryeka tîja wek tîşkên hetavê
Pêporên hestên min
Berzandin, lê dûv de rengên wê
Deng dave û di gavê de
Her derzek bi maçekê
Lêk dave û sema kir!!
Lê çi bikem
Kaniya buhar pê gehîştî
Behîşt e û nalîna rûbarî
Mizgînya şeva reş virê kir!!
Şeva reş,
Aşekê pir jivan e û jivanan
Roja geş pir girê kir!!

Girêyan warê xo danaye û
Ne sincan hêlînek ava kir!!
Ne rastiye bingehê xo çê kir!!

4)

Nav bazarê dildariya reş,
Ber nepeniya şevêka geş,
Qehpeka xin
Xwe di nav koşa sinêlekî
Îna û bir...
Her ew şev bû
Hozanvanek... Çûye koçka sultanekî
Peyv û şerab pêk ve mêtin û
Çaxê spêdê
Nîve rêkê... Gehîştîne yek
Hozanvanî lêv gest û got:
Şeva xoş bû
Qehpê çav niqand û got:
Binoşa şairê xwefiroş bû!!

5)

Demê nuhîn
Neşyayin bine sîk û sera
Bazarên me
Bûne nuhîn,
Hetav kutin ber xencera...!?
Kadî û mêş û çav şûr kirin

Kêşaneve ber terazya
Xêr û şeran... !?
Bikirên reş
Tîvlên gwîzan, yadgarên zer
Bazar kirin...
Her telara "koçka mezin"
Mêr û mêrser... Dûv yek rêz bûn
Destê paşay maçî kirin...
Xemla şarî
Rengên vebûy veşartineve
Dengên derbûy vexwarneve û
Ewa gêray,
Dûv xwe hêlay
Sawîlkeyî û kwîrha şêxa û
Mişk û teter... !?
Em hejarên çû bo nemay
Çaverêy ne, sor e dera jaryê avday
Payîza bêt pê ve bihên
Yaxîbûn û hêz û eger...
yaxîbûnê bikîne hêvên
Bo xebata pir hişyarî û maf misoger...

6)

Ev fîstanê reng gulgulî

Yê "helat"-ê li cejnê kirî
Xwînê werbûy, serê darên
Gelyê Hespan hêlayeve... !?
Ne alayê goristana derwêşan e
Ne lewendiyê serê çimkê dîlanan e
Dilê min e bi rista xeman helawîstî ye
Serederka
Rêka azad wek zengilê
Dihijyêteve ... !?
Awazêt nû di vehîniteve...
Belku îro
Hemû zêmar nav xeleka
Daseheyva Kurdistan ê
Rûnêneve... !?

7)

Qîzên delal xo xemlandin,
Zaroyên xin karê xwe kir... !?
Sal nû bûve
Xurtan du car agir helkir... !?
Agirê pîroz... Bo Newrozê
Agirê jînê
Ya li jêrdest e Diyarbekir... !?
Diyarbekir...
Eyhot, eyhot

Evro Kurd yê kêka cêjnê bi xwînê dixut...

Lew mezlûmê kewê qubad

Nav zincîran hesta û qîrand

Berşemalkê, dest dane yek

Sûnda mezin bo vînê got!!

Hemû jivan... Kirne peyv û

hemû peyv jî kirne bizot!!

Diyarbekir...

Eyhot, eyhot

Soregula jiyanê çandî

Şabaş, şabaş

Bo qurbanî û xo bo te sot!!

8)

Çaxê...

Mitewekilî... Dara Zerdeştî birî

Hemû daran kire girî... !?

Çaxê...

Medhet Paşay şwîrha Bexdayê xirab kirî

Hemû şwînwar... Behîdar bûn

Xuha palan lê azirî... !?

Çaxê...

Naziyên bed... Mûsa kuştin

Hemû peyvan,

Rondik rêtin bo şairî... !?

Û her ji roja

Dagîrkeran Kurdistan jî dabeş kirî...

"Vîna mezin"

Bumbaxeka reşa xwînday

Stûyê xo... Ya girêday

gazî dikete dad agirî... !?

9)

Erd û panî

Bûne kitên aşê vewjêr...

Têk de hêran

Gule reşên

Nûbihara paşayê nêr...

10)

Min saz divê

Lê tiblên xwe

Ser wan têlan nahijînim

Yên bilbilên ser lêvên te

Girê biden... ?

* * *

Min derya divên

Lê çû caran

Melevaniya tê de nakem

Eger masiyên evîna te

Ser piştî min yariyan neken... ?

* * *

Min çiya divên
Lê jiyê xo nakem xurak
Bo evrazyan...
Eger pirça te ya zêrîn
Nebît bax û taykên daran
Nevehijyên
Ber sîpelên bayê maçan... ?
nav zimanên agirê deman
Ava nebin...
Xwendegehên gundê jaran...

* * *

Min gul divên
Lê henasa hinavên sotî
Di gel bêhna wan têkel nakem
Eger rengê hemû gulan
Mîna suhna gîrnijîna rûmetê te
Ne geş bîtin... ?

* * *

Min roj divêt
Lê çavên xo
Nakem dûrbîn, bo serbestiyê
Eger şewqa
Bînahya te, nebît tîrek
Bo asoyan... ?

di avisbûna hemû werzên
Çavên te de
Bo biharê nebît nîşan...
stêrên di dêmê te de
Ser tîşkên wan,
Ava nebin hêlînên xî...
Pir hevpişkî...
Pir ramûsan...

JAN

1)

Ma da çi bît...

Eger mizê bilîteka wê tirêna

Nîva şarê min û yarê, gulek baye... !?

Ma da çi bît...

Eger hatba û giftûgoya

Salta yekê, maçek baye... !?

Ma da çi bît...

Ger tifengan,

Dav û kilîl pê ve heban,
Çaxê "hêriş birinê" biban od û keman
Sengera kaxa dîlanê ba û
Herdu cînan,
Stranek bo evînê, lorandibaye... !?

* * *

Ne... Ne... We nebêje
Ev gotina te xoş xeber e
Belê evro dûr bawer e
Demê me viyay,
Lavjeka çiyay,
Bikeyne dîjyarî
Bo milletekê xo azad kirî
Di jînê de westiyay...
Lûlya tifenga xo berev sîngê,
Faşîstan wergêray... !?
Sed mixabin me kes jê nedît baş
Em hemû bê deng
Bê kenî û aheng
Kevtîne hizran
Çû hale milletek,
Bê hest hosa may,

2)

Çaxê... Dostoyevskî wênê
Tarye Jura Raskulînkof
Bi rondikên rijyay
Bi hizrên bijyay
Bi berka diryay
Bi toza vemay, nexşandiyeve
Dilop, dilop
Tev kovanên belengazên
Vê dinyayê vegirtneve... !?
Li Kurdistanê
Çen Barabas, jarên nenas
Gorvekolên bi mahul û das
Li binên çalên winda bûnê...
Yêd nalîneve... !?
Kanê pira derbasbûnê?
Ka pêstirka pêhel çûnê?
Omêdeka bi tenê maye...
"Evîn" bibîte werîsekê
Rizgarbûnê...
Yek dûv yekê bi helkêşîteve... !

3)

Demê "Kake"
Di nav ferhenga emekdarya
Jîna min de dibîte kulav

Hemû dîmen pêş çavên min
Dibine pêlav
her pêlavî...
Civateka çewsêner ya tê de coşe
Heste hejar
Têkoşîn rêkeka xoş e
Pêlavên xwe bike pê xo û
Qeytanên wan tund bikêşe
Bila civat şîrê çilka
Ji difna te pavêt...
Çunkî dibît bihara bêt
Kanya omêdên me bizêt...

4)

Demê şefqa
Ber pencerên hizrên min re
Dibine kepir...
Hemû şwînpên çewsaweyan
Di mêşka min de dibine kevir...
Û her kevrekî
Serbazekê leşkerê reş,
Yê pê ve may...
Demê spêde
Hêşta tavê xemil neday
Tev têne xar
Weku kulî

Şînkatiyê diramalin û
Xo tavêne kenya nezay...

5)

Demê pîstal
Di nav deryaya çavên min de
Dibine belem...
Masîzerkên omêdên min
Lê dibîte xem...
Lew pir ji hêz
Xwe datêlne gerên bêbin...
Da nişan ken
Asoya geş, ber rêvîngên
Berze bûyî
Nav aryana birîna min...

6)

Kanya zera, jarekê Kurd
Evîniya xo tê peqandî...
Bo awêne...
Min tê re dît
Kevaleka "qamçiyên reş"
Sîng û piştên
Zîndaniyekî lê nexşandî...
Ev kevala şîrîn û xîr
Mîna ciwanyê

Esmanekê bênx û bin... !!?
Min tê de xwend... Waneka rind
-Li rojên tarî
Baxên hizran xemlan naden... !!
-Çavên em divêyn
Me nas naken... !!
- kotirên aştiyê bo cîhanê
Silavên me Kurdan naben... !!

7)

Dilopeka kanya Sincê gote evrî.
Eger ez jî mîna te bam,
Şil û mil û hestî sivik û
Sema zan bam,
Da hewlan dem
Ser rûmetê pêşmergekî
Helçûbame... !!
Di nav çavan de
Rûniştame...
Bibam rondik "demê dirijyam"
Bo welatî hozan bame... !?
Hozan bame...
Hozaneka peyv nazik û awaz di nav...
Awazeka, mîna kotra dinalîteve
Bo hêlîna zilik belav...

8)

Ho zavayo

Zavayîni di terazyê de û

Jêk nenasîn... Gunah û xêr... !!

Ger ho bimîni

Bo şepalê... Tu nebûy şêr... !!

Sed mixabin... Bêjne te mêr...

Kes bi ciwanyê nebûye têr,

Ji bilî Xudê û

Zavayekê hosa gulêr...

9)

Hilo lawo, dem direng e...

Ev rûniştine

Nîşaneka derav teng e...

Herdu çavên Narîna te

Jivangeha

Omêdeka bi nav û deng e...

ŞEHÎD

Pêngav dimirin

Rêkên dirêj xuya di bin... !?

Mûmik disojin

Taratyên reş winda di bin... !?

Peyv xwe dikujin

Axiftinên tal û şirîn

Cuda di bin... !?

çen Pêşmerge

Li Kurdistanê şehîd di bin... !?

Hind bişkujên xunav girtî

Nav çîmenên

Jîneka nû peyda di bin... !?

NEJAD

Min nevêtin...

Nejadê min agir bîtin

Car xwe bikujim, car xwe bisojim

Min nevêtin...

Nejadê min befir bîtin

Ber hetavê bihelyên û bêne behran

Xwe biveşêrim

Min nevêtin...

Nejadê min bayek bîtin

Car xwe dîn kem, ber esmanan bikeme girî

Car buf keme pêlên xwîna wîjdan mirî

Min nevêtin...

Nejadê min darek bîtin
Bo zordaran gopale bim
Car bê m hosîn
Bo xatunên soreşevan,
Dêr gulek bim
Min divêtin...
Û her wekî wesa bûye
Nejadê min
Axek bîtin û lê rawistim ser bilind...

GEHÎN

Çen jimara pêngavên min
Pitir lê tê...
Emrê rêkê kurttir dibe... !?
Heta çen rê xilas dibin,
Malavaya,
Dîmahîka emrê min jî,
Nêzîk dibe... !?
Heta çen kesanên weku min jî
Bo armanca asoyekê, dibine gorî...
Qonaxeka pir xebata,
Milletê me tête birî...

LI WELATÊ MIN

Li welatê min

Her gundekê, bîstanên xwe

Bi ava kanyên tezî avday

Revda bêryên

Sohin piling tê de heye... !?

Li welatê min

Her bêriya

Bo yarê xwe çaverê may

Evînya wan

Emekdarya desthelînê tê de heye... !?

Li welatê min

Her zozanan

Şev biharan, av lê mehay

Qeqebûya kewên qubad tê de heye... !?

Li welatê min

Her bêdera

Xudanê wê nedaye bay,

Tund e jana jîneka nû tê de heye... !?

Li welatê min

Her tenûra gurri coş û
Nanê spêdê pê ve nemay,
Têna pêlên
Şaxûnberên pêşmergekî tê de heye... !?
Li welatê min
Her mişextê
Xanyê sotî dwîf xwe hêlay,
Zivrîneka pir xebata
Aştîperêst di dil de heye... !?
Li welatê min
Her karkerê
Temet çavên dezgira xwe
Berhemê xwe pir dil viyay
Bizava wî
Demjimêra zîndebûna
Şehîdên me tê de heye... !?
Li welatê min
Her birîna gulley simtî û
Hêştta gerim û xwîn lê nezay,
Cê şîn bûna
Omêdên rind tê de heye... !?

PÊŞMERGE

Mîna hêza

Spartakûsî yaxî kirî

Ez têniyê xunava gerdena te me...

Hindî pakaneya

Mesîh li sîngê xaça peya kirî

Dêwaneyê ciwanya te me...

*** * ***

Gerokya min

Xiruskek e

Hewar xurt û tarî bire...

Pêngavên min kirine bang û

Mizgînyeka mezin pê ye...

Dûratya min

Zarokekê ne rehet e

Gulên baxê xizmetya min

Tev jêkirin
Xaniçokên pir pakane pê çêkirin û
Girnijîn
Jîneka nû ser lêvê ye...
Birsatya min
Kevokeka reng şîrîn e
Davên taryê, biskên heyvê
Dikete zilik û
Bo danana hêlînekê çaverêye...
Tifenga min
Bo hinêrya rêveçûnê û veşartinê
Azmûna min
Nîzîk kirye ji xwendinê û
Her delîva ferset geşte desthelînê
Destrêjya min
Mezintire ji peyv û xalên nivîsînê...
Xemla biharê kanî ne
Lê xûna min, demê dirijyêt
Ji sifreka axayekê
Ji hemyan meztir grantir e
Xweşya havînê sêber û şevçerîn e
Lê geryana bi ser bilindî
Li serên çiyayên tijî befir
Nav nihâlên bi kend û kevir
Ji nibanî û ferasînên

Bê serbestî tam xweftir e...

Rewşa pahîza çinîne

Lê miştaxa kovanên min

Ji şeraba hemû began şirîntir e

Fêqyê zistanê agir e

Lê sîmayê welatê min

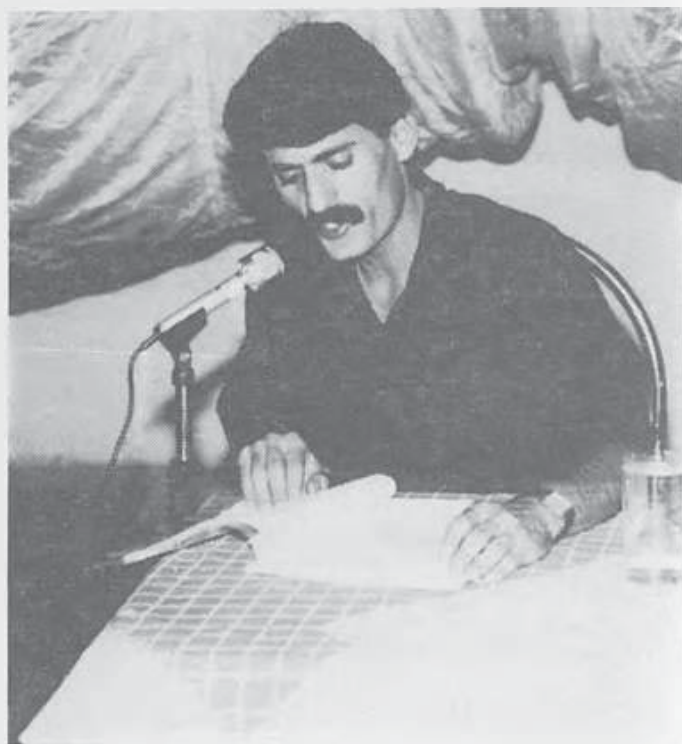
Ji dîwanên hemû şêxan gerimtir e...

NIFŞÊ DUYÊ

11

Piranîya van helbesvanan, bi germî piştî sala 1980-yî, hatine qada helbesta hevçerx. Di mîhrecanên edebî da beşdarî dikirin û di rojname û kovaran da, helbestên xwe belav dikirin, hind-ekan jî çendîn dîwan çap kirin. Pişkek ji vana, ji mêjde dinivîsin, lê mixabin berhemên wan di kêr in. Hindekên din, berhemên wan pir in, lê di mîhrecanên edebî da, beşdarî nekirîne, yan jî helbestên wan ne mîna yên din bi hêz in. Anku wek helbestvan, ne bi nav û deng û ektîv bûn. Dibe helbestên hindêk ji vanan jî yên gelekên berê jî, ji layê naverok û formê ve bilindtirbin. Em dikarin bêjin ku, ev herdu nifşe, êk û du tevav dikin. Herdu nifşa li gor taqet û şîyanên edebîyên xwe, rolek girîng dîtîne û dîroka edebyata kurdî, dê rûpelên zêrîn bo wan xemlîne. Karwan yê diçe û ez bawer dikim ku, dê di paşerojê da, çendîn helbestvanên jêhatîyên din jî peydabin.

11. Necib Balayî. 1962-
12. Jaro Dihokî. 1959-
13. S. Diljan. 1960-1988
14. Seid Dêreşî. 1955-
15. Qadir Qeçax. 1962-
16. Hizirvan Ebdulla. 1962-

11. NECÎB BALAYÎ.

Di sala 1962-an de, li gundê Ûre, devera Berwarî Bala, ser bi qeza Amêdiyê, hatîye dinê. Li Kanî Masê, gundê Mayê û Dihokê xwendîye û danîşgeha Bexda bi dawî anîye. Her jî sala 1976-an û vir de, dest bi nivîsîna helbestan kirîye. Berhemên xwe di piranîya rojname û kovarên kurdî de belav kirîne. Di gelek mîhrecanên edebî de beşdarî kirîye. Her wesa helbestên wî yên hatîne wergerandin bo zimanê erebî û belav bûyne. Me ev hevpeyvîne digel kirîye û dê çend helbestên wî jî, ji pîtên erebî wergerînîn yên latînî.

Niha jî li Kurdistana Îraqêye.

* Kengî û bo çî te dest bi nivîsînê kiriye?

** Piştî aşbetal û ketina 1975 ê, bi dirustî û di salê 1976-1977 da, nemaze piştî rijêma Beis dest bi kavi kirin û sotina gundê Kurdistanê kirî.

* Barê edebê kurdî, evro çewan e? Helbest, çîrok û rexne.

** Ger em li rewşa edebî li Kurdistanê binêrin, dê bêyn ku roj bo roj ber bi pêş da diçît û beref pêşkeftinêye, nexasime piştî serhildana 1991 ê û piştî derkeftina çendeha rojname û Kovarên serbest. Eve bûne egera pêdvîyeka berfireh ji qelemên jêhatî, xudan efrandin û darêtin.

Helbesta kurdî bi hizra min, ne ya kêmtir e ji ya erebî û cîhanî û di werareka berdewam da diçît. Li her bajêrekê yan bajêrkekê li Kurdistanê çendîn qelemên jêhatî û paye berz tê da serên xo radiken.

* Hizra te li ser edîbên derveyê welatî çî ye? Wezîfa wan çî ye û çî biken baş e?

** Em neşêyn hizra xo li ser edîbên derveyê welat bi tazeyî bidîn... Çinku hindêk edîb li derveyê welatî hene, bi rastî cihê serbilindîya milletê kurd in û hemî dema xo gorîkerê doza xo ye û ji bo pêşbirina rewşa edebî bi berdewamî dixebitin. Welê mixabin, hindêk hevaldost hene, demê li Kurdistanê, xwedîyê edebekê berz û bilind bûn û xwedan dahînan bûn, lê demê çûne derve, di warê edebî da, yê bûne leşkerê nenas!

Dîsan mixabin ku, ev qelemê xudan şîyan, bi hindêk tiştê lawekî ve hawîş bûne û di guhê Gay da di nivistîne... Çinku bi rastî li derveyê welatî, em gelek pêdivî xizmeta edebê û hunerê kurdî ne.. Ez bawer im ku Yılmaz Goney pitir ji şoreşekê doza kurdî gehande çendeha malan li ewrupa, di rêka pêşkêkirina çend filmên wekî YOL da, çendeha kes jî agedarî doza kurdî

bûn. Ya ji min ve, divêt her yek li dîf bisporîya xo werarê biket û zanîn û xwendinê di wî warî da biket, hebûna xo li her cihekê ew lê misoger biket û bizava xo ya edebî pêtir pêşbêxît.

* Tu bi çi mijol î û pirojên te çi ne?

** Ez digel çend hevalên hêja bi derêxistina rojnama Botan ya ezîz ve di mijol î û çend karên dî yên rojnamegerî û edebî ve. Komeleka hozanan heye min divêt ez cînekê jê, li Kurdistaneka azad û serbest, bê reqîb û reqabe çap bikem.

* Di vî kawdana xirab da, dewra edîbê kurd çi ye?

** Dewrê edîbê kurd di hemî biwara da, divêt dewrê pêşengî wergirît, nimûna yekbûn û yekgirtinê bît, dijî layengirî û hizir bertengîyê bixebitît. Bibîte nimûna rastîyê ji bo kesê kurd di hemî wara da.

* Edebê biyanî çi kartêkirin li ser edebê kurdî kiriye?

** Kartêkirina edebê biyanî li ser edebê kurdî di barê wergêranê da, dewrê xo dibînît. Hindî wergêran ji zimanên biyanî bo yê kurdî, pêtir û berfirehtir bît, kartêkirin pêtir xuya dibît. Lê ez dibêm ku, edebê kurdî leşekê xerîbe ji edebê biyanî. Her çend salox û bûçûnêt xo yê taybetî hene, welê pencêt edebê biyanî jî di diyarin.

DERDEKÊ BI VEGIR

Çima dilo..

Hespê Memê

Serdana hafirê xemê

Ne dikenît..Ne dişihît

Lixavê bê hefsar e

Zînê zêrîn yê bê siwar e

Dil sotîye tev birîn e

Çima dilo..

Ew kiêla gerdên zelal

Ho ya delal

Ji bêxodanî.. Ji bêçerwanî

Evro berdaye revê û ..

Xelkê kezî lê birîne!!

Çima dilo lê birîne!!

Dihok, 1979

RENG Û RONAHI

Duhî

Xwîna zarokêt gundê me

Kolan xemlandin û pêvema

Mejyê wan li dûr û rexa

Bo şemalk û şema

Agirê azadiyê

Çirîskeka nişana geş

Xo têwerkir, maçî kirê

Da bikete kenî

Bikete stiran

Hemî derd û xema

Wekî gilopêt..

Stwîn û cada

Her mane hil gav û dema

-Iha ew e ji hîngê were

Tariya ji gundê me kwîvî bûy

Barkir û nema

Tarî nema.. Tarî nema

Dihok, 1981

GUNDIYÊT MIN HOSA GOVENDA DIGÊRIN

Gotin sube:

Li nîva gundê me govende

Gotin sube:

Li gundê me dîlan e.. Zemawend e

Gotin sube:

Serkêş û serçemkê vê govendê

"Mirovekê"hinêr bende

Herdem li hewa digirrijît

Bi darê azadiyê ve dihejît

Yê bilinde û..

Beref bilindiyê revende

Min ne dizanî gundîn-o

Min ne dizanî

Ew govend xem û tazîye
Ew hinêr bend jî "Qazîye"..

Gotin sube:

Li gundê me

Hezar kulav, dê çine serekî

Hezar pêlav dê çine derekî

Hezar lwîlî dê çin devekî

Gotin sube:

Li gundê me talane û..

Berek na mînît li ser berekî

Min ne dizanî gundîn-o..

Min ne dizanî

Wê şev reşê

Zavayê ji bwîkê dizî

Min ne dizanî Mihabadê

Min ne dizanî

Ew werîsê girê.. Girê

Yê li gerdenê alizî

Min ne dizanî

Hey "Savakî"

Min ne dizanî

Leşê nazik

Yê ji egera

Zincîr û qamçîya rizî

Dîwarê cergê te

Yê ji xema derzî

Yê ji xema derzî

Bexda, 1985

* Mebest qazî Mehemedê

* Savakî: Mebest komara Mihabadê ye.

XEW

Berê xo bidenê

Ew çawa dixewin

Guh bidenê wan çîye?

Bûçî direwin?!

Keko hilo.. Hilo..

Binêre

Ka karwanê xewêye

Hatiye gundî?

Yan jî hef hefeka zêdeye û

Zêrevanê bidirewin

Zêrevanê bidirewin

Dihok, 1986

ŞOREŞA EVÎNDARA

Spêde bû..

Tîrojket rojê

Kezyêt şevê

Bi desta digirtin

Spêde bû..

Gul sîsina kevî disimtin

Spêde bû..

Ji bejna nêrgiza

Her xunav diwerya

Ji lêvêt aşîqa

Pêlêt kenî dirîştin

Spêde bû..
 Şoreşa evînê dest pêkir
 Heta bûye êvar
 Bi hezara evîndar
 Jê hatine kuştin
 Ha.. Hîngê min zanî
 Evîndarêt gundikê me
 Di bê kes in
 Di bê pal û pişt in
 - Alayê wan nêrgize
 - Çekê wan rastîye
 - Sirûda wan ji xemêt mine
 - Nîşana wan, agirek vemiryay û kize
 Bingehê şoreşa wan
 Warê jîna wan
 Dilê nehingekîye û..
 Ew nehing masîya dixut
 Dilê mirovekîye û..
 Ew mirov jî dize!!
 Hey bwîka befrîn
 Şoreşa jaran
 Şoreşa evîndaran
 Ez dizanim alagêra te
 Kiçeka next xwere
 Rastî veşêr û tarî perwere

Lewan tev aşiq dibirsîne û..

(Zikê birsî, destê têr li sere)

Welê hey ho..

Hûn baş bizanin

Tev evîndarêt rastîbêj

Sore gulyêt genimîne û..

Welatê min ji bo bêder e

Welatê min jê ra bêder e

Bexda, 1986

HAVÎBÛN

(1)

Şeveka reş û ristina stêra
Kiçeka xudan serbûr
Ya hembêzkirî
Hezar Efrît xo dihelavêjin
Li dûrmandûr
Karesatêt gelek mezin
Hêrişêt fihêtîyê
Xo têwer diken, li jêr û jor
Ezê dibînim
Bi çavêt xo, gazî min diket
Gelek nêzîk, gelek ji dûr
Dengê wê şkestineka dî
Li bejna xwe ya zirav xuya diket
Keftineka dî ji bilindîyê
weke pirça wê ya şor
Ser û sîmayêt wê
Ligel me dipeyvin
Bi giryeka ji çavêt reş û

Kenyeka ji l v t sor
Kenyeke ji bir na sor

(2)

S ng  w 
S ng  w  y  b ye
Axura hesp t Tetera
Bejna w  ya nazik
Ya b ye qada  ur    era
W  he cih   ir  Holakoye
Eve  w n p t hesp  re  in
Wa he kevne bir na tepeser   
Xazxazokya li ber dera
Wa hen  j 
Cih  ramosana a iq  w ye
Derd  w ye
Derd  w  j  moc zeye
Mezintir ji moc zeya P xembera

(3)

Moc zeye ev ki a he
Moc zeye ev derd  he
Moc zeye ev perya he
Qelen  w  gelek ji me dixaz t

Xwîkeka giran e li ser me

Ewe nişana

Birsî û xas û rîs û rîta

Ezê dibînim

Leşekê rîs e

Li nav destê Efrîta

Em dihavêyne ber wan

Ew dihavêne ber me

Çitov karekê bi şerm e

Ev kiça he

Xudan biraye

Xudan ûcaxe

Belê bûçî?

Û çira!!

Çinku li koçka... Bira

Bazarê fihêt kirina wê

Gelek.. Gelek

Gelekî germ e

Çitov karekî bi şerm e

Çitov xwîkeka giran e

Keftîye ser me

(4)

Ezê ditirs im

Ji vê kiça he

Li vî çerxê fihêtîyê

Li vî çerxê kirêtîyê

Bihête kirêt kirin

Ezê ditirs im

Ji vê kiça he

Li vê çerxê fihêtîyê

Li vî çerxê kirêtîyê

Li malbabê bibîte jin

Ezê ditirs im, ji vê tirsê

li şeva reş

Ji tirsê mirova

Penabirî, xo havêtê

Ser bextê Hirç û hova

Û bihête ji bîrkirin

Paşî ji evro wêve

Çi cihê min lê dibînît

Melaîketê ciwanya wê

Tif kene min

Tif kene min

Dihok, 1988

HOSA VIYAN

Berxa minê

Jîna bilind

Roj êk e û xem hizar in

Havîn hat û

Têhnê xir zozanî

Şitlêt baxçê jiyana me

Duhî: Di sava bûn

Evro: Di pwîtîne û kevnar in

* * *

Berxa minê
Çawa dibitin.. Çawa bûye
Pezkê eşqa me sê - Çar berr e
"Seyê" nêçîrê ne wek cara
Herê xurt û dirr e
Gopalê bîst û du girê
Min bi qonaxêt eşqa te ve.. Mehand
Hêş bihayê guharêt te
Xwîn ji birîna min ne zaye
Xuha enyê ne weryaye
Rista xazgînîya
Hêşta kesê
Ne hejande û.. Ne hejyaye

* * *

Viyana min
Berxa min
Di nama êkê da
Peyvêt te av, dilê min agir
Peyvêt te sofî bûn
Reng ronahî
Min tarî di perast
Hîngê ez di mame kafir
Di nama duyê da
Peyvêt te bûn
Karwanî..Hespêt bar giran

Ez jê ra dibûme
Ka û dan û hafir
Car jî dibûne "Elho"
Ez her dimame aştîxaz
Belengaz û kutir
Piştî roja min û te di xwînê werbûy
Di xwînê werkirî
Hîngê rastî ket û mir
Yara min, li vêre rastî mir!!

ŞOREŞ Û ŞEHÎD

Şer e.. Şer e

Şoreş e û lwîlî di kel in

Ax û av têk da bûn agir

Çe berhemî, êtwîn û pel in

Rojhelat ya dêm sor e

Min zanî ku

Pêlêt deryayê çavêt wê

Hemî xwîn e

"Şehîd" tê da rêz bi rêz û mexel in

Li asmanê me êvarî

Qaz û qulinga govend best bû

Spêdê nêrayê

Hemî "Vantom" û qunbel in

Hemî "Vantom" û qunbel in

* * *

Şer e.. Şer e
Şoreş e û lwîlî di kel in
Li her çar tuxîbêt welatî
Awazêt "Şeşxana" deng da
Peyvêt wan bizot û meşxel in
Kevya befrê dêm nazik e
Xwîn û befir ho di têkel in
...Ho di têkel in
Xwîna germ e û befra sar
Ji birînêt "Şehîda" xwîn za
Ji asmana barî befir
Senger hemî
Ne heriftin bûne kevir
Navê şehîdî li ser çepera
...Li ser senger
Hat nivîsîn qet ji bîr nekir
Ne şehîd ne, tu na mirî
Tu şoreş î û tu agir î
Tu stêr î û..
Ji hemî stêra geştirî
Tu çîya yî û..
Ji hemî çîya bilindtirî
Tu na mirî.. Tu na mirî.. Tu na mirî

MÎRIM HELIZ BEYÎ

Hayê Mîro hayê
Dergeh asine û..
Dengê kilîlê nayê
Havîna me sîrrê bir
Zivistana me ji germê mir
Payiza dêm kesk e.. Û
Hêş zeratî bi lêva da nehate
Buhara may rîs û ewar
Hewar.. Hewar
Mîro hewar
Şaloka min êxsîr neke

Heliz beyî
Neke ji birsê bimirin
Berx û kar
Neke ji birsê bimirin
Zaro, hezar.. Hezar

* * *

Hey Mîr im sultanî xweş bît
Ji xemêt min têr bû zîndan
Hey Mîr im
Min hîvîye û hîvî dikim
Xelkê min nehêle bêxudan
Min kes nîne
Bişkujît baxçê min
Solînêt hêlîna min
Zarokêt landika min
Niho ditêhnîn e
Bi xuha enya min têne avdan
Hey mîro
Yeman.. Yeman
Li halê min bipirse
Guneha min çi ye!
Talanê bi min ketî û
Min nebirine çi talan
Ne ji cerdê têm
Ne ji kuştina xelkê têm

Rêncberik im.. Tepeserk im
Şaloka min ji xema devlo neke
Bo azrokêt min car dibîte nan
Car dibîte tembwîr
Jê dihên jenîn
Hezar awaz û stiran
Hey Mîr im, min hîvîye
Hîviya min bi cê bîne
Bawer bike, çi demê rêncber
Dinîv derzêt betalyê da
Bêdadyê da
Hatin ji bîrkin
Çi demê hîvîyêt wan di cergî da mirin
Hîngê dê bînî
Cot pêlav
Dê li ser sîngê te rwînin sultan
Dê li ser sîngê te rwînin sultan
* * *
Sultanî xweş bît
Ev erde
Ev goya zemîn û stêrên mezin
Şev û rojan
Dem û dewran
Yê li dwîf rojê dibez in
Da nemînin çi qulaçên tarî

Da rênberên cergrohin tê da nenalin

Da tîrojê bibine gêsik û

Nava şkefta, ji tariyê bimalin

Da tîrêta tariyê

Cerg û çavçira negezin

Hey Mîr im lezke

Qefta şaloyê û zaro bilez in

Ha hinde jivan beyî

Jiyan beyî

Zivistan beyî û beyî heliz

Sultanî xweş bît

Li wî demê sakoyê hejara nwî bûy

Li wî demê kulkê hejara bûy bêla

Lê peydabûn

Hezar talanker û diz

Hoye Mîr im.. Li rojhelat

Li vê axê

Binêre dîsa

Li ser sifra serxwebûnê

Ji bîrsê mîr "Bûbî Sandiz"

Ji bîrsê mîr "Bûbî Sandiz"

* Şoreşvanekî Êrlendîye, di zîndanê da, çû gerewa bîrsîbûnê û bo 66 roja xwarin nexwar.

12. JARO DIHOKÎ.

Navê wî yê rast (Celal e). Di sala 1959-an de, li bajêrê Dihokê ji dayik bûye. Her li Dihokê xwendîye û di sala 1985-an de, danîşgeha Mîsil bi dawî anîye. Helbestên xwe di rojname û kovarên kurdî da belav kirîne. Endamû Yeketîya Nivîskarên Kurd e li Kurdistana Îraqê. Sala 1985-an, ji ber terora faşîyên Bexda revîye û gehaye şoreşa kurdî. Heta niha jî pêşmergeye. Du dîwanên helbestan çap kirîne:

1. Sirgûm. 1986.
2. Ragirtin. 1987.

Me ev hevpeyvîne digel kirîye û dê çend helbestên wî jî, ji tîpên erebî wergerînîn yên latînî.

Niha jî li kurdistanêye.

* Kengî û bo çî te dest bi nivîsînê kirîye?

** Min sala 1976 ê, dest bi nivîsîna helbesta kirîye. Aşbetala 1975 ê, zulim û sîtema faşîyên îraqê, wêran kirina welatî û derbeder kirina xelkê me, eve hemî bûne egera hindê ku ez helbesta binivîsim.

* Barê edebê kurdî, evro çewan e? Helbest, çîrok û rexne.

** Ya ji min ve niho edebê kurdî, pêngaveka baş yê havêtî, her çende ne cihê merema meye, çinku edîb û edeb niho di serbestin û çî qeyd û merc li ser nînin. Lew ez dibêjim edebê me cihê şanazîyêye û ber bi pêş da diçît.

* Hizra te li ser edîbên derveyê welatî çî ye? Wezîfa wan çî ye û çî biken baş e?

** Wekî ez dibînim, edîbên kurd li derveyê welatî niho du cînin:

1. Cînek yê li ser xebata xo ya edebî berdewame, roj bo rojê berhemê wî ber bi pêş da diçît û karî jî li ser cemawerî diket.

2. Cîne dî yê di cihê xo da may, çî livlivîn û hêz li cem wan ne maye. Wezîfa edîba jî, berî her tiştî ew e ku bibine pêşrewêt vî milletî û êş azar û armancêt gelê xo bi ciwantirîn reng, bi cîhanê bidene nasîn.

* Tu bi çî mijol î û pirojên te çî ne?

** Niho ez yê bi nivîsîna şanogeryekê ve mijol im, li jêr navê "Rastî". Her wesa min dîwaneka helbestan, li jêr navê "Çavêrê" ji bo çapê amade kirîye.

* Di vî kawdana xirab da, dewra edîbê kurd çi ye?

** Dewra edîbê kurd ew e ku, bibîte pêxemberê demê xo û bizaveka gerim û berdewam ji bo pêxistina milletê xo biket. Dîsan edebê xo bi zimanekê pak û sade binivîsît, da pêtir xelk tê bigehin û bibîte paldanek ji bo pêxistina milletî, ji layê edebî û roşinbîrî ve.

* Edebê biyanî çi kartêkirin li ser yê kurdî kiriye?

** Bi rastî edebê biyanî kartêkirineka berfireh yê li ser yê kurdî kirî, bitaybet edebê riyalîte, ji hozan, çîrok û hindek rexne jî.

STIRANA EHMED Û XEMÊ

Ehmed:

Dayê Xemê

Ez ev e me.

Çaverêy hatina te me.

Birînên min kevn in kwîr in

Min hêz ne ma,

Xwînê bidemê.

Hawar dayê tu kanê?

Were Kanê?(1)

Berî bimirim..

Ser û çava bo min bîne

Da sê cara tewaf kemê.
Min bi sîngê xo ve bişidîne
Da bidîmahîk bêhin kemê.
Xemê..
Ji xema xemên me xema nexo
Xem her xema dixun Xemê.
Giryê neke.
Babê min pîrekê kale
Dil nazik e
Qonaxa lê dijît kurt neke.
Xemê. Ji derdê çûna me
Li ber kulkê me
Derê tazîya veneke
Xwîşka min hêj sinêleye
Rengê geş pêsîde neke.
Serî li ser milî xwîl neke.
Xemê. Jîyê me bûrandî
Evro bike yadgar bi xo û
Bi cilkêt reş zêmarê neke.
Birakê min yê xwîn germ e
Tu şaş neke.
Şoreş e divêt xo ragirît
Raste Xemê her dê mirît
Çi evroke yan rojek dî
Çi ev sale yan salek dî

Çi bi sêdarê yan bi kuştinê

Çi bi lêdanê yan bi girtinê

Serî bilindke û mêzeke

Dayê Xemê

Her kevrekê.

Her dareka li vî welatî

Gence di bin ve veşartî

Lewra Xemê

Min hîvîye giryê nekey!

Dergehê me, patekê reş

Pê ve nekey!

Min azakey. Min azakey.

* * *

Hayê.

Ehmedo day gorî day-o, hayê.

Û li kure deyka te hayê..

Kanê dwîr e..

Birîna te kevn e, kwîr e û

Dengê nalîna te nayê..

Bab û bira

Evro mişext in li dinyayê..

Kes di hewara kure deyka te nayê..

Hayê..

Şêrê êl û malên dayê..

Barê xemên xema deyka te giran e

Lewra dayo mam şaş û har..

Şax û zinar

Çol û beyar

Daristan û dirinde û mar

Esman û baran û befir

Heliz û darberî û kevir

Ji ber çûna te Ehmedo,

Diken girî..

Diken zêmar..

Dayo tu aza tu aza..

Wekî hemî aştxaza..

Aştxaza..

1.Kanê, gundeke nêzik bajêrê Amêdiyêye. Heval Ehmed lê
şehîd bû.

ŞER E

Şer e. Şer e
Şoreş e û şergeh agire
Qada şerî
Ji kelexên bêxwîn pir e
Av bûne xwîn
Terim rizîn
Pêk ve peqîn çiya û gelî.
Lîlya tivenga min kelî.
Dilbera min, li şîna cerê,

Ar.Pî.Çî di leyzîtin li ser milî.
Ya sûnd xarî,
Çava reş neket bi kilî.
Taku kela zulm û zorê bêt rûxandin
Kursîya wan bibite bombe û
Bêt peqandin.
Şer e.Şer e..
Şerê man û nemanêye
Lê jîyan bo gela fere û
Dayka min ji keyfa da
Dersok dirand.
Parzîn qetand.
Şemilk firand.
Têkel kirin kenî û girî û
Xetîra azadîxaza
Ya rakirî
Rêka me ya reş û tarî
Ya ron kirî
Taku befra, şax û nihala sor kirî
Ji xwîna kedxur û pîsa
Nevyên Zehak û Iblîsa
Nevyên Qe'qai û tuxum perêsa
Şer e..Şer e..

HELEBÇE

Hatin hatin..

Kom kom hatin..

Çav sotîn e..

Gerî hişk in werimtîn e..

Gore û berpêk pirtikîn e..

Gumlek lêm in

Piştên kê m in

Gotin hewar..

Hewar, hewar..

Kîmya barî

Tizab barî

Xerdel barî û şehîd bû

Şarê Helebçe..

Ji layekî da
Şenge zerya gundê me ya derbeder e
Kar xastine û diçît biçe
Pismamê wê
Yê li meyxana rûniştîye, pêka lêkdet
Çike , çike
Hevalê wî li bendixana
Ebo Xirêb
Ser birîye û dest bizîncîr û kelebçe..

KIRÊSMIS

Evrokeye..

Li çar kinarên cîhanê

Şahî û dîlan û semaye.

Pêkêt wêskî li ser şeqama,

Zengilêt jîyanê lê diden û

Xem nemaye.

Bira kujî li nav nemaye.

Xo firotin, bo karwankuj û dizaye.

Dema fener divemirin.

Xem ji dila da difirin.

Hîvî geş dibin, na mir in.

Gencêt wara
Wekî wara
Maça bi pare na kirin.
Kutirên aşîyê serbest in.
Li ser serê xelkê difir in.
Zerî û tolaz, şaş û mest in.
Li nav lihîzgeha dixur in.
Kirêsmis e.. Kirêsmis e..
Lê birayno
Welatê min birîndar e û bênojdar e!
Kirêsmisa me Nevroze û
Nevroza me jî zêmar e!
Balefir bi bombe û napalim
Li ser gund û şara digerin.
Leş dimînin, ser difir in!
Zaro di parzînê dayka da
Bi sîrrê dîmirin!
Ji bîrsê dîmirin!!
Kutirkêt aşîyê girtîn e..
Çav qoqilandî û bê per in.
kirêsmisa
Mosko û Berlîn û Sofya
Her kenîye û kirêsmisa me girîye!!
Esmanê wan,
Pirî stêr e û her sahiye..

Esmanê me,
Mij û moran û kadîye!
Buhara wan,
Ji şenge gula xemlandîye.
Buhara me,
Her tazîye û her malekê şehîdekê,
Jê çûyîye!!
Cotyarê wan,
Biberheme û pêşkeftîye.
Cotyarê me,
Tepeser e û dil şkestîye!
Ho birayn-o
Kirêsmisa welatê min
Yê nedîtî û gulê ne bûy,
Bi vî rengîye!!
Bi vî rengîye!!

ÇAVERÊ

Demê rondikêt te yarê
Barîn serê vê sharê
Min ne dizanî..
Her rondikek, nalînek bû..
Her nalînek, gazindek bû..
Her gazindek, egerek bû..
Egera jî hîvîyek bû..
Ew hîvî jî, paşeroja min û te bû..
Ke roj bêtin
Perya bîkînya xo yarê

Bo min û xo bixemlînî.
Cotê kezya, bi wan desta bivehînî.
Gerdena nazik û nazdar
Bo min bînî.
Lê felekê çerxek lê da û
Gemya me dildara cardî
Di derya da, niqokir û hêla tê da..
Hêla tê da..
Evca yarê
Bi xatra te , ez mişext im.
Mişextekê bê ser û şîn
Ez nizanim
Dê bi çi reng bûrîtin jîn..
Hivîdar im
Li çaverêya min bimîne..
Rondikêt xwîn, bo çûna min ne barîne..
Dilê min maka xemaye
Mejyê min aşê hizraye
Cihê xoşiyê tê nîne
Lê ez ez im
Dest çeleng û bi lez im
Min merem şoreş û vîne
Li çaverêya min bimîne..
Li çaverêya min bimîne..

GELÊ ÇEWSÎ

Li rojhelata navîn.
Li cîhanê, Kurdistane..
Kêrî û zozan û çîyane..
Xoristê wê kwîstane.
Gelek lê di jîtin nezane.
Hawar birauno haware
Çi talan e? Çi xopan e?
Xapandin û kuştina,
Bi dirîşm û direwane!
Hindek bîrs î!
Hindek rîs in!

Hindek dewlemend û pîs in.
Kedxor û pare perês in!
Hindek kirêgirtî û hîz in!
Jin firoş û bê namûs in.
Pistalêt sîxur û zala dî alîsin.
Rihêt Decala xena dîken
Jaran bi Ayin fene dîken.
Hindek caş in!
Hindek serve serve baş in!
Bi navê xebatê şaş in!
Hindek ji wan,
Pêşmerge û şoreşvan in.
Komonîst in. Dozevan in.
Pale û cotyar û hejar in.
Sexmeratî serxobûnê,
Cane mergin.
Hindek dî mişextin hosa
Li parîs û Enebûlsa
Wêskî dirêjin!
Lêvêt pirçzera dimêjin!
Welatê min mîtîngehe
Jêr destê zulm û zorêye
Welatê min
Sîngêt rîs in, lihêzgeh in!
Cihê dîlan û keyfêye

Hawar birayn-o haware
Gelek bê hişe nizanît
Çi bixazît. Çi bihêlît!
Yê bê hest û ne famaye
Li dozê bigerît.
Mafî bi xazît.
Dîroka xo baş vekolît
Ka çend Kawe, tê da rabûn!
Ka çend Xanî, li dwîf rabûn!
Ka çend Simko..!
Ka çend Qazî...!
Sexmerat dozê bin berbûn..
Sexmerat dozê bin berbûn..
1983.

KIRÊGIRTÎ

Caş-o..Caş-o..

Çav şûr-o serxoş-o şaş-o..

Ew çi bere di sîngê te da?

Ew çi kaye di mejyê te da?

Ew çi jehre di gehêt te da?

We diyare,landika te

Di bîngêh da ya genî bû.

Ya rizî bû.

Şîrê te xwîna kera bû.

Dadoka te, dêhleba bû.

Ji ber hindê
Sîngê xwişka te li bajêra
Aşkera bû.
Bazar li ser kêm biha bû.
Moçê te keda pala bû.
Hîvîya te,
Nehêlana pêşmerga bû.
Caş-o..Caş-o..
Çavşûr-o serxoş-o şaş-o..
1984.

MAN

Hey man û man
Gelî bîndestên welatî
We û vê manê
Çerx bûrandin.
Meh û salên,
Şîn û şadîyê şeqandin.
Em dibêjin, girîyê neken.
Xuha enyê erzan neden!
Genmê hejaran nehêlin,
Terşê neyara lê biçerin.
Hûn dibêjin:
(Destê bin bere)ji mêje!

Sitem karî li me xudane
Ji ber hindê me jî mane
Em dibêjin:
Xo fêr biken nivîsînê
Da ron biken tarî jînê
Hûn dibêjin:
Xandin û roşenbîrî, şanî me nîne!
Lewra mana me ne jîn e.
Em dibêjin:
Birs û zorê qebûl neken
Rêka dijminî ron neken.
Hûn dibêjin:
Nan xarine. Têr kirine.
Çizî axa her ketine.
Hey man û man..
Gelî bindestên welatî
Ger we man bît
Me jî mane
Lê mana mêra çîyan e
Tifeng û rext bo biran e
Gorî kirina wan sexmerat,
Doza jar û karkerane..
Doza jar û karkerane..
1985.

GENGEŞEKA BÊ ÇAVDÊRÎ

Elo.....?

Elo.....?

Aya heval, niho li def we

Derya şîne..?

Yan lihî mişte û pir xwîn e..?

Çiya bi xeml in..?

Yan sotîn e.

Gundê me hêşta evîn e.

Yan jî giyandara warê û

Mişk û mara tê da jîne..?

Zaro têr û bi cil û bergin..?

Yan birsîne.

Xelkê warê pêşkeftîne..?

Yan wek cara

Paşverone, maf xarîne..?
Belê heval..
Hogirê biçîkatîtê
Niho lidef me
Spêde û êvar
Şax û zinar
Sema û zêmar
Her wek xone.
Ne guhrîne.
Lê hevalo, buhara me
Tazî û şîn e..
Aqar reşin, şer e..Şer e..
Dol pir kelexêt genîne.
Gundê me jî
Kavle gunde, kes lê nîne..
Jar û zerî, îro mişext in, birsîn e..
Erê heval...
Welatê me nav welate û
Jîyar tê da, bin destîye..
Xofiroşî karek nwîye..
Ejdehayê wek Tenînê,
Jê rabiye..
Dibêjnê Sedam..
Bo xwîna jara têhnîye..
Belê heval..

Niho li def me, pêşkeftine!!

Maddek nwî derketîye.

Ji pîlanî mukimtir e

Ji dilovanyê bi hêztir e

Ji evînê mezintir e

Ji yasa jî bilindtir e

Dibêjnê Alton..!!

Dibêjnê pare..!!

Bi vî maddey

Bira li bira nabît xudan..!!

Aştî têtê kirîn erzan..!!

1986.

SERGÛM

Me divîya bûn

Ya bê janba...

Bê nalînba...

Li vî çerxî, zik tên dirîn..

Leş tên kirîn..

Dil dibin birîn..

Hîvîyêt êtîm û jara

Di bin kevra ve diêne rizîn..

Rastî nema

Mizdamîr û Ehrîmena li xo kir sema

Û bi hizir û bîra dixurî

Mîna pezî leş lê gurî
Dil lê sotin
Xwîn jê dotin
Li ser gûma, ho birand jîn
Ho birand jîn
Hosa bira
Li çerxê bîstê
Mirov ji axê mişext e..
Sergûm kirye
Şaş û mest e
Rastiyê dibînît bi çava
Lê bê dest e..
Evca bira
Ger Faşista û Efleqîya
Kedxur û pîs û genîya
Destê wa li ser serê me bît
Sergom kirine..
Zarokêt me, şîr jehir bît
Sergom kirine..
Gerhana me
Li welatî bi xîç û xeraş bît
Sergom kirine..
Evîna me
Bi destên Şêx û Bega bît
Nalîna me, di dil da bît

Aştîya me, nihênî bît
Çaf pêlya me,
Ji şîrê serbirê me bît
Sêdara me,
Pêş hîvî û armancêt me bît
Karwanê me,
Dubere bît
Dîroka me,
Kevin û reş bît
Şoreşa me,
Rast û çep bît
Komonistî qedexe bît
Sergûm kirine..
Îro zaroka zêmare
Taku şaxa girî kare û
Rengê buharê yê reş bît,
Sergûm kirine..
Sergûm kirine..
1986.

13. S. Diljan.

Navê wî yê rast Se'dulla Avdel e. Di sala 1960-an de, li gundekê nêzik bajêrê Dihokê ji dayik bûye. Seretayî û navîncî li Dihokê xwendiyê, paşî ji ber terora faşîyên Îraqê, neşyaye li ser xwendina xwe berdewam be. Lewra destpêka sala 1980 ê, gehaye rêzên şoreşa kurdî. Di sala 1978-an û vir de, dest bi nivîsîna helbestan kiriye, di rojname û kovaran de belav kirîne. Di gelek mîhrecanên edebî de beşdarî kiriye. Heta niha dîwanek bi navê (Xwîn û azadî) bi tîpên erebî çap kiriye. Sed mixabin hêj xurt, di sala 1988-an de, hate şehîd kirin.

AXÎNKÊT COTYAREKÎ

Cotyarê min, bo damayî?
Bo melwîlî?
Bo bêhêz û bo pişt xwîlî?
Ji min ra bêje te çi derd e?
Ez çi bêjim?
Bo kê bêjim?
Nojdarekî bo min bîne..
Da bo bêjim!
Jan û axînkêt dilê xo
Bo vehînim.. Bo verêjim.
Bo çi ji hemya

Çemê li ber ava dilê min,
Dê qirçiçît ji têhna da!!
Kitir û firwîz dê bo kete şahî di nav da!?
Min pisyar kir
Ji pîrê berê
Wan gote min:
Xo lê bigire, dem dirêj e.
Xo lê bigire, dê roj helêt..
Kitir û firwîzî namînît
Dê behîtin..
Gurgeh jî digel kirim û kêza,
Dê rizîtin..
Rast dibêjin
Belê ez jî careka dî,
Dê pisyar kem
Ji dilek sotî,
Ji zarokê di nav landika da
Yêt nedîtî û ne kenî! Ne girmijînek..
Yê dezbilwînk lê bûyne kêr!
Şîrê deykê nexarî têr!
Belku ew dermanî bêjin
Ne, ne dwîr e!
Belku êk ji wan ji ser pêçolkê
Rabîte ve.. Bibît loqman
Dermanê derda bizanît

Tîmar biket
Êş û janan bingir biket
Da gulêt baxê dilê min
Bibişkivin.
Da cird û cobir û çirçirk,
Xir qir bibin
Sîsin û beybwîn şaka pavên,
Kofîka xo bileqînin
Govendeka ji dil girêden
Mazî û dîndar..
Xo bihejînin..

* * *

Bo çi xelk dê gula,
Ji baxê min çinîtin?
Rêzik û derîka dê vedet,
Kewêt warê me girîtin!?
Kezî û biskêt,
Şenge yara dê birîtin!?
Kete werîsk, bo stûkê van evîndara..
Vehînîtin..
Ma ne wexte hişyar bibîn!!
Dîroka warî bixwînîn!
Ka çi bûye!
Şîrê Şêx Seîdî rakeyn,
Bişûyn ji şîlî û jengarê,

Seqa bikeyn.

Bîra xo û sêdarê bînîn

Da ku rabîn, raveka ji dil

Bo tepeseryê rakeyn..

Dê da rakeyn..

1978

WARÊ MIN E

**Warê min e,
Yê ku hemî berhemêt wî
Dihête revandin û dizîn!
Yê dar û bar lê dihên sotin!
Lê dihên berrîn!
Bi devê topa,
Dihêne daîran û vecwîn!
Li warê min e yê dirinda
Deyk û bab û xwişk û bira..
Jêk dwîr kirîn
Li cîhanê belav kirîn
Sexmeratî evîneka**

Rast û dirust û bêguneh
Ku li warê min nehête dîtî û kirin
Serê sêda di çirkekê da
Dihête birrîn!
Lewra welat, min ûmêde
Bernedem kuzk û çepera
Hindî dilopeka xwînê
Birijit ji vê birînê
Ez navê te ji bîr nakem
Tijî cergê dijminê xo
Dijminê te
Agir û pêt û gulle kem
Çinku welat min nevêtin
Pale û cotyar..
Xuha enya xo bimalin
Di ser hindêra,
Bo kerekê nanî binalin!!

1979

PÊŞMERGEM E

Ho welat-o
Pêşmergem e, sîng çeper im
Berevanê navê tem e
Lewra dibêjim:
Bême kuştin.. Min ne xem e.
Lê ew xema di dilê min da
Bi tinê welat
Bindestîya axa teye
Çinkî welat heta niho
Bajêr û gund..
Bi hezara hatine sotin
Xopan kirin
Lewra kêrê jehir kirî
Cerg û hinav
Li min zivêl- zivêl kirin
Pêşmergem e
Birînê min na kewyên
Agirê keftiye dilî..

Na vemirît!
Ta warê xo ava nekem
Qelereşan û darkokan
Ji baxêt welatî dernekem
Tola şehîdan venekem
Serxwebûnê li vîwarî peydanekem
Kul û kovanêt şehîdan
Ji dilê daykêt wan dernekem
Dastanekê bo şehîdêt azadiyê
Ne nivîsimû çap nekem
Navêt gernas û mêrçaka
Hemya tê da diyar nekem
Birînêt min na kewyên!
Daxa dilî nojdar nabît
Hê welat-o!
Pêşmergem e
Ez çekoçê navçavêt dijminê tem e..
Rêvîngê azadya tem e
Şehîd bibim,
Di gorê da pêşmergem e...
Pêşmergem e..

1980

MÉVAN

Çewan yarê

Girya hewra ji bo jîyanê..

Dibîte jivan!

Min bizave ez bo te bibim pêjan

Bawer bike Efyona min

Hemî dema.. Li hemî ciha

Bi te yê mest im!

Navê te yê nazdar û geş

Melevan e li derya dilî

Digel xwînê li hemî geha..

Dibîte mêhvan

Lew te " Biha" di dilê min da

Bi çi " Terazya " nahêye kêşan!

Bi çi " Pêwera" nahêt pîvan!

Ez masîm e.. Tu derya î

Li mirin û jînê

Tu ya min î, ez yê tem e

Hevjîna min!

Berî çavêt min bibişkirin!

Te dilê bi xo pêwan kirî

Hemî dema bi te dihizirim!

Li tengaviya bi te dixurim!

Çinkî dizanî, paş mirinê

Di dilê te yê evîndar da,

Ez ê sax im û na mirim..

1982

RONDIKÊT YARÊ

Nama yara xo min vekir
Paşî dalehî û hîvîya
Ewêt mezin wekî çîya
Li perê duyê
Narîna min...
Wêneyê xo
Digel zêmarê kêşa bû
Rondik ji çava bibûne cok
Li ser lêva bibûn swîlav!
Paşî rwîbar
Vî dîmenî ez îname
Axiftinê digel wêneyê yarê kêşay
Tezînkekê leşê min girt!
Min gotê: Oy serbara min

Diyariya te bo minê jar
Cok û swîlav û rwîbarêt rondikane!?
Baş dizanim te jîn bo vînê
pirî jane!
Û min xo havêt rwîbarî
Bi melevanya min nekarî..
Xo bigehînme serokanyê
Da dalehyêt wî raçandîn
Bikeme werîsk
Vêhel biçim beref esmanê hîvîya
Lew min vîya:
Gerdena xo bikem diyarî
Bo kinîfkê sêdarê
Yê di gerdena gelek gencêt wekî min
Jar û bê buhar da çûye xwarê
Da ku berî hîviya bimirim
Biyanoya
Bi çerx û feleka negirim.

1983

ŞEMALK

Peyva ji lêva tore bû
Min nevêtin bizivrite ve.
Çinku ew peyv
Dema şapera vediketin
Dikefte firê
Li nav cergê şeva tarî
Dibîte şemalk
Eve ez heyim
Çi cara min ne bihîstiya
Hindî şeva tarî bêtin..
Ronahiya şemalkekê,
Çend kiz bîtin
Daîrîtin..

1984

14. SEÎD DÊREŞÎ.

Di sala 1955-an de, li gundê Dêreşê, ser bi qeza Amêdiyê, ji diya xwe bûye. Li Akrê û Dihokê xwendîye û di sala 1982-an de , danîşgeha Bexda bi dawî aniye. Helbestên xwe di rojname û kovarên kurdî da belav kirîne. Endamê Yeketiya Nivîskarên Kurd e li Kurdistana Îraqê. Heta niha çî dîwan çap nekirîne, lê ev pirtûke çap kirîne:

1. Qeftek ji hozanên Nalbendî, 1981.
2. Dîwana Feqîyê Teyran. Parça yekê, 1989.

Her wesa ev pirtûke jî amade kirîne ji bo çapê.

1. Dîwana Feqîyê Teyran. Parça duyê.
2. Çîroka bajêrê xwînê. Helbest.
3. Şanogerya Dayik. Birtol Birîxt. Ji erebî wergeyandiye.
4. Vekolînek li ser Nûbuhara Xanî.

Me ev hevpeyvîne digel kiriye û dê çend helbestên wî jî, ji tîpên erebî wergerînîn yên latînî.

Niha jî li Kurdistana Îraqêye.

* Kengî û bo çî te dest bi nivîsînê kiriye?

** Min di sala 1970-an de, dest bi nivîsînê kiriye, lê di sala 1980-an de, min berhemên xwe belav kirîne. Egerên nivîsînê jî pir bûn, lê yên giring ev in:" Evîn, hestkirin bi tinêtiyê û dwîrî ji kes û karan". Ya pêtir jî hemyan karkirî, evîna welatî û hestkirin bi cidahiyê û bindestiyê bû.

* Barê edebê kurdî evro, çewan e? Helbest, çîrok û rexne.

** Edebê kurdî , berî niho li Kurdistana Îraqê, bi zarê Soranî, gelek pêşketî bû, lê niho ev teraziye hatiye guhrîn û ber bi zarê kurmançî ve çûye, bi taybetî li Kurdistana Turkiyê û derveyê welatî. Wek ez agehdar, li cem me helbest gehiştê lokek bilin. Em dikarin bêjin helbesta kurdî, ne nizimtire ji helbesta erebî, turkî û farisî. Çinku reh û rîşalên helbesta kurdî, ji kevin da teşene kiriye û heta niho jî, wek kanyekê herdem zaye û werar kriye û berdewam e jî. Dîsan zengînya folkilora kurdî, akama xo li ser pêşveçûna wê kiriye. Bi kurtî helbesta kurdî evro hevrikî digel helbesta biyanî heye.

Çîroka kurdî bi rengekî giştî, nwî hatiye di meydanê da. Her çend ew çîroka heta niha hatiye nivîsîn, bi rengekî rêk û pêk û hunerîye, lê digel hindê jî, neşyaye valahiyê pîrket. Lewra pêdivîye, pêtir pîte bi vî rengê edebî bête kirin.

Rexna kurdî,bi hizra min, heta niho di cihê " neyê " da ye. Heke hindê nivîsînên rexneyî jî hebin, çend têbînîyek in, neku rexne! Ew niho di qonaxa rastkirina xeletiya da ye. Hêştê negehiştîye qonaxa şirova " Deqa edebî" ji layê deronî, dîrokî û civakî ve.

* Hizra te li ser edîbên derveyê welatî çî ye? Wezîfa wan çî ye û çî biken baş e?

** Heta niha wan bizaveka bi hêz nekiriye ku bikarin edebê kurdî pêngavekê pêşve biben. Eger pêşketinek hebît, serekanî her di nav welatî da bûye û wan mifa û sod ji edîbê hindir wergirtiye. Diviya edîbê derveyê welatî, mifa ji edebê biyanî wergirtiba û yên hindir mifa ji wan wergirtiba, lê ev e berovajîye. Dîsan wezîfa edîbê derveyê welatî, berî hemî tiştî ew e ku, xo ji meselên partatîyê dwîr bêxît, berê xo bidet edeb û çanda kurdî û xo pêve mandî biket. Pêdivîye pêkol ji bo danana weşanxanekê li derve bête kirin, da ku edîbê kurd bişet berhemê xo çap biket. Divê zewqeka edebî, ji bo kurdên mişext peydakin, çimku ew in pêştgîryê li derve dîkin.

* Tu bi çî mijol î û pirojên te çî ne?

** Niho ez bi rojnama Botan ve mijol im û berdewan berheman jê ra dinivîsim. Dema min pir kêr e û eger min hebû, ez ê hindek vekolînan li ser edebê kilasîkîyê kurdî nivîsim.

* Di vî kawdana xirab da, dewra edebê kurdî çî ye?

** Mixabin, edîbê kurd li kurdîstana îraqê, yê ketiye davên partiyatîyê. Her edîbek, yekser yan jî ne yekser, dilvînê layekê siyasiye û piraniya dema xo bo wan tîrxan diket, eve jî tiştek ne baş e!! Lê kawdan bi vî rengîye.. Lewra ev e ne karê wane.. Karê wan ew e, qelemê xo kêşkene meydana xebatê, çiku milletê me ji hemî dema pêtir, niho pêdivî edîbîye.

• Edebê biyanî çî kartêkirin li ser edebê kurdî kiriye?

•• Her kes dizanît ku, eve bi çendan salaye milletê me li jêr destê biyaniyaye. Tiştê normal e ku edebê biyanî kartêkirin li ser yê me kiribît. lê digel wê çendê jî, edebê kurdî rêbaza xo ya taybetî û rengê xo yê netewî ne guhriye û bi zimanekî pir paqij hatiye nivîsîn.

EZ Û NIJDEVAN

-Nijdevan-o..

Êvareka direng.. Direng

Li çiyayekê mij û moran dapûşay

Bê pêjin û deng

Min dît hespê te yê kimêd

Gel bay dibezî.

Wek agirî..

Çirîsk li bin pîya dipeşîn

Ser milê wî, radbûn, dihejyan

Purtik û kezî.

Ji hîngê were.. Ez nizanim

Tu Derwêş û Pêxemberî

Yan jî dizî!?

+ Heyho.. Heyho

Tu nizanî..

Ev çend sal û zemanê

Bi şev û roj

Ez û hespê xo bi hevra,

Çiya disimîn.

Rêya dûre û simên hespî hemî mehîn.

Evîna min jî ya germ e,

Dil û hinav me kuzirîn.

Ez têhnîyê,

Fireka ava jînê me.

Memê jar im..

Xendiqyê rondkeka çavêt Zînê me.

Ez ne diz û talan ker im

Şeydayê çiyayê mezinê agrînê me.

- Nijdevan-o..

Şev e..Şev e

Gurgê bi dev e

Dê te xot û ne te pişte,

Ne te rev e.

Befra giran..

Dewsa te girtî û hunî..

Berahya te barove ne

Gelî û dol û nihâl hemî

Bûyne renî..

Tu kîve tîy!?
Dê kîve çî!?
Ha.. Nêzîk e
Dê volkan û lehî peqîn.
Min bo teye,
Ez yê te me û tu yê minî.
+ Dilê min behreka pane.
Sed Dicle û Fîrat û Nîla
Dihewînît.
Çavê min dola Zîlane
Bi xwînê dinêrît.
Bi xwînê rondika dibarînît.
Heke hat û gurekê bi dev
Rêya min girt.
Baroveyên befra giran
Çîya dagirt, sirt û sirt.
Lehî û volkan tev da peqîn
Cîhan bo xwîn
Hîngê ez im Xidirê Zînde
Dê çim û çim
Piştî hemî tarya şkênim
Bo fireka ava jîn û azadîyê
Sîngê xo deme lehîya û
Befrê birim.
Lewa evro ezê diçim û

Na zivirim.. Nazivirim.
- Nijdevano.. Guh bidêre
Tu yê dûr î û ez dûrtir im.
Qelemê min yê xendiqî
Pêlên ava reş û dijwar
Digel xo birim.
Di vî bajêrê sernixwîn da,
Herro deh car
Ezê sax dibim.. Ezê dimir im.
Hizar kelexên wekî min
Mirî.. Zîndî
Di gorrê da tên veşartin
Hindavî me, berahya me
Tirs û sehm û xem dibarin.
Evca çi bikem
Destên min ber min da ketin
Rist û zincîrên agirî
Li ber û piştên min dişarin.
+ Hewar.. Hewar..
Bo vî agirê ho dijwar!
Tenîştên te hemî xarin.
Sîngê te kir çol û beyar!
Ne. Ne hoye
Qelemê te.. Tîrojeka roja germe.
Li ser tîta.. Navçava hespê min diyare

Bajêrê te hingî bajêrekê rind e
Dema zozanî ji zozana têne xare
Hingî dê giyan ête ber te
Dema keyvên befra sipî
Di bin cobare.
Rist û zincîrên agirî
Hingî dê ji zendên te kevin
Dema ji sîngê te tête der
Nirrîna Şêrekê hare.
Evca were, digel min were
Dilê min bo te pencere
Hespê min pêkulê diket
Hewre reşê vê buharê,
Golgolê diket
Wer wer bimeş.
Bi meş. Bi meş.
Pîya li rikêba bişidîne
Xo li ser zînî dutake
Mîna Mîrzoy şîrî riske
Dawêşîne
Dinya xwîne!
Dinya jîne!
Dinya seranser evîne!.

KEVALEK

Şev bû dema ji birsa mirî..

Stêrên esmana rêz bi rêz

Li ser termê wî

Di şarand zêmar û girî..

Du - sê belgên darberûyê

Ketbûne ber didanên wî

Pala xo dabû kevirî..

Çavên wî zil.

Rokê wî gul.

Zelal mîna tilya tirî.

DÎWAR BI GUHIN

Ne axivin dîwar bi guhin
Heke dê bi ser me da kevin
Ne axivin çîya bi guhin
Heke dê Mambiz û kwîvî
Li banê sînga wan revin
Rûbara da.. Serên çîya..
Xîvetên guha vedayne
Rex kinara hemî devin
Şkeftave jî.. Li binbîva..

Li xo hişyar bin, tev da penc in
Tarî û şev in
Neaxivtin xoş dermane
Guh mişen e
Hemî qulaç û kujîka,
Ew vê dikevin

* *

Birînêt xo..
Li jêr cilkên xo veşêrin
Kovanên xo, di sîngê xo da,
Vekên.. Bihêrin
Gotinkên xo..
Bi serên lêva
Bo hevdu bêjin, vegêrin
Da baş û baş
Misoger bît,
Hûn tirsinokin, ne wêrin!!..

1984.

KEKO DAYKA ME!!!

Bira sê teyra

Şeper qutane.

Teyrên kelexa, şeper qutane.

Ser sîngê dayê,

Hewar nihyane.

Keko.. Guştwar û hestî lê mane.

Keko. Evroke

Sîngê dayka me,

Bi şevê agir e.

Bi rojê ji hova, yê mend û pir e.

Buhar lê zîz e.

Dwîre payîz e.

Befr e, bahurr e!

• •

Keko hestîkên dayê di belavin.

Li hemî ala,

Çîya li hindavin.

Li dûrên çîya

Li kumtên bilind

Befir û agirin, xwîn û xunavin.

* *

Kekê spêdeye,

Zaro di birsîne.

Kuçkê bê pele

Pirtên nanê req, hemî di sotîne.

Çend sal û zeman

Bûrîn û hêşta dayka birîndar,

Dêmê wê xwîne.

* *

Lê dîsa keko

Sîngên me pirrin, ji hîvya mezin.

Destên me nanin,

Pên me rêvîngin, birsê pê dikirin.

Hingê vedigerin

Teyrên kelexa..

Li ser singê dayê

Nikla jê bibirin.

1984.

RAMÛSANA MIN KELITRE JI RONDIKA TE

Min tu divyay..
Hêsta ji nwî buhara me
Beref bişkivînê diçû.
Hêsta ji nwî
Rûbarê mendê dilê me
Fêrî pêl rijînê bibû.
Ji nwî evînê xo di kêşa
Ber sînahya çavên rojê,
Hêdî.. Hêdî mezin dibû.

* *

Paşî ji nişka min didît
Dême te yê hindê şirîn
Jê dibarî agir û xwîn
Bihar dibehî...
Ji çavên min ava dibûn.
Roj û evîn.

* *

Sal û zeman...
Wek sîlavên pir bêz û rijd
Ji banê emrê me meşyan
"Dihî" beref bayê xema
Bûrî û çû.
Digel xo birin hemî jivan.
"Evro" hat û ji xo ra zivirand
Evîneka giran.. Giran.

* *

Iha evro evîndar im
Wextê navê te diînim
Wekî bisteka agirê..
Kel dişar im
Wekî tavyeka baranê
Li ser sîngê te dibarim
Wekî gurekê dev bixwîn
Li gerdena çel û çîya
Herê har im.

* *

Evca were yara minê
Herdu lêvêt xo yêt tenik
Bo min veke
Ewî evrê li ser pora te,
Bûye desmal,
Ji herdu çavêt xo vede û
Bijaleke.
Dilê min jî..
Sêveke di nav lepên te da
Têr bêhinkê,
Lê hişyarbe, kerker neke.

* *

Ezê hatim Narîna min
Li jêr çel û kevrên Garey.
Li jêr davên wê heliza
Pirça wê wek dindikên şey.
Hatim bo te xelatekê bikem diyarî,
Ew jî bes ramûsaneke,
Min hey û ney.

* *

Ramûsana min ya kel e
Ji gurya wîjdana mine.
Ji germa tîjka rojêye
Ji behreka tim bê bine.

Baş dizanim.. Ger lêvên min

Lêvên te bigirin û bimêjin

Hemî bişkuj dê geş bin û

Esmsn dê rondika rêjin.

1986.

ÇÎROKA BAJÊRÊ XEMGÎN

(1)

Heye..Û nîne

Bajêreke.. Ne li vê dinê

Kanîkên wî dizên xwîne

Hawîr dizin...

Xîvetên wan...

Deşt û çiya dagirtin e

Hemî xudan şîr û tîr in

Tim ji jehrê darêtîne

Marê heft ser..

Kanya bajêrî ya girtî
Her rojekê..
Zeryekê jêra bêş diken
Ho bi xurtî, bajêr mirne!!
Bajêr têhne!!
Lew dev û lêv
Ezman dibin pirtî, pirtî

* * *

Zemanê me
Rûbarekê pêl dijware
Seyekê paşdirr û har e
Tenahîxaz dê xendiqit
Yê şîr di dest
Dostekî pir evîndare
Lewra ev bajêrê xemgîn
Maye bê şurh û dîware

(2)

Li vî bajêrî..
Birca belek,
Qesra Perîzad xatwînê
Ya ketye ber pêlên xwînê
Mîna qesra Penîlopê û
Zîndana tariya Zînê
Mîrzo ji vê wexera dûr ne zivirî.
Wî rêka hat û nehatê

Hajot, birî
Lewra sîngê Perîzadê
Ketê agir. Ketê gurî.

• •

Dêmê wê ji dêmê rojê diwartir e.
Bejna wê ji gul şilêrê
Bi xemil û kar û bartir e
Bajêr tev da
Ronahya gerdena wêye
Rondikên wê..
Ava Dicle û Firatî ne
Ava Zêye.
Eve çend sal û zemanê
Sîng û berên xo vekirîn
Kezî û biskên xo şekirîn
Ji Mîrzoy ra çaverêye.

(3)

Li jêr şûrha "Tirwade" da
Siwar ji hespa ketin xwar.
Qêrî û nalîn. Şer û hewar.
Devên şêra ji xwînê sor bûn
Rima metal kerker kirin,
Ketin dîwar.
Ûdîsyos û "Hespê Darîn"
Bûn melkemûot, betal kirin..

Mirin û jîn..

* *

Hosa Ûdîs..

Ji babelîskên serketinê.

Vegerya û ket..

Pêl û zivrok û sîpelên

Behir û rûbarên mirinê.

Bi dehan xudê....

Mîna şêr û pilingên har

Bi penc û neynoka diçinê.

Sîtafkên mirya li "Hîdiz"

Serên xo jêra çemandin

Xoşmêr û gernasê bi tinê!?

* *

Ûdîs çend car, ket û rabû

Evê carê..

Rabû û neket..

Rojhelat, ne ava bû.

Stêra rêza xo ket bi ket

Li enya wî girêda bû.

Hat û "Îtaka" bo kenî

Li ser sîngê Penîlopê

Rakirin tev çîya û renî

"Mînîrvayê"..

Tenahî û jîn
Nav kolana belv dikir
Şahî li navçava di renî.

(4)

Mîrzo kete jêra dinê û
Kolkê pîrê û
Dest hilandin.

Mîrzo ew pêşîkî pêşîn
Pirasîyên dêwî qirandin
Bi zendên tîn û pîlayîn
Derên zîndan û mixaran
Herişandin.

Gerya li ser pêlên behra
Li ser tîjkên tave heyva
Tev da şev û roj çerandin.

(5)

Îro dehmanên bajêrî
Tev tijî agir û xwînin
Ser û dêm û rwî birînin
Mirovên jar û belengaz
Şet û dînin.

Li xir ala..

Ejdehak û diz û dêwin,
Ax sitînin.

* *

Bajêr xwîn e..
Mîrzo ji vê wexera dûr
Hat vegerya
Li ser şaperên Sîmerxê
Pişt heft derya, kete çîya û
Kete deşt û çol û berîya.

(6)

Marê heft ser
Xwîna kiçêt me hind vexar
Vexar.. Vexar
Heta pê bûye dîn û har
Kanî hinda şêlî kirî
Kurr û teqna jê tête xar
Agirekê ji devî di peşît
Hindê dijwar û sojeke
Tev rez û bax.. Kirne beyar
Hilo Mîrzo...
Eve Ûdîs
Eve xelkê evî warî
Perjan û dava têk biden
Dakevin ser serê marî
Perîzada li jivana te..
Birca belek..

Veken xir dergêhên şarî
Diz her dizin!!!
Ji dengê şîrê te dê revin
Mîna revdên mêrî reşka
Li nav rê panên bajêrî
Dê derkevin..

Dihok, 1988

- * Ûdîsyos: Qehremanê yekê yê çîvanoka Ûdîse û qehremanê duyê yê çîvanoka Elyade ye. Ev herdu çîvanoke, Yonanî ne û ji nivîsîna Homîros ê nimirn.
- * Penîlop: Jina Ûdîsyose, kiça Îkaryose. Bi dehan paqijî û wefadarî hatiye nasîn.
- * Îtaka: Bajêrê Ûdîsyosî ye.
- * Mînirva: Xudêya pend û têgehiştinêye di mîtolocya Girîkî da.
- * Hîdiz: Cîhana mirîya, roja axretê li bin dinyayê.
- * Hespê Darîn: Ew hespe yê Ûdîsyosî ji darî çêkirî û Tirwade pê sitandî.
- * Mîrzo. Bi nav û dengtirîn gernasê çîvanokîye li cem Kurda.
- * Marê heft ser: Ev mare, serekanya bajêrî dagîr diket. Heta hemî rojê biçûkê jêra bêş neken, ew avê bo xelkê bernadet. Li dawiyê Mîrzo serên marî dibirît û dikujît.
- * Sîmerx: Tewalekê çîvanokîye, hevala asteng û tengavyêt giran e, Tim digel layê xêrêye. Ev tewale her bi mê hatiye nasîn.

GIRÎ

Du - sê roja

Serêk.. Serêk

Giryê min dihat

Min xo di quta û

Pirça serî vediçirî

Piştî heyamekê dirêj

Ji nwî min zanî ka bûçî

Min dikir girî!!!

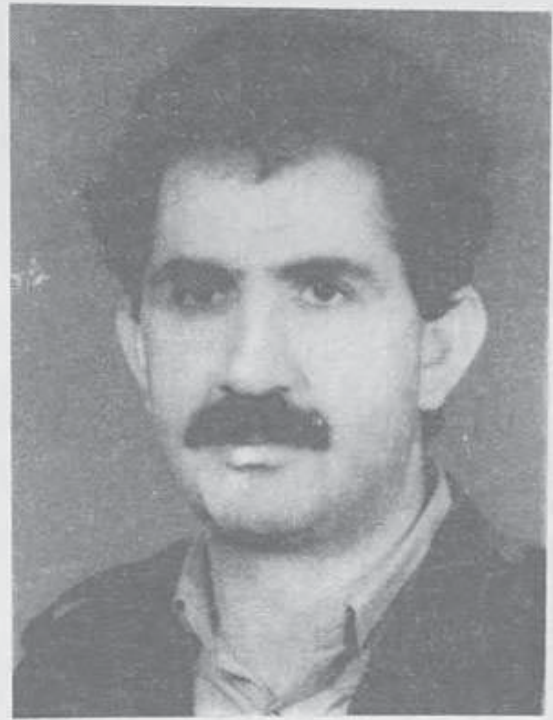
1990

MAM EHMO

Mîrzo ji mam Ehmo pirsî:
Kengê dê dinya kavi bît?
- Berê çavê mamê Ehmo,
Rondika swîlî jê çêkirin-
"Ma kengî dinya avaye!!?"
1990.

KÎ DI ZANÎT

**Kî di zanît
Wextê avê,
Diden ber kêr û xencera,
Jê dizêt xwîn!!?
Kî di zanît, dema serê
Ejdehayekê têt birîn
Jê dizêtin rîn!!?
Û wextê dêmê yara min
Dibît birrîn
Ji dinyayê dimirît evîn!!?
1990.**

15. Qadir Qeçax.

Di sala 1962-yan de, li gundê Kurême, nêzîk bajêrê Mangêşkê, ji dayîk bûye. Li hindêk gundên deverê û Dihokê xwendina seretayî û navincî bi dawî aniye, lê ji ber terora faşistên Îraqê, nekariye li ser xwendinê berdewam be. Lewre di sala 1980-an de, çûye nav rêzên şoreşa kurdî. Her ji sala 1981-an û pê de, dest bi vehandina helbestan kiriye û di rojname û kovarên kurdî de, li nav şoreşê belav kirîne. Di gelek mîhrecanên edebî de, helbest xwendîne. Endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd e li Kurdistanê Îraqê. Heta niha sê dîwanên helbestan çap kirîne.

1. Bizav
2. Çaverê
3. Berxwedan, 1989

Mixabin me nekarî hemî dîwanên wî peyda kîn, lê her tenê "Berxwedan" li ber destên me heye, lewre me helbest ji wê wergerandîne ser tîpên latînî.

Niha jî li Kurdistanê îraqê ye.

MISÛGER

Ho zaroyên warê şirîn...
Ger çax zivirî û pêtivî bû,
Bwîka baranê siwar biken!!
Cade û kolanan pir biken!!
Baş hişyar bin??
Ger "birîsya girnîjînêt lêvêt palan"
Dirwîşmê we...
Bilind neket ser gişt alan??
Çû birîskên dî nexwazin... ?
Bila serxoş bibin ewir. !!
Bila bi hejyên kumtên çîyan,
Dar û kevir!!
Lê piştrast bin,
Bihara we, neberdihavêt,
Ne dişêt bimînît stewir!!...

AWAZEKÊ NWÎ

Zirnavanan..

Dehol qutan...

Çerxek bûrî.

Sed hizar ser bûne gorî.

Hêştâ dawet ya bi rastî ye!!

Hindek caran... Nîv şkestî ye!!?

* * *

Bes pof kenê...

Xelk dê ji awazên we têr bî!!

Hindek dengên dî yê fêr bî!!

* * *

Lez ken. Lez ken...

Wê herayê bê deng biken??

Selîqên xo dê bikene êk.

Kaşûyên xo dê bikene êk.

Da kiç û kur... Mil bidene ber,

Bidene êk û du lepî!!

Da vê carê

\$êxaniyeka reşbelek,

Bête şarandin bi çepî... !!

BERSIV

Yabo... Yabo

Ez di gel te me

Axînk vekêş!?

Lê bizane, hêşta yên mayn

Hindek dabêş!?

Ne bi tinê terşê taxê me

Pez û zevyên tev gundiyan

Dê têkel keyn û keyne kêş!?

* * *

Bax û pawanêt Sultanî,

Dê çerînîn...

Taca wî jî,

Bi gopalan, dê herîşînîn...

Ji ser gîfkê dîrokê,

Rakeyne gilêş!!?

Wekhevî jî dê hête pêş!!?

* * *

Hemî dizanin

Li nêzîk û dwîr

Dê pişka kê bin, jan û êş!!?

SERKÊŞÎ

Tarîstan e û tibil çav e!!
Rêk êk pê ye,
Li herdu rexan jî sîlav e!?
Bila bêjin...
Agirê ji dwîr ve
Diçirisîtin, herê sor e!!

* * *

Lê rêvîngên ronahiyê...
Baş bizanin, bi vî rengî
Qonaxeka bê sinûr e!!
Çinku heta evroke jî
Yê bi du çavan!
Tond ya girtî
Pişta yê qermûkî û kor e!!?

BÊ HIJMAR E

Li simfnaran

Karxaneka xomalîkirî... !!

Pênivîsê, serdefteryê

Pisyar fikir û di ber re digirî... !!

Erê bo çi!?

Çil û sê sal e dixebitîn

Lê me ziyan, bê hijmar e!!

Ya jî berhemî zêde kirî: : !!

Spanekê genc

Bê tirs û şerim, bi dilekê pak gotî:

Çinku heta evroke jî

Hîvî û ûmêd ne bir bûyne

Ji borxîyêt jengî û silak...?

PERÊSTIN

Hey, hey dîrok

Dîsan mizgînyeka kirêt,

Te ji min-ê mişext re anî!!?

Vehirgumand...

Bilindtirîn kumtê çiyayê hozanvanyê...

Qaremanê...

Şanonama Zînê û Memê û

Evîndarê niştimanî!?

Li şwînê dana

Bi çimê nevyê Cengîzhanî!?

Ne peyker bû. !

Pêxember bû. !

Rinde bîra pir bawer bû... !

Lê çi bêjim bo nezanî... !!

Bila bizanin

Hindî Kurd heyn

Li cîhanê û

Bi milyoneha dost û hevalên biyanî... !

Di nav kuncên dilê xo de,

Diperêsin Ehmedê Xanî... !!

SEROKANÎ

Çinku bi zorî di rojekê de...
Diwazdeh caran,
Bax û bîstan,
Dihatine mêtin... !!
Perwe... Xwîna wan dihat rêtin... !!
Ji neçarî, gulan pêk ve
Li destpêka gulaneke,
Li nav baxçê Şikaxo de
Serokanya xwîne ber da...
Gul û bişkoj û belk û şak
Têk de sor bûn... !!
Lewma gelo...
Bi hizareha,
Stirî û gulmêj û reşeba
Hind bin gor bûn... !!
Hind serşûr bûn... !!

PINYEKA SOR

Têştegeh bû...

Hêş xelkê jar, hind bi rê ve bûn...

Hind diçûne jor... !!

Aso tem bûn,

Esman hijya

Hindav deşta Mergeverê

Asin rijya û kir porepor... !!

Reşebayê, roja Nehê Hizîranê...

Heşt dêwêt reş înan bi dor... !!

Pinyeka nwî ya ewrê sor... !!

Bo dîroka Kurdistanê,

Kirne serbûr... !!

BES WE NEKEY

Dîsan aşê evîna me...
Li vîna wî bûne benî... !!
Ez ê ditirsim...
Xodîka hîvî û ûmêdan,
Lê lîs bibin... Kadî û tenî... !!?
Lew pêdvî ye...
Bi şengefirçê mijîlankan
Herro carek tu jê birenî... !!
Bila pêlêt pîratiyê...
Bi ser pirçê de bibin renî... !!
Lê we nekey?!
Bes we nekey...
Belatîнка evînya te,
Bibîte êxsîr û benî. !!?
Da ji pencerên malên hovan...
Neçîtîn lîq lîq û kenî... !?

DARBEST

Qebxwaz im

Ji we gelî texên

Pale û cotyar û rêncberan...

Bê minnet im ji kedxwaryan û tepeseran...

Rabin. Rabin.

Berê barovê wergêrin,

Derav û bender suhirîn,

Ji vêra negehiştina gemyan...

Xwîna leşan hate mêtin

Gulçîsk û mêlak kuzirîn

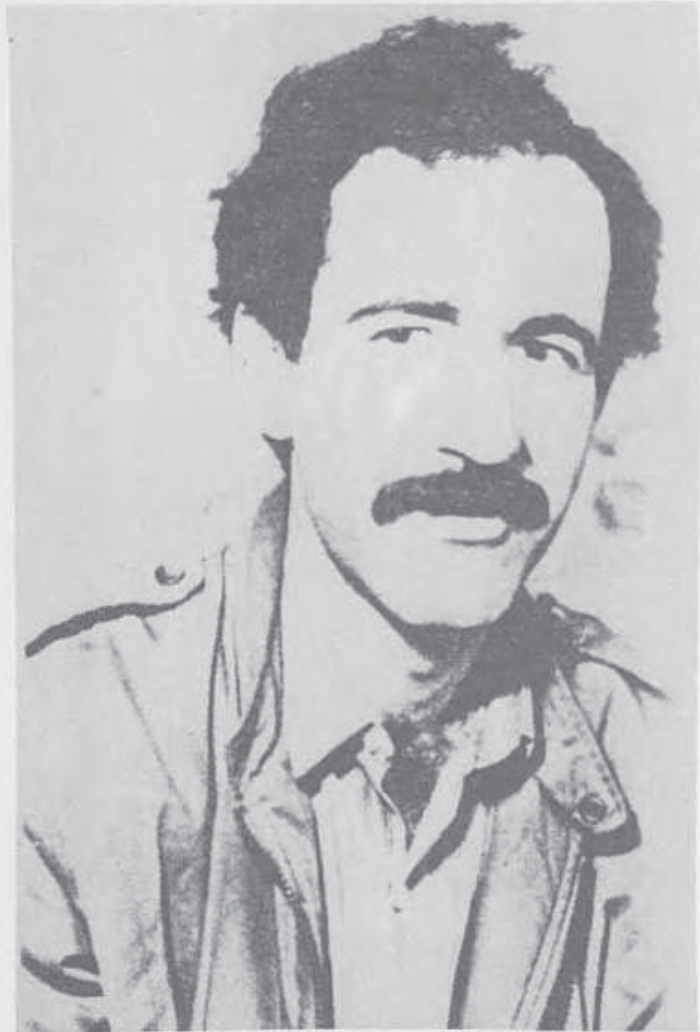
Gêzera piştan jî çemyan...

Gora zaroyê ya kola ye

Werin darbestê helgirin

Rexek li ser milên min bi tinê,

Rexek li ser milêt we hemyan e...

16. Hizirvan Ebdulla.

Di sala 1962-an de , li gundê Bircînê, devera Badînan ji dayik bûye. Zaroktiya xwe bi karên cotkariyê ve bûrandiye û nekarîye biçe xwendengehê. Di sala 1978-an de , bi alîkarîya hevalê xwe yê xwendevan û karker(Fazil Se'dî) xwe fêrî xwendin û nivîsîna kurdî kiriye. Di sala 1979 -an de, dest bi nivîsîna helbestan kiriye û paşan di mîhrecanên edebî de xwendîne û di rojname û kovarên kurdî de jî belav kirîne. Di çend salan de kariye helbestên bi hêz binivîse û cihê xwe di qada edebiyata kurdî de bike. Endamê Yekîtiya Nivîskarên Kurd e li Kurdistanê Îraqê. Heta niha dîwaneka helbestan bi navê "Ez û Agir" çap kiriye. Me ev hevpeyvîne digel kiriye û dê çend helbestên wî jî, ji pîtên erebî wergerînîn yên latînî.

Niha jî li Kurdistanê Îraqê ye.

* Kengî û bo çî te dest bi nivîsînê kiriye?

** Berdewam hizir û bîrên min li ser hindê bûn, ku bi rêkekê xizmeta milletê xo bikem û ji bin zulim û bindestiyê rizgar bikem. Min bi çendîn rêka xebata xo pêşde bir, lê çunku min pir hej edebiyatê dikir. Lewre min di sala 1979-an de, dest havêt nivîsînê û ez bi germî hatime meydanê.

* Barê edebê kurdî, evro çewan e? Helbest, çîrok û rexne.

** Di vî demî de nivîskarên Kurd di nav milletê xo de şewitîne û bi qelem û tivengê dijî faşistên Îraqê cengîne. Helbet di rewşek hosan de, edeb jî pêşde diçît. Ez bawer dikem, ku hozan û çîrok geş bûne û pêşde çûne. Herwesan rexne jî pêşde diçît û pêngavên fireh dihavêjît.

* Hizra te li ser edîbên derveyê welatî çî ye? Wezîfa wan çî ye û çî biken baş e?

** Hizra min li ser torevanên derveyê welatî, ne êk reng e, lê ez dikarim bêjim, pîraniya wan di sist û bê bizav in! Gerek e xebata xwe ya toreyî pêş de biben, dest ji nivîsîn û vekolînê berneden. Tore û kultura milletê xwe bi xelkên biyanî bidene nasîn û bi baştirîn reng û nimone, torê biyanî wergerînin kurdî û bişînin Kurdistanê.

* Tu bi çî mijol î û pirojên te çî ne?

** Ez niho bi nivîsîna çend helbestan ve mijol im. Herwesan min çendîn rwîdan û derdeseriyên serhildan û revînê, li Kurdistanê başûr, li cem xwe nivîsîne û ez dixazim bikeme pexşan û çîrok.

* Di vî kawdana xirab de, dewra edîbê Kurd çi ye?

** Ez bawer dikem, ku rewşa milletî pir xirab e. Lewra ez bi pêwîst dizanim, ku torevan û rofenbîrên Kurd, zêrevan û polisên parastinê bin. Di nav gelî de xebatê biken û bêtagîrî, dijî tev çewtî û nerastiyên kadirên siyasî, karbidestên darayî û çînên çewsînereran rawistin.

* Edebê biyanî çi kartêkirin li ser yê kurdî kiriye?

** Helbest bê kartêkirin nebûye, lê wek pêwîst nekiriye. Ew jî ji ber ku torê wan bi rengekî berfireh negehiştiye gelê me. Torevanên me jî hind delîve nedîtiye û aram nebûye ku sodê jê wergirît.

BÎRHATINA YAREKÊ LI XERÎBIYÊ

Li xerîbiyê,

Xem ji çiyar bilindtir in.

Çav ji dîtnê nêzîktir in.

Guh ji bîstinê bêdengtir in.

Dilber ji man û mirnê şirîntir in.

Çavêd min rondika reng û rwîbar renîn

Gurrî û bizot û agir in.

Yêd bûyne hevgur av û xwîn.

Koremar û xewnêd şevan.

Min tavên nav gurrî û devan.
Divên ezmanî bibirin.
Li rêya hatinê,
Te xo kir stirî û xurêl.
Şûva jînê te kire rêl.
Da stiryêd te,
Çermê leşê min bidirin.
Te xo kire stêra qiro
Xo da berê esmanê min
Gişt karwan û hîviyêd min
Da li taryê bimînin û nezivirin.
Min ûmêd e di vê rê de bikem gorî
Sed salêd jiyana zivir.
Bila di navbera me de,
Bihelyên kevir.
Bibît agir şengebefir
Da kutrêd min nezivirin.

Dihok, 1980

WÊNÊD BEROVAJÎ

Li gundê min, şev wek rojê
Tîrojêd germe agirî,
Qed nahêlin,
Zarokêd gundî binivin.
Li gundê min, roj tarî ye.
Esmanê hindav gundê min, nîv sahî ye!
Stêr lê dihelin û nalivin.
Derya çavêt evê yarê,
Dibînim swîlav e.
Masiyêd jînê ji nav deryayê radibin

Jê heldibin,
Heta bi esmanan dikevin.
Sîngê yarê, yara nazdar
Payîz, havîn, zivistan û bihar
Mij û ewir bê bawer in, bê bayê sar
Dê m dikelin, her wek hev in.
Çi toz xulîk jê narevin.
Belê yarê.
Bilind e li bejna spîndarê.
Çend germe toz,
Sîngê wê biken, pawan û koz.
Bibin bavzîrk, bibin bahoz.
Dê her mînît şenge roja,
Min peristî, welê pîroz.
Pîroztirîn nexş û tevin.
Pîroztirîn nexş û tevin.

Bircîn, 1981

TE JI BÎR NAKEM

Rojek nîne...

Bîrhatinêd evîna te

Ez nwî nekem.

Şevêk nîne...

Di nav kivanê jîna min de,

Rengê leyîzîna lêvêd te

Wênekê pir aşûp û dem,

Ne nexşînim, dirust nekem.

Gavek nîne...

Devê xo yê têhnî ji peyva,

Peyvêd peywendî bejna te,
Ez ter nekem.
Şwîn bîrhatinek ji min naçît
Dema diçimê
Hozanekê ji axînêd dilê xo,
Li ser perêd deftera xo,
Ez çê nekem.
Nivistinek ji min nabûrît,
Hizar çirayêt vemirî.
Ez hilnekem.
Hizar kulkêt kavilkirî.
Ava nekem.
Hizar rêkêd wêrankirî.
Ez rast û avedan nekem.
Hey ax xewin
Çima ûmêdêd min ew in?
Ger roj helat
Min ne çî nojdar û kew in.
Tinê, tinê
Hinek daxê dî yêd dijwar
Li dilê xo zêde nekem.
Lê li nik te misûger bît
Te nehêlim.
Evîna te, wekî mêwê
Min ya di nav hemî rihêd leşê xo de,

Kwişe kirî.

Da çi caran evîna te

Ez pîr nekem.

Ji bîr nekem...

Ez ji bîr nekem...

Dihok, 1983

BEND Û PAŞBEND

Rengêd berê ji bîra min çûn.

Piştî rojêd min bûrîn û

Xem li dilê min kom bîn û

Co ji ber çûn.

Lê, lê belê!!

Di dilê min de çiya hene.

Gelî û avxurk lê mişe ne.

Hîvî û bawer

Bi şengistêd entîke ne.

Di çeleng in... Dibizivin.

Ji ser xema avê didizin.

Da bikujin.
Kulan bisojin.
Erê heval bawer bike
Çawan roj têt her ya bi hêz e
Tarî difirîtin... Diçîtin...
Dilê min pir bihêztir e
Ger xem sed caran lê bicivin.
Min dagîr ken
Bi tinê xema te tê nebît
Xemek neşêtin lê bijîtin.

* * *

Min we zanî di gel nama te ya rengîn
Dilê te yê birîndar e
Lê der dibin kanî pir xwîn

.....

.....

.....

Bawer dikem
Şwîna birîna bawer in.
Dûryê du jîna xencer in.
Pir yê dûr im, tu ya dûr î
Lew li pey te bûm Cegerxwîn.

* * *

Duhî hatin silavên te

Min wergirtin
Kevir û birîsî dibarîn
Ji esmanan min vegirtin
Lê kovanêd xerîbiyê.
Stirî û dirkêt,
Keftîne nav evîniyê.
Rihêd xo li nav dilî çandin
Wekî firwîzî vegirtin
Şirîna min , were ez û tu bibîn
Yek dest.
Bilind bibîne esmanan
Wekî roja rona serbest
Rateriqîn, tarî şeva
Hişyar bikîn xelkê ji xew,
Gêj û sermest.
Gêj û sermest.

Dihok, 1984

HEVAL GIRÎ

Torînê dil bi ax û oxî
Deryayê... Rwîbarê... Pêlê
Xelk diçine rêya jînê
Êk, êk ne
Birin. Bend in
Bi liz û bez in wekî hêlê.
Evîna me, ne rengiz e di jînê de
Hovatya pir e di rê de
Stirî... Bekrok, xoristî ne
Ji dûrhêlê...
Ji dûrhêlê...

Dihok, 1985

QONAXEKA NÛ

Li xerîbiya min neke girî
Belê bigrî... Bigrî... Bigrî
Bo wî kevrî, ew ê digotin:
Şerek li ber wî xinzirî
Ewî kevrê gurri... Gurri
Birîsyekê kerek mezin jê vekirî
Piştî binê wî jêk vebûy
Kevir mirî
Tê de şîn bûy şengedarek
Çiya simtî... Kon, kon kirî
Erê çima?
Şerî kevir hêla...
Hêj nêçîra xo nekirî...
Yara delal ez dizanim
Ewan reşedêwêd şevê
Pirça te ya têk veçirî
Ew koza min ya çerandî
Bi van destan pawan kirî

Sê lawêd te, sê bira bûn.
Sê çira bûn.
Sê lewend bûn. Sê zava bûn.
Serê her sê şêra birrî.

* * *

Îro. Îro ew dar kevr e
Ez im ew şêrê inirî
Tu jî wek "xaton şepalê"
Her dinalî
Çinku tu ya bê heval î
Aronka tu li min digrî
Belê yarê nazivirim... Nazivirim
Yan dê bo te rojê girim
Yan ger heval, car û baran
Bêne seyrana li waran
Li ser gora min bêjin:
Evî, ya xo gorî bejna şepalan
Rind kirî...

* * *

Tu piştî min neraweste
Xo nehîke
Destan çî car nedahêle
Xo bo kesê nekehîke
Ger te zanî
Dê karwan mînît bi rê ve.

Hindekêd dî bide berî xo
Yarê bizav kirin, ne her berahîk e
Ger tu westay
Ji karwanê eşqê vemay
Yan tu neşyay
Were gora min bi herêfe
Cardî nwî ke
Li şûn gora min
Dê lê şwîn bin du dar kezwan
Êk ji nîşana aşiqan
Ya pengiyay
Berî bigehin
Benda armanc û hîviyan
Dibûn qorban
Li vê derê
Ez û tu jî bibîn gorî
Lê li dwîf me, dê her mînît
Şirîn karwan...
Şirîn karwan...

Dihok, 1985

BENDEK JI GELYÊ GOYIYAN

Şev hindabûn!
Ez, senger, mirovêt aloz.
Nîvek ji giyanê min hat kişan.
Hindî mirovêd min dîtîn
Bi tev rengan xir hilweşan.
Ax bo eşkencêd mirovî!
Çenda çetne ev reva he
Hov ji ber hovî birevît!
Mirov ji tîrsa mirovî,
Dîn bibît û bi çolê bikevît!
Mala min-o zarokê he
Ev çend car, pêd xo yêt ris
Ji stirî û sîxman hilkişan!

* * *

Gundê me,
Kangeha qurbaniyê û mezin e.
Çi rwîbarê tu çûbay ser,
Da bêjîtin:
Rwîbarekê dî yê li vî gundî
Ne carekê,
Belkî; heşt car hindî min e.
Ev çîroke, her ji kevin
Babê min bo me vedigêra.
Noke hindî ez yê lê digirim,
Serê wê yê bûye xewin.
Dwîmahya li min bûye tevin.
Hindî ez mam. !!
Ne aşîxwaz hatin daweta Mîr Mihê,
Ne Qadirî zirna xo ya kerbê helgirt,
Me bi mestî,
Bibet bo warê Asihê!!

* * *

Çadira me û kevya befrê,
Du hevswî bûn.
Tim hevalêd çixê bera,
Li serê gelyê Bêzenîkê peraswî bûn.
Hinde caran da bînî,

Ava rabûy, bûye rwîbar.
Caran yê may bestek berrî.
Zarokên wan bûne qurban, bûne serî.
Xelkê mişext nerazî bûn...
Çûn serokanî vekolan
Ne darek û ne jî berek pîroz hêlan
Hemî di rwîbarî de berdan
Roja av dihat, hemî dibirin.
Roja neba, ji têhna dimirin.
Qesta xudê agirî kirin
Li çaxê
Agir û aman û befir
Bûne heval
Giyane du zarokan, wek sîsinan
Li kevya befrê
Serî heldan û bûne gulperî.

Bileh, 1991

ROJHELATA NAVÎN

Min hest bi birsê nekiryê,
Ger çî ez zêde birsîme!!
Hemî wênêd ez dibînîm,
Ji bo paryek nanî difirin.
Wer lê binêr vê kolanê
Girêd axê.
Ev caldeye he konkon e.
Pencera malan bi tinê,
Ya bûye dêmê Sînemê
Hindek ser û çav diêne pêş
Hindek paşve xo vedigirin
Dwîkêla tîj
Difna min ya werpêç kirî
Barîta reş
Hemî rengêd min yêd vebûy
Tarî kirin.

* * *

Gurg yê har bûy...

Tarî û dwîkêl yê esmanî dixendiqînin.

Herdu çavêd zarokê he

Eparekê tê de dilivît.

Bombe dibarin.

Ser dîwarê kavlekê reş

Bilbilek yê vedilorînîn

Awazê wî,

Lerzîna mirnekê dijenît.

Binêrin vê perîzadê,

Ya li hindav

Serê hemî bengiyêd xo

Bi kelexêd wan

Ewêd genî û rizî dikenît!

Mala henê, miryekê wan yê sax bûyeve!

Yê şahî û şînê pêkve diken!

Dirindeyek yê li ber derî

Divêt guştê saxê wan bijenît...

1991

FERHENGOK

A

Akam : Kar, tesîr

Asihê : Gundekê nêzîk Bajêrê Zaxoye ye

Aso : Elind, berê spêdê

Aşûp : Xeyal

Awêne : Xwedîk

Avêsta : Pirtûka Zeradeştî ye

Ayin : Ol, dîn

B

Baban : Li sala 1686-an de, Feqe Ehmedê Baban, Mêrnişîna Baban damezrand û li devera Silêmanîyê hukim dijî Osmanîya dikir. Hîngê paytextê wê gundê Qela çîwalan bû. Paşî li sala 1784-an de, Silêm Paşay dest bi avakirina bajêrekî kir û navê wî kire Silêmanî, di dwîf ra ew kire paytextê mîrnişîna Baban. (Kurte mêjoy kurd û kurdistan, Aso germiyanî û AmedTigrîs, 1992, Stokholm, Siwêd.)

Bala : bilind

Bender : Kendaw, xelîc

Bendewar : Bê xanî mal

Berhavêj : Xelatek e, li demê bwîk guhaztinê, xelkê zavay di dene zaroka.

Berhingar : Li dij rawestan, berevanî ji xwe kirin

Berdî Qareman : Berekê mezin e li derbendî bazîyan, nêzîk bajêrê Silêmanîyê. Dema şêx Mehmudê Hefîd şer digel Ingilîzî kirî, li ber wî berî birîndar bû.

Beref : Ber bi

Berrî : Deşe, biyaban, çol

Bestin : Girêdan

Bêgar : Ezyet, zehmet

Bêkes : Helbestvanekê binavûdeng e, li kurdistana îraqê

Bêston : Ew çîya ye, yê ku Ferhadê aşiqê Şirînî, divîya kon bike

Bêjne te : Ji te re bêjin

Bijwîn : Paqij, pakij

Bikir : Yê ku tiştî dikire

Bilêse : Kovarek bû li bajêrê Silêmanîyê derdiket

Binoş : Vexwarin bi xweşya yekî

Birrîn : Darî bibire

Bistirin : Stirana bêjin

Bizav : Xebat, têkoşîn

Biyanoya : Hêceta

Bîse : Bûse, rê girtin

Bîyaban : Çol, sehra

Cebilxane : Cihê çek tê da

Cinîk : Baxçe, bîstan

Cîn : Beş, pişk, cor

Com : Cobar,

Ç

Çalepk : Dema zaro li ser dest û pê n xwe diçin

Çarok : Pêçe, patekê reş e, jin bi ser ser û çavên xwe da dîkin

Çekçekîle : Şemşemekore,

Çerê : Çerandina pezî

Çewsêner : Yê ku zulmê dîke

Çewsawe : Yê ku zulm lê diête kirin

Çirkek : Saniyek, demekê pir kurt

Çirr çirr : Parçe parçe kirin, perritandin

Çixandin : Bi paş da birin, tirsandin

D

Dabêş : Belave kirin

Dalxe : Hizir, texmîn, aşûp(Bi turki ye)

Dalehî : Gilî, gazinde

- Dahînan** : Efrandin
Danîşga : Zanko, camîe
Dehbe : Hov, dirrinde
Deroz : Xazker
Deq : Xalên reş, nişan
Dezgir : Dezgirtî, xwastî
Dilbirîn : Helbestvanekê millî ye, xelkê zaxo ye
Divêyn : Yên ku me dixazin, hej me dikan
Dixurin : Hewar dikan, wek şêra dixurin
Dî : Din
Dîmen : Wêne, şikil
Dozex : Dojeh, cehenem
Dorik : Nan e, ji yê tenikî biçûktir û nerimtire

E

- Ebû Xirêb** : Zîndaneka pir mezin û binavûdeng e di îraqa faşiyên Bexda da. Berdewam pirre ji girtîya.
- Ecna** : Yê ji me çêtir, ercine
- Efleqîya** : Mebest Mîşêl Efleq e, damezrînerê Parta Be'isa faşî.
- Efrît** : Dêw, helametê tirsê
- Eger** : Sedem, ho, sebeb
- Ehrîmen** : Xudê xirabîyê, di ayînê Zerdeştî da
- Elho** : Baz, nesir, teyrekê bi hêz e

- Errinî : xeyidî, sil bû, aciz bû
 Erk : Pêdivî, kar, Wezîfe
 Evir : Ewir
 Ezmon : Serbûr, serpêhatî, tecrube
 Eyaz : Stiranbêjekî binav û deng bû, li kurdistana îraqê. Mixabin hêj xurt mir.

F

- Fener : Şemalk, çira, find
 Fer : Pêwîst, pêdivî
 Firavîn : Xwarina nîvro
 Firwîzî : Giyayekê pirt nerme, hindî bibirrî, şwîn dibîteve.
 Fişek : Gulle

G

- Gare : Çiyayekê pir asê û bilind e, Dikevîte hindav havîngeha Sersingê, devera Dihokê
 Gawirbaxî : Taxekê bajêrê Kerkûkê ye, li wî cihî hizaran karkeran xwe pêşandan, dijî hukumetê kirn, lê leşkerê hov bi sedan ji wan kuştin.
 Geh : Rihên xwînê, demar
 Gemşû : Bêaqil, çi nezan, helhele
 Geşte : Geha
 Gilêş : Pîsatî, bermayî
 Gilop : Lampe
 Girtîxane : Zîndan
 Gîvir : Pişîka mezin û bi kelex

- Gord** : Leheng, qareman
Guftar : Peyvîn, suhbet, qisekirin
Gumlek : Kiras, qemîs
Guyîn : Tewalek e, berdewam bi şev dinale

H

- Hacî** : Hacî Qadirê Koyî, Helbestvanekê binavûdeng yê Kurdistana îraqê ye.
Hefk : Qirrik, gewrî
Hejî : Hêja
Helgurd : Bilindtirîn çiyayê Kurdistana îraqê ye, Dikeve nêzîk bajêrê Çûman ê wêrankirî.
Hemîşe : Berdewam, hemî dema
Henase : Bêhin helkêşan
Herra : Qerebalix, şêl û bêl
Hestin : Rabin
Hevsoy : Dirawsê, cîran, cînar
Holako : Serkidekê dirrinde û hovê Mexolî bû, hêrriş bire ser bajêrê Bexda û wêrankir.
Hozanvan : Helbestvan, şair
Huseyn : Kurê îmam Elî ye ku, li Karbela hate kuştin.
Huşên : Dengê belgên dara,

I

Izzet, Xeyrî, Qudsî û Mistefa : Çar efserên komara Mihabaddê bûn, dema têk çûy, li ser soz û bextê hikumeta Melikê Îraqê, vegeryaneve, lê wan bi sêdarêve kirin.

J

Jivan : Li bendê man, Li hîviyê man

K

Kanya Sincê : Aweka tezi û zelal jê derdikeve. Li Sîlavê, li bin kela Amêdîyê ye.

Karesat : Derdên giran, Nexweşîyên mezin

Kawdan : Dest û dar, rewş

Karxane : Fabrik

Kaşî : Erdê pê dixemlînin.

Keçkir : Vê neket, di berra çû

Kehî : Kedî

Kelex : Term

Kelêşît : Dikete du parçe, dilê min dikelêşît

Kereç : Bajêrekê îranî ye, dikeve nêzîk Tehran. Dema şoreşa kurdî di sala 1975-an de, têk çûy, piraniya serkirdên şoreşê, li wêrê dijîyan.

Kerrift : Wek dia bi kar tê. Te di pozê xwe da anî.

Keştî : Gemî

Ket ket : Yak yek, kit kit

Keval : Lewhe

Kinif : Ji werîsî ziravtîre

Kiz : Bêhêz, kêr

Kulb : Xela, pîrr bîrsîbûn

Kulox : Qafkê serî

Kumt : Serê çîyay, kopê bilind

kut : Ne tîj, nikarît tiştî bibîrrît

Kwîstan : Zozan

L

Laleş : Gorra Şêxadî li wêderêye û cihê heca Êzidiyan e. Dikeve nêzîk bajêrê Şêxan, devera Dihokê.

Lewa : Lewra

Lêhbûk : Pêtîrnîk, qeşmer

Lok : Pile, derece

M

Mandî : Westiyay

Melevanî : Avjenî

Merem : Merx, timoh

Mereq : Mirad, tiştê dil dixwaze

Mesîh : Îsa pêxember

Metîn : Çiyayekê asê ê bilinde, dikeve hindav gundê Bamernê, devera Amêdiyê.

Mêrser : Mirovê pir xurt û zîrek

Mifa : Wic, fayde, sod

Mijgan : Mijîlankên çava

Mirwîte : Dilmayî, posîde

Mişext : Sirgûn, derbeder

Mita : Deramet, erzaq, kel û pel

Mitewekil : Serkirdekê ereba bû

Mizda : Xudêyê xêrê di ayînê Zerdeştî da

Moçe : Perên karê mirovî, meaş

Musteşar : Serokê çaşa

N

Nê : Lê belê, anku

Nihênî : Nepenî, sirr

Nîl : Rûbarekê dirêj û mezin e li welatê Misrê, ji jêr ber bi jor diêt.

Nîsyay : Pêvemay

P

Perêsin : Mirovên musulman xudê diperêsin, ibadet

Perr : Rûpel, şaperên teyra

Perraşût : Mirov xwe ji esmana pê dihavête xwarê.

Perçan : Dîwar, tian

Pesar : Serevraz, jêhelîyê bi çep û çîrr

Perwe : bêbiha, herwe, belaş

Perwer : di perêsît, dixwazît

Peyker : Helamet, timsal

Peymangêh : Pileya xwendina diplomê jê werdigirin, berî danîşgahê

Pêjin : Dengê livînê

Pêhel : Ber bi jor, biserketin

Pênivîs : Qelem, xame

Pêstûr : Peyîsk, pêpelîsk, peyje

Pêtivî : Pêwîst, pêdivî

Piştên : Şîtika piştê, şal

Q

- Qela : Kel
Qemer : Heyv(Erebîye)
Qemî : Da ku, belku
Qend : Şekira hişk, Dîşleme
Qeşmer : Lêbûk, pêtirrnk, bêbiha
Qewim : Millet
Qişle : Cihê Polîsa, qereqol
Qîvar : Gîyayekê buharêye û diête xwarin

R

- Rajan : Gundekê Kurdistana îranê ye, dikeve nêzik bajêrê Ûrmîyê. Bîngêhên serokatîya P.D.K.îraqê tê da bûn.
Ramyarî : Sîyasî
Regez : Rih û rîşalên tiştî
Reqîb û riqabe : Sansor, çavdêrî
Rewa : Rast û dirust, adil
Rêbaz : Rê, rêyên bîrkinê
Riste : Hevoka di nivîsînê da
Rîşal : Rih, reg, demar
Roxsar : Form
Rwîşîn : Rûbarekê mezin e, di gelyê balinda ra diêt. Di ber gundê Şêladizî ra dibûre li devera amêdîyê.

S

- Sebetan : Lîlya tivengê
Sehim : Tirs
Senger : Çeper, Kuzk
Seqem : Serma giran
Serdab : Binbîv, jêrzemîn
Sergûm : Sirgûn, mişext
Sexmeret : Ji bona, ji bo, ji ber
Sext : Asê, dijwar
Sêpêk : Sêdar, Qinare
Sikir : Bendav, sedde
Simko : Pêşmergeyekê qareman bû, berî çend sala şedîd bû
Sine : Bajêrekê mezinê Kurdistana îranêye
Sirt : Kopê çîyay, serê çîyay
Sîç : gunneh, sedem
Slak : Bûrxîyê xirab
Sîtafk : Sîber, sih
Sîxurr : Casos, muxbirçî, kirêgirtî
Solîn : Bişkoj, bişkov
Soreşeva : Şevên bi xweşî derbaz dibin
Spane : Amîretekî mîkanîkêye
Stewir : Heywanê nezêt
Steyrok : Stêr

Ş

- Şane şane : Cih cih, la la
Şebleban : Ginawerekê çivanokîye, zaroka pê ditirsînin.
Şemilk : Li ser nivêjê dikin
Şepilî : Bêser û ber, têkçûyî
Şerrenîx : Kêşe, şer û xwelêkdan
Şirove : Mana kirin, şerih kirin
Şehmizar : Ez gunehkar im beramber te, min kêmasî kiriye
Şet : Rûbar(Erebîye)
Şingar : Bajêrekê Kurdistana îraqêye.
Şirîfî : Pareyekê kevn e

T

- Tanê : Hewarê, alîkarîyê
Tavge : Silav
Tax : Gerrek, mehel
Tehre : Pirt Germ, kelegerim

Telar : Eywana bilind, cihê bilind
Temet : Hindî, Bi qasî
Tenîn : Gîyandarekî çivanokîye
Teriqî : Revî, li wî cihî nema
Teslîm : Paşgez, peşîman,
Teşene : Ber bi pêş de, pêşketin
Tex : Cîn, çîn
Teyisî : Birisqî
Tir kir : Diber ra çû, jê negirt
Tolaz : Xurt, geng
Tond : Giran, bi hêz, mukum
Torbe : Telîsê biçûk, kîs
Tore : Edeb
Torevan : Edîb, nivîskar

V

Vantom : Firokeka bombe havêje
Vebeyî : Jê çû
Vegest : Pêve da, hingaft
Verenî : Binê mencilê verenî
Volkan : Dema çîya diteqe û agirî dihavêje

W

- Werar : Pêçveçûn, geşekirin
Wexer : Çûn, mir û ji vê dinê wexer kir
Wêne : Şikil, resim

X

- Xapandin : Di ser da birin, fêl lê kirin
Xin : Ciwan, delal, taze, şirîn
Xirr : Girovir, gilovir
Xerîqênk : Dema mirov ji dil digirît
Xirş : Heywanê ne zêt
Xîvet : Çadir, kon
Xorrit : Siroşt, tebîet
Xoşînk : Rind, xuşkok, ciwan
Xurrim : Pesnin dayîn

Y

- Yadgar : Bîrhatin
Yaxîbûn : Lasarî, li dij rawestan

Z

Zehak : Ew Melikê dirride, yê ku hemî rojê mejyê du xurta dixwar. Paşî bi destê Kaweyê asinger hate kuştin.

Zemawend : Dîlan, dawet, Govend, şahî

Zemîn : Erd, dinya

Zê : Rûbarekê mezin e, di nav gelyê Reşava da diêt, di nîva gundê Dîralokê ra diçe, nêzîk Amêdiyê.

Zincî : Mirovê reş, efrîkayî

Zîvar : Jar, desteng, hejar

NAVEROK

PÊŞGOTIN.....3

NİŞÊ YEKÊ.....7

1. Bedirxan Sindî.....8
2. Ebdulrehman Mizûrî.....35
3. Xelîl Dihokî.....77
4. Mueyed Teyib.....100
5. Mihsin Qoçan.....117
6. Mehfoz Mayî.....137
7. Vehêl Amêdî.....162
8. Remezan Îsa.....180
9. Idrîs Çelkî.....216
10. Ehmed Qerenî.....253

NİŞÊ DUYÊ**282**

11. Necîb Balayî.....284
12. Jaro Dihokî.....309
13. S. Diljan.....338
14. Seîd Dêreşî.....352
15. Qadir Qeçax.....381
16. Hîzirvan Ebdulla.....392

Ferhengok**414**

**TEH KURDISH
CONTEMPORARY POETRY**

WOLUME I

**BY
KHALIL DOHUKI**

SWEDEN 1992

TEH KURDISH
CONTEMPORARY POETRY

WOLUME I

BY
KHALIL DOHUKI

SWEDEN 1992